

AD

Notářský časopis

4/2006 strany 109-140

NOTAM

Vydává Notářská komora ČR v nakladatelství C. H. Beck

12. ročník

21. srpna 2006

Z obsahu:

Masopustová, A.
Příkaz k výplatě podle novely OSŘ

Cechlová, E., Trutnová, J.
**Daňové souvislosti s činností
notáře ve smluvní agendě**

Kavanová, L.
**Ohlašovací povinnost v počtu osob
přihlášených k trvalému pobytu
v nájemním bytě**

Kurková, J.
Pracovníci notáře

Pěcha, F.
**Několik úvah o věcných
břemenech k nemovitostem**

Lokayová, M.
Role notáře v Číně

Nejvyšší soud ČR
**Svědek závěti a výklad pojmu
„osoba nevidomá“**

C. H. BECK

AD NOTAM

Číslo 4/2006

OBSAH

Články

- Masopustová, A.* Příkaz k výplatě podle novely OSŘ 109
Cechlová, E., Trutnová, J. Daňové souvislosti s činností notáře ve smluvní agendě 110
Marek, K. Mandátní smlouva 113
Kavanová L. Ohlašovací povinnost v počtu osob přihlášených k trvalému pobytu v nájemním bytě 117

Diskuse

- Šešína, M.* Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku VII. 119
Kurková, J. Pracovníci notáře 122
Klička, O. Několik poznámek k článku „Problematika účastenství v řízení o dědictví“ ... 124
Beránek, V. Poznámka k rozhodnutí orgánu neexistující právnické osoby 126
Pěcha, F. Několik úvah o věcných břemenech k nemovitostem 128

Ze života krajských komor

- Houdek, I.* Notářská komora v Praze opět informuje 130

Ze zahraničí

- Veberová, M.* IT – Kongres 2006. Nová IT řešení pro soudy, výkon spravedlnosti a právní informační systémy 131
Foukal, M. 102. kongres francouzských notářů 20.-23. 5. 2006, Štrasburk/Francie 132
Lokajová, M. Role notáře v Číně 133

Soudní rozhodnutí

- Nejvyšší soud ČR* Svědek závěti a výklad pojmu „osoba nevidomá“ 135

- Stojí za pozornost** 137

Společenská rubrika

- Oblečení dokáže promluvit dříve než vy 138

- Zprávy z Notářské komory 139

Kapitáni rakouského týmu přebírají pohár pro vítěze (k článku na s. 140)

Vedoucí redaktor:

JUDr. Martin Foukal

Výkonná redaktorka:

Mgr. Ladislava Janková

Adresa redakce:

Řeznická 17, 110 00 Praha 1,
tel. 225 993 959, 225 993 969, 225 993 955
fax 225 993 950
e-mail: ladislava-jankova@beck.cz

Redakční rada:

prof. JUDr. Jan Dvořík, CSc.
JUDr. Roman Fiala
JUDr. Jiřík Fleischer
JUDr. Martin Foukal
JUDr. Václav Kouba
doc. JUDr. Alena Macková, Dr.
Mgr. Erik Mrzena
JUDr. Martin Šešína
JUDr. Karel Wawerka

Vydává:

Notářská komora ČR se sídlem Ječná 11, 120 00 Praha 2,
tel. 224 921 258, 224 921 126, tel./fax 224 919 192, 224 919 266,
e-mail: nkcr@nkcr.cz, http://www.nkcr.cz,
v nakladatelství C. H. Beck

Časopis vychází šestkrát ročně. Předplatné na rok 2006
Kč 700,-, jednotlivá čísla Kč 120,-.

Objednávky přijímá, administraci a distribuci předplatného
a prodej jednotlivých čísel zajišťuje
nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1.

Přetisk a jakékoliv jiné šíření časopisu nebo jeho jednotlivých
součástí lze pouze se souhlasem vydavatele.

Distribuci a předplatné pro Slovenskou republiku zabezpečuje
Magnet-Press Slovakia s. r. o., Šustekova 10, 851 04 Bratislava,
korespondence: P. O. Box 169, 830 00 Bratislava 3,
tel. (časopisy) 00421 267 201 921, (předplatné) 00421 267 201 931,
fax 00421 267 201 910
e-mail: predplatne@press.sk
www.press.sk

Inhalt

Aufsätze

<i>Masopustová, A.</i> Auszahlungsbescheid gemäß der Novelle der ZPO	109
<i>Cechlová, E., Trutnová, J.</i> Steuerliche Aspekte der Tätigkeit eines Notars in der vertraglichen Agenda	110
<i>Kavanová, L.</i> Meldepflicht in Bezug auf die Zahl der Personen die in einer Mietwohnung zum Daueraufenthalt angemeldet sind	113
<i>Marek, K.</i> Mandatsvertrag	117

Diskussion

<i>Šešina, M.</i> Diskussion über den Entwurf des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches VII.	119
<i>Kurková, J.</i> Notarangestellte	122
<i>Klička, O.</i> Einige Anmerkungen zum Aufsatz „Problematik der Teilnahme im Erbverfahren“	124
<i>Beránek, V.</i> Anmerkung zur Entscheidung des Organs einer nicht bestehenden juristischen Person	126
<i>Pěcha, F.</i> Einige Überlegungen über Reallasten an Immobilien	128

Aus dem Leben der bezirkskammern

<i>Houdek, I.</i> Notarkammer in Prag informiert wieder	130
---	-----

Vom Ausland

<i>Veberová, M.</i> IT - Kongress 2006. Neue EDV-Lösungen für die Gerichte, Justizvollzug und juristische Informationssysteme	131
<i>Foukal, M.</i> 102. Kongress der französischen Notare 20.-23. 5. 2006, Strassbourg/Frankreich	132
<i>Lokayová, M.</i> Die Rolle des Notars in China	133

Gerichtsentscheidungen

<i>Oberstes Gericht der ČR</i> Testamentzeuge und die Interpretation des Begriffs „nicht sehende Person“	135
--	-----

Bemerkenswertes	137
-----------------------	-----

Gesellschaftsrubrik

Ihre Kleidung spricht vor Ihnen	138
---------------------------------------	-----

Nachrichten aus der Notarkammer	139
---------------------------------------	-----

Table des matières

Articles

<i>Masopustová, A.</i> Ordre de paiement selon la modification du Code de procédure civile	109
<i>Cechlová, E., Trutnová, J.</i> Contexte fiscale de l'activité du notaire dans les affaires contractuelles	110
<i>Kavanová, L.</i> Obligation de déclaration concernant le nombre de personnes déclarées au séjour permanent dans le logement de location	113
<i>Marek, K.</i> Contrat de mandat	117

Discussion

<i>Šešina, M.</i> Discussion sur la proposition du nouveau Code civil VII.	119
<i>Kurková, J.</i> Employés du notaire	122
<i>Klička, O.</i> Quelques remarques à l'article «Problèmes de participation dans la procédure sur la succession»	124
<i>Beránek, V.</i> Notice concernant la décision l'organe de la personne morale non-existante	126
<i>Pěcha, F.</i> Quelques réflexions concernant les servitudes réelles aux immeubles	128

De la vie des chambres régionales

<i>Houdek, I.</i> Chambre des notaires de Prague informe de nouveau	130
---	-----

De l'étranger

<i>Veberová, M.</i> Congrès IT 2006. Nouvelles solutions IT pour les tribunaux, exécution de la justice et les systèmes juridiques d'information	131
<i>Foukal, M.</i> 102 ^e Congrès des notaires français, 20 à 23 mai 2006, Strassbourg/France	132
<i>Lokayová, M.</i> Rôle du notaire en Chine	133

Décisions juridictionnelles

<i>Cour suprême de la République tchèque</i> Témoin du testament et explication de la notion «personne non-voyante»	135
---	-----

Cela Vaut votre Attention	137
---------------------------------	-----

Rubrique sociale

Votre vêtement peut parler plus tôt que vous-même	138
---	-----

Nouvelles de la chambre de notaires	139
---	-----

Články

Příkaz k výplatě podle novely OSŘ

JUDr. Alena Masopustová*

Jelikož notáři mohou ve své činnosti mj. sepisovat podle ust. § 71a a násl. NotŘ notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti a podle ust. § 274 písm. d) OSŘ je takový notářský zápis exekučním titulem, poslední níže citovaná novela občanského soudního řádu se, podle mého názoru, dotýká i činnosti notářů. Proto jsem si toto téma vybrala pro svůj článek do notářského časopisu.

Na závěr příspěvku se pokusím o demonstrativní výčet nejdůležitějších právních předpisů od začátku roku 2006, které se přímo či nepřímo notářské činnosti také mohou dotýkat.

Zákonem č. 133/2006 Sb. byl novelizován zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Tato novela je účinná od 14. 5. 2006 a zavedla do občanského soudního řádu nový pojem příkaz k výplatě. Zmíněnou novelou bylo mj. doplněno ust. § 258 v odst. 1, který vedle již známých jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí nově uvádí příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu a po novele zní takto:

„(1) Výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky lze provést srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem movitých věcí a nemovitostí, prodejem podniku a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitostem.“

Na základě toho se za § 320a vkládá nová hlava čtvrtá, kterou si dovoluji pro názornost citovat celou a která tedy včetně nadpisu zní:

„Hlava čtvrtá

PŘÍKAZ K VÝPLATĚ Z ÚČTU U PENĚŽNÍHO ÚSTAVU

§ 320b

Výkon rozhodnutí příkazem k výplatě z účtu povinného u kteréhokoliv tuzemského peněžního ústavu se provede tak, že peněžní ústav, jemuž oprávněný předloží příkaz soudu k výplatě, odepíše z účtu povinného, je-li takový účet peněžním ústavem veden, vymáhanou pohledávku s příslušenstvím a uhradí ji oprávněnému.

§ 320c

K návrhu oprávněného, který musí kromě obecných náležitostí obsahovat i rodné číslo povinného (bylo-li při-

děleno), nebo identifikační číslo (bylo-li přiděleno), je-li povinný podnikatelem, soud rozhodne o nařízení výkonu rozhodnutí usnesením, ve kterém přikáže *nejmenovanému* peněžnímu ústavu, je-li u něho účet povinného veden, aby po předložení tohoto usnesení spolu s příkazem k výplatě odepsal peněžní prostředky z účtu povinného až do výše vymáhané pohledávky s příslušenstvím a vyplatil je oprávněnému.

§ 320d

Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí se doručí oprávněnému a povinnému.

§ 320e

Na základě pravomocného usnesení vydá soud oprávněnému *příkaz k výplatě*. V příkazu k výplatě soud přikáže nejmenovanému peněžnímu ústavu, aby odepsal z účtu povinného, pokud je tímto peněžním ústavem veden, peněžní částku uvedenou v příkazu a vyplatil ji oprávněnému.

§ 320f

(1) Peněžní ústav, kterému byl předán příkaz k výplatě a pravomocně usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí, a který vede účet povinného, vyplatí z tohoto účtu oprávněnému *neprodleně* peněžní prostředky do výše částky uvedené v příkazu k výplatě.

(2) Není-li na účtu povinného celá částka uvedená v příkazu k výplatě, vyplatí peněžní ústav oprávněnému částku, jejíž výplata je možná, a oznámí soudu, který vydal rozhodnutí, výši peněžní částky, jejíž výplata provedena nebyla. Na tuto peněžní částku vydá soud oprávněnému *nový příkaz k výplatě*.

(3) Peněžní ústav, který vyplatí oprávněnému peněžní prostředky, byl jen částečně, si ponechá příkaz k výplatě.

§ 320g

Předpisy vylučující nebo omezující použití pohledávek právnických osob z účtu u peněžního ústavu k jinému než stanovenému účelu nejsou dotčeny ustanovením o příkazu k výplatě z účtu u peněžního ústavu.

§ 320h

Nepostupuje-li peněžní ústav tak, jak mu to ukládá ustanovení § 320b a 320e, může se oprávněný domáhat, a to i tehdy, když už na účtu povinného *není* dostatek

* Autorka je notářskou kandidátkou u JUDr. Ladislava Krátkého, notáře se sídlem v Novém Jičíně.

prostředků, aby mu peněžní ústav zaplatil částku, na kterou měl právo, kdyby peněžní ústav postupoval správně.“

V našem právním vědomí převládá názor, že dlužník má mnohem víc zákonných možností, jak se vyhnout svým případným povinnostem, resp. jak jejich okruh minimalizovat, než věřitel, který se chce dobrat svých práv. Kdo někdy v praxi vymáhal zaplacení dlužné částky podle ust. § 261 OSŘ příkázáním pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu, zajisté ocení zmíněnou novelu občanského soudního řádu, která tímto otevírá nové možnosti věřitelů jako oprávněných osob při výkonu rozhodnutí (exekuci). Doposud bylo pravidlem, že než se věřitel téměř detektivním způsobem dopídil ke konkrétní bance, které vedla účet dlužníka a poté ke konkrétnímu číslu účtu dlužníka u této banky, nebylo na účtu povinného co odepsat. Výše zmíněné ustanovení občanského soudního řádu totiž věřiteli jako osobě oprávněné přímo ukládá v návrhu na výkon rozhodnutí označit peněžní ústav a číslo účtu, z něhož má být pohledávka odesána.

Jsem toho názoru, že citované nové ustanovení občanského soudního řádu posiluje pozice věřitelů, zejména v možnosti rychleji a efektivněji si „sáhnout“ na peněžní prostředky na účtu (dnes na všech účtech u všech bank) dlužníka a znamená tak další průlom do bankovního tajemství ve prospěch věřitelů. Podle mého názoru citovaná novela celý proces výkonu rozhodnutí značně zjednodušuje. Zejména jeho závěrečnou fázi, kdy věřitel s pravomocným exekučním titulem v ruce (např. s již zmíněným notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti), pokud uvedené údaje nezná, již nemusí přesně identifikovat banku a číslo účtu povinného – dlužníka tak, jak mu to doposud ukládalo a ukládá (zrušeno nebylo) ustanovení § 261 OSŘ o výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu, ale může nově využít ust. § 320b a násl. OSŘ. Notáři tak mohou při sepisování notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti v rámci právní pomoci své klienty coby věřitele poučit o nových možnostech při výkonu rozhodnutí, pokud jejich pohledávka specifikována v notářském zápisu nebude splněna.

Banka je navíc poslední novelou občanského soudního řádu přímo ze zákona odpovědná za neprovedení výkonu rozhodnutí v intencích novely, a proto v případě porušení svých „nových“ povinností musí oprávněnému částku, na kterou má právo, zaplatit ze svého. Taková povinnost banky doposud v zákoně upravena nebyla. Rovněž tato skutečnost zajisté významným způsobem posiluje právní jistotu věřitelů, že se domohou svého práva a jejich pohledávka bude uspokojena ať už z prostředků povinného či z prostředků banky.

Samozřejmě až praxe ukáže, jak dalece pozitivně je možno předmětnou novelu občanského soudního řádu týkající se nového způsobu výkonu rozhodnutí vnímat. Teorie je, zdá se, připravena.

Závěrem avizovaný výčet právních předpisů vydaných ve Sbírce zákonů ČR od ledna 2006 do 15. 6. 2006 dotýkajících se, podle mého mínění, nějakým způsobem notářské činnosti:

- částka 17, vyhláška č. 36/2006 Sb. (seznam obecních úřadů provádějících vidimaci a legalizaci)
- částka 38, zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství (mj. změna zákona o rodině, změna občanského zákoníku)

- částka 45, zákon č. 131/2006 Sb., kterým se mj. mění živnostenský zákon (změna názvu některých vázaných živností ve skupině 214)
- částka 52, nařízení vlády č. 151/2006 Sb. (vzorové stanoviny společenství vlastníků jednotek)
- částka 55, zákon č. 160/2006 Sb., změna notářského řádu, změna občanského zákoníku (odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem)
- částka 63, zákon č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění
- částka 71, zákon č. 212/2006 Sb., kterým se mění mj. živnostenský zákon (změna vázaných živností ve skupině 214)
- částka 71, zákon č. 214/2006 Sb., kterým se mění živnostenský zákon (vyžádání výpisu z rejstříku trestů živnostenskými úřady, změna řemeslných živností v části A)
- částka 87, vyhláška č. 276/2006 Sb., kterou se mění advokátní tarif
- částka 87, vyhláška č. 277/2006 Sb., kterou se mění výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem v občanském soudním řízení.

Daňové souvislosti s činností notáře ve smluvní agendě

JUDr. Eva Cechlová, JUDr. Jana Trutnová*

Při sepisování veřejných listin o právních úkonech poskytuje notář rovnocenné právní poučení a právní rady všem účastníkům právního úkonu. V této souvislosti by měl notář poučit účastníky i o daňových důsledcích dotčených právních úkonů.

V první řadě se jedná o *daň z převodu nemovitostí*, jejíž zaplacení je povinností každého, kdo nemovitost prodá či smění, *daň z nemovitostí*, kterou pravidelně musí platit nabyvatel – vlastník, a dále *daň z příjmů*. I o této poslední dani by se měl notář zmínit již při prvním setkání s klientem, poněvadž informace o tom, že bude převodce platit daň z příjmů, která může znamenat nemalou finanční částku, může mít zásadní význam pro konečné rozhodnutí vlastníka prodat či směnit.

I. Daň z převodu nemovitostí

Dne 1. ledna 2004 vstoupila v účinnost novela č. 420/2003 Sb. zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí (dále též „DDěDaPřNem“), jejíž aplikací doznalo zásadních změn podávání daňového přiznání v dani z převodu nemovitostí a placení daně z převodu nemovitostí. Z uvedené novely vyplývá následující.

Poplatník daně z převodu nemovitostí dle ustanovení § 8 zákona (prodávající, oprávněný z věcného břemene, nabyvatel při nabytí nemovitostí při výkonu rozhodnutí nebo exekuci dle zvláštního předpisu apod.) má povinnost dle ustanovení § 21 odst. 2 zákona podat příslušnému správci daně přiznání k dani z převodu nemovitostí nejpozději do konce třetího měsíce následujícího

* JUDr. Eva Cechlová je notářkou v Bohumíně a JUDr. Jana Trutnová je notářskou kandidátkou u JUDr. Miroslava Michálka, notáře v Třebíči.

po měsíci, v němž byl zapsán vklad práva do katastru nemovitostí, dále nabytá-li účinností smlouva o úplatném převodu vlastnictví k nemovitosti, která není evidována v katastru nemovitostí, bylo-li vydáno potvrzení o nabytí vlastnictví k vydražené nemovitosti ve veřejné dražbě nebo nabytá-li právní mocí rozhodnutí o přiklepu a bylo-li zapláceno nejvyšší podání při výkonu rozhodnutí nebo exekuci.

Součástí daňového přiznání dle ustanovení § 21 odst. 3 zákona je ověřený opis nebo ověřená kopie smlouvy nebo jiné listiny, kterou se potvrzují vlastnické vztahy k nemovitosti, a znalecký posudek o ceně, zjištěné podle zvláštního právního předpisu, který je platný ke dni nabytí nemovitosti.

Poplatník si sám vypočte daň z převodu nemovitostí v daňovém přiznání, a pokud se daň uvedená v daňovém přiznání od daně vyměřené správcem nebude odchylovat, nemusí správce daně sdělovat daňovému subjektu výsledek vyměření, pokud o to daňový subjekt výslovně nepožádá nejpozději ve lhůtě pro vyměření daně z převodu nemovitostí, jak je uvedeno v ustanovení § 18 odst. 3 zákona.

Daň z převodu nemovitostí je splatná ve lhůtě pro podání daňového přiznání dle ustanovení § 21 zákona a dle ustanovení § 15 zákona činí 3 % ze základu daně. Základem daně je dle ustanovení § 10 zákona u prodeje nemovitosti cena vyšší, buď tedy cena zjištěná nebo cena kupní. Tolik výňatek novely zákona.

Z uvedeného plyne, že oproti dřívější právní úpravě je poplatník daně z převodu nemovitostí při převodu nemovitostí kupní smlouvou povinen podat daňové přiznání spolu s kopií kupní smlouvy a znaleckým posudkem o ceně zjištěné podle zvláštního právního předpisu, který je platný ke dni převodu nemovitostí, a to do tří měsíců od zápisu vkladu práva do katastru nemovitostí; v této lhůtě je poplatník rovněž povinen si daň vypočítat a uhradit. Daň z převodu nemovitostí činí 3 % ze základu daně.

Pro daň dědickou a darovací nedošlo novelou č. 420/2003 Sb. zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ke změnám v podávání daňových přiznání, vyměření nebo placení daně.

Obdarování a dědicové ve II. a III. skupině dle ustanovení § 11 zákona podávají daňová přiznání s předepsanými přílohami dle ustanovení § 21 zákona a uvádějí pouze údaje rozhodné pro vyměření daně dle ustanovení § 18 zákona.

Povinnost uhradit daň mají až po doručení platebního výměru, a to do třiceti dnů po jeho doručení.

Daně dědické, darovací a z převodu nemovitostí se týká nové ustanovení § 18 odst. 4 zákona, dle kterého „činí-li daň dědická, daň darovací nebo daň z převodu nemovitostí méně než 100 Kč, daňové přiznání se nepodává“.

II. Daň z příjmů

Daňové zatížení ve vztahu k dani z příjmů je spojeno s prodejem, směnou a vypořádáním podílového spoluvlastnictví, ale může jít i o jinou nepojmenovanou smlouvu, jejíž důsledkem je právě převod úplatný. Pokud jde o zúžení a rozšíření SJM, nejde o převod a také z něho nevzniká žádný příjem, což potvrzuje díkce zákona o da-

ních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Základním právním předpisem upravujícím problematiku daní z příjmů je zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

V první řadě je třeba si vymezit, z čeho se vlastně platí daň z příjmů u úplatného převodu nemovitostí, tedy co je základem daně z příjmů v tomto případě? Předmětem této daně je vždy *kladný rozdíl* mezi cenou, za kterou ji převodce (prodávající) získal a nabyvatel (kupující) nabyl. *Jestliže jsou ceny ve stejné výši, daň z příjmů se nikdy neplatí.*

Zákon rozlišuje jednak daň z příjmů fyzických osob a jednak daň z příjmů právnických osob.

1. Daň z příjmů fyzických osob

Sazba této daně u fyzických osob je klouzavě progresivní ve čtyřech daňových pásmech, nejnižší činí 12 % a nejvyšší 32 %. Nejnižší daňová sazba je u příjmů, které nepřesahují částku 121 200 Kč. Zdaňovacím obdobím bývá zpravidla kalendářní rok (viz ustanovení § 40 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků).

Jak fyzická osoba, tak i právnická osoba však za určitých zákonem stanovených podmínek tuto daň z příjmů platit nemusí, jedná se o tzv. *osvobození od daně*.

V případě fyzické osoby jsou příjmy z prodeje nemovitostí zahrnuty do skupiny tzv. ostatní příjmy (ustanovení § 10b), osvobození od nich je vymezeno v ustanovení § 4 zákona. Fyzická osoba tedy neplatí z tohoto ostatního příjmu daň, pokud splňuje jednu z následujících podmínek, a to:

1. Musí mít bydliště po dobu dvou let v rodinném domě nebo v bytě, který prodává, a to bezprostředně před tímto prodejem.

2. Podmínka dvou let nemusí být splněna, pokud tento příjem z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, použije převodce na uspokojení své bytové potřeby a bezprostředně před tímto prodejem v tomto rodinném domě nebo bytě měl bydliště. Dle našeho názoru získání tohoto příjmu včetně jeho použití na uspokojení bytových potřeb je vhodné oznámit příslušnému správci daně, a tak se vyhnout případným komplikacím. Totéž platí i v případě, že pouze jeden z manželů tuto podmínku splňuje, jestliže jde o majetek tvořící společné jmění manželů, a nebyl nebo není tento majetek zařazen do obchodního majetku. Osvobození se nevztahuje na příjmy z prodeje tohoto bytu nebo domu, pokud je nebo byl zahrnut do obchodního majetku pro výkon podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti, a to do dvou let od jeho vyřazení z obchodního majetku. Neplatí taktéž u příjmů, které jsou vypláceny z důvodu budoucího prodeje v době do dvou let od nabytí rodinného domu a bytu, a z budoucího prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu na tomto majetku, včetně souvisejících pozemků, uskutečněního do dvou let od jeho vyřazení z obchodního majetku, i když tato kupní smlouva bude uzavřena až po dvou letech od nabytí nebo po dvou letech od vyřazení z obchodního majetku (např. uzavření smlouvy o smlouvě budoucí kupní, na základě které již dochází k placení kupní ceny, ale

řádná kupní smlouva je uzavřena až po dvou letech od nabytí nemovitostí, tedy není rozhodující, kdy došlo ke vkladu vlastnického práva, ale kdy prodávajícímu byla vyplacena kupní cena).

3. Doba mezi nabytím a prodejem nemovitostí, bytů a nebytových prostor přesáhla lhůtu pěti let. Pokud převodce zdědil nemovitosti, byt či nebytové prostory, a prodává je ve lhůtě kratší pěti let, je taktéž osvobozen, a to v případě, že zůstavitel byl příbuzný v řadě přímé nebo manželem (manželkou) a byla-li nemovitost prokazatelně ve vlastnictví zůstavitele nebo byla-li nemovitost nabývaná postupným děděním v řadě přímé nebo manželem. Lhůty ve vlastnictví zůstavitele a dědice musí tedy dohromady přesáhnout dobu pěti let. Jako v předcházejícím odstavci i zde platí, že příjmy z prodeje nebudou osvobozeny v případě budoucího prodeje a nebo zahrnutí do obchodního majetku pro výkon podnikatelské nebo jiné samostatně výdělečné činnosti.

4. V případě, že prodávající prodává pozemek, který nabyt na základě rozhodnutí pozemkového úřadu výměnou v rámci tzv. pozemkových úprav, doba pět let se zkracuje o dobu, po kterou prodávající vlastnil původní pozemek, který byl směněn, a tato doba se započítává i do doby, která běží od vyřazení smněného pozemku z obchodního majetku.

5. Příjmy z prodeje nemovitostí, vydaných podle zvláštních předpisů (např. zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/1990 Sb., o soudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvu, ve znění pozdějších předpisů), a to i v případě, že v době mezi nabytím a prodejem došlo k vypořádání podílového spoluvlastnictví rozdělením nemovitosti podle velikosti jejich podílů nebo došlo-li k vymezení jednotek (bytů a nebytových prostor) podle zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů.

6. Příjem získaný formou nabytí vlastnictví k bytu, jako náhrady za uvolnění bytu, a dále náhrada (odstupné) za uvolnění bytu, vyplacená uživateli bytu za podmínky, že náhradu (odstupné) použil nebo použije na uspokojení bytové potřeby nejpozději do jednoho roku následujícího po roce, v němž náhradu (odstupné) přijal a nebo částku odpovídající náhradě vynaložil na obstarání bytových potřeb v době jednoho roku před jejím obdržením. Přijetí náhrady (odstupného) oznámí poplatník správci daně do konce zdaňovacího období, ve kterém k jejímu přijetí došlo. Stejný postup je i u příjmů z prodeje rodinného domu, bytu, včetně podílu na společných částech domu nebo spoluvlastnického podílu, včetně souvisejícího pozemku, pokud v něm prodávající měl bydliště bezprostředně před prodejem po dobu kratší dvou let a použije-li získané prostředky na uspokojení bytové potřeby.

Příjmy dosažené prodejem nemovitosti více vlastníky (tzv. spoluvlastníci) se rozdělují mezi poplatníky podle jejich spoluvlastnických podílů.

Zákon používá určité pojmy, jejichž definice jsou níže uvedené.

1. *Bydliště* dle ustanovení § 2 odst. 4 zákona musí být na území České republiky. Je to místo, kde má poplatník,

tedy osoba, která je povinna platit daň z příjmů, stálý byt a má úmysl se trvale v tomto bytě zdržovat. Tento úmysl správce daně vždy zkoumá. Pokud správce prokáže, že se v bytě nezdržoval, podmínka vymezená zákonem pro osvobození není splněna.

2. *Obchodním majetkem* se rozumí souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek a jiných práv a peněží ocenitelných jiných hodnot), které jsou ve vlastnictví poplatníka a o kterých bylo nebo je účtováno anebo jsou nebo byly uvedeny v evidenci majetku a závazků pro účely stanovení základu daně a daně z příjmů (dále jen „daňová evidence“). Dnem vyřazení majetku z obchodního majetku poplatníka se rozumí den, kdy poplatník o tomto majetku naposledy účtoval nebo jej naposledy uváděl v daňové evidenci (ustanovení § 4 odst. 4 zákona).

3. *Bytové potřeby* zákon definuje v ustanovení § 15 odst. 3 zákona, a to:

- a) výstavba bytového domu, rodinného domu, bytu podle zvláštního právního předpisu nebo změna stavby,
- b) koupě pozemku, pokud na něm bude postavena stavba uvedená v písmenu a) s využitím úvěru na financování bytových potřeb, za předpokladu, že na pozemku bude zahájena výstavba bytové potřeby podle písmene a) do čtyř let od okamžiku úvěrové smlouvy a koupě pozemku v souvislosti s pořízením bytové potřeby uvedené v písmenu c),
- c) koupě bytového domu, rodinného domu včetně rozestavěné stavby těchto domů nebo bytu, nebo bytu podle zvláštního právního předpisu,
- d) splacení členského vkladu nebo vkladu právnické osobě jejím členem nebo společníkem za účelem získání práva nájmu nebo jiného užívání bytu nebo rodinného domu,
- e) údržba a změna stavby bytového domu, rodinného domu nebo bytu ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu a bytů v nájmu nebo v užívání,
- f) vypořádání společného jmění manželů nebo vypořádání spoludědiců v případě, že předmětem vypořádání je úhrada podílu spojeného se získáním bytu, rodinného domu nebo bytového domu,
- g) úhrada za převod členských práv a povinností družstva nebo podílu na obchodní společnosti uskutečněná v souvislosti s převodem práva nájmu nebo jiného užívání bytu,
- h) splacení úvěru nebo půjčky použitých poplatníkem na financování bytových potřeb uvedených v písmenech a) až g).

Podmínkově lhůty mezi nabytím a prodejem v délce dvou let a pěti let se nepřerušují pokud v této době došlo:

1. k vypořádání mezi podílovými spoluvlastníky a rozdělení podle velikosti jejich podílů,
2. k vymezení bytů a nebytových prostor podle zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů,
3. k zániku nebo vypořádání SJM.

Pro výpočet daně z příjmů získané z prodeje nemovitostí je rozhodující cena, za kterou poplatník věc (právo) prokazatelně nabyt, jde-li však o věc smněnou či darovanou z ceny podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, a věc zděděnou z ceny obvyklé určené v dědickém řízení.

Co se týče daňového přiznání, fyzická osoba, která získala právě tento kladný rozdíl mezi cenou, za kterou ne-

movitost převodce nabyt a nabyvatel získal, musí podat daňové přiznání. Je-li tento příjem podle zákona osvobozen, tak tuto skutečnost musí v daňovém přiznání uvést. Z našeho pohledu je vhodné osvobození již při podání daňového přiznání náležitě prokázat (výpis z katastru nemovitostí, nabývací tituly). Lhůta pro jeho podání je do 31. března příslušného roku. *Daňové přiznání se nepodává, jestliže ceny, za kterou převodce nabyt nemovitost a nabyvatel koupil, jsou si rovny.* Poplatník může udělit plnou moc pro podání daňového přiznání daňovému poradci, pak se tato lhůta prodlužuje do 30. června. Tato plná moc však musí být nejpozději do 31. března příslušného roku správci daně doručena, aby mu byla tato skutečnost známa.

Změna zákona o daních z příjmů, týkající se osvobození od daně v souvislosti s uspokojením bytových potřeb, je teprve krátce v účinnosti (konkrétně od roku 2003), a proto praxi chybí opěrný pilíř spočívající v rozhodnutích soudu.

2. Daň z příjmů právnických osob

Musí jít o právnické osoby, které mají na území České republiky své sídlo nebo místo svého vedení, kterým se rozumí adresa místa, ze které je právnická osoba řízena. Tyto osoby platí daň zásadně z jakéhokoliv příjmu, pokud tedy pro konkrétní případ neplatí určitá výjimka. Zákon stanoví u právnických osob sazbu daně z příjmu ve výši 24 % obecně, ale zná i nižší, a to 5 % pokud jde o investiční fond, podílový fond a penzijní fond, a 15 % v případě příjmů z dividend, podílů na zisku, vypořádacích podílů a obdobných příjmů.

Zdaňovacím obdobím je zpravidla kalendářní rok, ale může jím být i hospodářský rok nebo účetní období, popřípadě se může odvíjet od období začínajícího od rozhodného dne fúze nebo převodu jmění na společníka anebo rozdělení obchodní společnosti nebo družstva. Také u právnické osoby platí, že za určitých zákonem stanovených podmínek tuto daň z příjmů platit nemusí, jedná se o tzv. osvobození od daně z příjmů. Zákon vymezuje podmínky pro osvobození, *jestliže se však jedná o příjmy z prodeje nemovitostí, platí se tato daň vždy, žádné osvobození se na tento druh příjmů nevztahuje!*

Daňové přiznání podává právnická osoba do 31. března příslušného roku, pokud však udělí plnou moc daňovému poradci, platí vše, co je uvedeno u daňového přiznání fyzických osob.

III. Daň z nemovitostí

Poslední daní související s jakýmkoliv převodem i přechodem nemovitostí je daň z nemovitostí. Tato daň je upravena v zákoně č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů. Váže se k vlastnictví nemovitého majetku, a jsou touto daní zdaňovány pozemky a stavby nacházející se na území České republiky. Zdaňovacím obdobím je vždy kalendářní rok. Tato daň se vyměřuje na zdaňovací období *dopředu*, a to vždy podle stavu k 1. lednu příslušného roku, na který je daň vyměřována. Ke změnám skutečností rozhodných pro daňovou povinnost, které nastanou v průběhu kalendářního roku, se nepřihlíží. Tyto změny se promítnou do daňové povinnosti až v následujícím zdaňovacím období. Sazby daně jsou vymezeny odlišně pro pozemky a stavby

a jsou stanoveny v závislosti na jejich výměře. Některým pozemkům i stavbám je přiznáno osvobození od daně (ustanovení § 4 a § 9 zákona).

Daňové přiznání je poplatník povinen podat příslušnému správci daně do 31. ledna zdaňovacího období, další kalendářní roky se nepodává, pokud nedošlo k žádné změně. Jestliže nějaká změna nastala, musí poplatník podat do 31. ledna dílčí daňové přiznání obsahující pouze změny. Příslušnému finančnímu úřadu je poplatník povinen oznámit i zánik daňové povinnosti z důvodu změny vlastnictví či z důvodu zániku nemovitosti, a to nejpozději do 31. ledna následujícího zdaňovacího období.

Daň je splatná najednou do 31. května, pokud není vyšší než 1 000 Kč, v ostatních případech se platí ve splátkách.

Ze shora uvedeného vyplývá, že daň z převodu nemovitostí platí převodce vždy, žádné výjimky či osvobození tu neexistují. Daň z příjmů platí ten, kdo získal úplatným převodem příjem, tedy kladný rozdíl mezi cenou převodce a cenou nabyvatele. V případě fyzické osoby může být její příjem osvobozen, pokud však jde o právnickou osobu, ta tuto daň zaplatí vždy. Poslední daní je daň z nemovitostí, tu platí každý, kdo je v České republice vlastníkem pozemku či stavby, opět může dojít k osvobození, a to při splnění určitých zákonných podmínek.

Účelem tohoto článku nebylo přesně popsat tak závažný problém jako jsou daně, ale shrnout do jednoho celku ta ustanovení zákona, která úzce souvisí s úplatným převodem nemovitostí. V praxi se totiž stává, že řada občanů je překvapena doručením platebního výměru pro zaplacení daně z příjmů. Jestliže k němu dojde, musí daň zaplatit. Obranou proti tomuto platebnímu výměru je odvolání (odpor?), které se podává u místně příslušného finančního ředitelství. Nebude-li úspěšné, může poplatník využít mimořádných opravných prostředků v rámci daňového řízení, popřípadě zvážit možnost, zda nepodá žalobu na příslušný krajský soud.

Mandátní smlouva

Doc. JUDr. Karel Marek*

I. Úvodem

Mandátní smlouva se v praxi velmi často používá. Velmi často ji jako mandatáři uzavírají advokáti i notáři, ale i řada jiných subjektů. V praxi jsou často mj. kladeny otázky, kdy lze považovat závazek mandatáře za splněný, kdy se smluvní strany mohou svým ujednáním odchýlit od zákona a kdy tomu tak není.

Smlouva mandátní je upravena ve III. části obchodního zákoníku ustanoveními § 566 až § 576. To platí pro český obchodní zákoník i pro obchodní zákoník slovenský. Oba zákoníky přitom obsahují v § 566 až 576 shodný text.

Ve III. části obchodního zákoníku platí široká smluvní volnost. Strany se mohou odchýlit od ustanovení této části zákona nebo její ustanovení vyloučit s výjimkou

* Autor je docentem na katedře obchodního práva PF MU v Brně.

ustanovení vyjmenovaných v § 263. V ustanovení § 263 odst. 1 (ve slovenském obchodním zákoníku § 263; zde se totiž nečlení na odstavce) však není pro smlouvu mandátní uvedeno žádné ustanovení. Smluvní řešení konkrétních smluv je tedy velmi otevřené.

Strany se přitom nemohou odchýlit – chtějí-li uzavřít mandátní smlouvu – od základního ustanovení mandátní smlouvy, tj. od § 566. To v českém obchodním zákoníku vyplývá z § 263 odst. 2 (a ve slovenském obchodním zákoníku z kogentního ustanovení § 269 odst. 1). Podle českého obchodního zákoníku se nemohou též odchýlit od ustanovení III. části obchodního zákoníku, která předepisuje povinnou písemnou formu právního úkonu; to stanoví § 263 odst. 2.

Jak je zřejmé, je právní úprava mandátní smlouvy zásadně dispozitivní. Zákonnými ustanoveními se dané vztahy budou řídit tehdy, pokud odchýlné smluvní ujednání existovat nebude.

Pro smlouvy mandátní není úpravou obchodního zákoníku obecně předepsaná písemná forma, pokud by se ovšem na uzavíranou smlouvu vztahovala i zvláštní právní úprava, která by pro danou smlouvu nebo pro některé úkony (např. týkající se cenných papírů) písemnou formu stanovila, je třeba respektovat i speciální právní předpis.

Smlouva mandátní nepatří mezi obchody vyjmenované v ustanovení § 261 odst. 3 ObchZ. Nevztahuje se tedy ze zákona na všechny subjekty. Upravuje vztahy podnikatelů, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti podle § 261 odst. 1 a rovněž upravuje vztahy subjektů podle § 261 odst. 2 ObchZ, tedy rovněž závazkové vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli (např. advokáty a notáři) při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkají zabezpečování veřejných potřeb. K tomu účelu se za stát považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli, při uzavírání smluv, z jejichž obsahu vyplývá, že jejich obsahem je uspokojování veřejných potřeb (obsah ustanovení § 261 odst. 2 je přitom ve slovenském obchodním zákoníku bohatší než v českém).

U smluvního typu smlouvy mandátní není výjimkou, že si smluvní strany písemně sjednají použití obchodního zákoníku, přestože nebudou naplněny podmínky stanovené v ustanovení § 261 odst. 1 a odst. 2 ObchZ. Příslušné ujednání bude provedeno v souladu s § 262 ObchZ.

Domníváme se tedy, že subjekty mandátní smlouvy nemusí být (při naplnění podstatných částí smluv) jen podnikatelé, i když se zejména o podnikatele bude jednat.

V případě, že by se u mandátní smlouvy jednalo o „úplatnou smlouvu týkající se cenných papírů“ [podle § 261 odst. 3 písm. c) ObchZ] pak by se takto upravený vztah řídil III. částí obchodního zákoníku bez ohledu na povahu účastníků. To je shodné pro českou (i slovenskou) právní úpravu. Respektovat je přitom třeba i zvláštní úpravu týkající se cenných papírů.

Již na tomto místě charakterizujeme podstatu smlouvy mandátní jako *smlouvu o vynaložení úsilí, nikoli „smlouvu o výsledku“*; z této podstaty musíme stále vycházet. Hlavní závazek mandátáře zařídit určitou obchodní záležitost je tedy možno považovat za splněný, i když se záležitost zařídit nepodaří, pokud k tomu mandátář vyvíjel řádné úsilí.

Dnešní zákoníky kontinentálního práva tento typ obchodní smlouvy zásadně neupravují a vystačí s úpravou příkazní smlouvy v občanských zákonících; mandátní smlouvu neznal mj. ani dřívější zákoník mezinárodního obchodu.

II. Základní ustanovení

Mandátní smlouvou se zavazuje mandátář, že pro mandanta na jeho účet zařídí za úplatu určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti, a mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatu. Je-li zařízení záležitosti předmětem podnikatelské činnosti mandátáře, má se za to, že úplata byla smluvna. To je základní ustanovení tohoto smluvního typu, přestože tak není v obchodním zákoníku označeno (toto označení lze de lege ferenda doplnit).

Při mandátní smlouvě jde o jednání za jiného na smluvním základě. Takové jednání lze ovšem realizovat i na základě jiných smluv podle občanského zákoníku nebo podle obchodního zákoníku, příp. zvláštních předpisů. Může se jednat o smlouvy podle zákona o cenných papírech, smlouvu příkazní, smlouvy „o obstarání“ podle občanského zákoníku, smlouvu zprostředkovatelskou, smlouvu o obchodním zastoupení, smlouvu komisionářskou a mj. i o kontrakt inominátní (např. o inženýrské činnosti).

Podstatnými částmi (ve smyslu ustanovení § 269 odst. 1 ObchZ) mandátní smlouvy jsou:

- *přesné označení smluvních stran,*
- *přesné určení zařizované obchodní záležitosti,*
- *závazek mandátáře, že pro mandanta zařídí za úplatu určitou obchodní záležitost (uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti),*
- *závazek mandanta zaplatit mu za to úplatu (výše úplaty sjednána být nemusí; je-li zařízení záležitosti předmětem činnosti mandátáře, pak platí vyvratitelná domněnka, že úplata byla smluvna).*

Vzhledem k tomu, že smlouva o dílo, tak jak je dnes v obchodním zákoníku koncipována, nezahrnuje provedení všech činností (ale jen činností, které splňují podmínky v úpravě smlouvy o dílo stanovené), využívá se smlouva mandátní velmi široce a dosti univerzálně (někdy se sjednává kontrakt inominátní).

Co do druhu je mandátní smlouva charakterizována jako druh smlouvy příkazní. Od příkazní smlouvy upravené občanským zákoníkem se však liší. V obchodním zákoníku je mandátní smlouva smlouvou s obecným vymezením ve vztahu ke smlouvám s vymezením zvláštním, kde jde také o „zařízení záležitosti“. Z takových „speciálních smluv“ můžeme jmenovat například smlouvu o zprostředkování a o obchodním zastoupení. Obchodní zákoník pak na použití smlouvy mandátní, resp. na přiměřené použití, v některých případech odkazuje. Přiměřeně se např. ustanovení o mandátní smlouvě mohou použít i pro vztah člena orgánu společnosti ke společnosti, za niž člen orgánu jedná. Plně se použijí např. u bankovní záruky na vztah mezi bankou a dlužníkem (§ 322 odst. 2 ObchZ). Dále např. mezi obchodním zástupcem a zastoupeným, při činění právních úkonů jménem zastoupeného, se ustanoveními o mandátní smlouvě řídí práva a povinnosti s tím související (viz § 654 odst. 2 ObchZ).

III. Zařizování záležitosti

Mandatář je povinen postupovat při zařizování záležitosti s odbornou péčí. Mandatář je přitom povinen oznámit mandantovi všechny okolnosti, které zjistil při zařizování záležitosti a jež mohou mít vliv na změnu pokynů mandanta.

Činnost, k níž se mandatář zavázal, je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná nebo musí znát. Od pokynů mandanta se může mandatář odchýlit, jen je-li to naléhavě nezbytné v zájmu mandanta a mandatář nemůže včas obdržet jeho souhlas. Ani v těchto případech se však mandatář nesmí od pokynů odchýlit, jestliže je to zakázáno smlouvou nebo mandantem.

To našlo svoje vyjádření už i ve starší judikatuře. Prvorepubliková judikatura (viz Sběrka Vážný pod č. 2875 z r. 1923; prvorepublikovou judikaturu citujeme podle Eliáše, K. a jeho poznámkového vydání obchodního zákoníku; současná judikatura se teprve vytváří) stanovila, že advokát je povinen nahradit škodu vzešlou tím, že neprovedl přesně příkaz, jenž byl dán a byl od něho převzat.

Dále již prvorepubliková judikatura (viz Sběrka Vážný pod č. 14625 z r. 1935) konstatovala, že notář je odpovědný majiteli směnky za škodu způsobenou tím, že – ač byl včas požádán – předložil směnku k výplatě a učinil protest pozdě.

Zákon výslovně neřeší, zda do rámce mandatářových povinností patří i upozornění mandanta na to, že udílené pokyny nejsou správné nebo vhodné. Tuto povinnost však lze dovodit z mandatářovy profesní odpovědnosti, při níž musí postupovat s odbornou péčí a jednat v zájmu mandanta.

Mandatář je tedy povinen postupovat zásadně podle pokynů mandanta. Současně však vystupuje jako osoba, která je v zařizované záležitosti odborně vespělá. Pokud by mandatář nezjistil, ale při tom měl zjistit při patřičné odbornosti, že pokyny mandanta jsou v rozporu s vhodným zařízením záležitosti, popř. to zjistil a mandanta neinformoval, může vůči mandatáři přicházet v úvahu postup podle ustanovení o odpovědnosti za škodu.

Mandatář je povinen zařídit záležitost osobně, jen jestliže to stanoví smlouva. (Mandátní smlouva – stejně jako komisionářská – nemá tedy ze zákona výlučně osobní charakter.) Porušil-li tuto povinnost, pokud je sjednána, odpovídá za škodu tím způsobenou mandantovi. Obecně tedy mandatář zařizovat záležitosti osobně nemusí. Pokud však bude mandant klást důraz na osobní znalosti a schopnosti mandatáře, může dojít k ujednání osobního zařízení ve smlouvě. Porušení této povinnosti obecně (i když může být za stanovených předpokladů uplatněna odpovědnost za škodu) nebude znamenat neplatnost takového zařizování.

Mandant je povinen předat včas mandatáři věci a informace, jež jsou nutné k zařizování záležitosti, pokud z jejich povahy nevyplývá, že je má obstarat mandatář. Nemluví se o úplnosti a přesnosti informací, to však vyplývá z povahy věci.

Zákon přitom výslovně neupravuje povinnost mandatáře a příp. podrobnosti k vrácení věci po skončení smluvního vztahu, popř. v jeho průběhu. Podrobnosti k těmto otázkám je tedy vhodné smluvně upravit.

Vyžaduje-li zařízení záležitosti uskutečnění právních úkonů jménem mandanta, je mandant povinen vystavit

včas mandatáři písemně potřebnou plnou moc. Není-li plná moc obsažena ve smlouvě, nenahrazuje ji převzetí smluvního závazku mandatářem jednat jménem mandanta, a to ani v případě, že osoba, s kterou mandatář jedná, o tomto závazku ví.

IV. Předání věci

Při vyřizování záležitosti často přejímá mandatář pro mandanta věci. Tyto věci je povinen předat mandantovi bez zbytečného odkladu.

Vzhledem k tomu, že činnost mandatáře může být značně různorodá, stanovení lhůty „bez zbytečného odkladu“ je pro lhůtu stanovenou zákonem vhodné. V konkrétních smlouvách lze ovšem tuto záležitost také vhodně smluvně upravit.

Mandatář odpovídá za škodu na věcech převzatých od mandanta k zařizování záležitosti a na věcech převzatých při jejím zařizování od třetích osob, ledaže tuto škodu nemohl odvrátit ani při vynaložení odborné péče. Jedná se o speciální úpravu odpovědnosti za škodu.

Převzaté věci je mandatář povinen dát včas pojistit, jen když to stanoví smlouva nebo když jej mandant o to požádá, a to na účet mandanta. Pojištění věcí nevyplývá tedy přímo jako povinnost ze zákona, může být však dohodnuto ve smlouvě, eventuálně ke vzniku povinnosti mandatáře stačí i jednostranný právní úkon mandanta.

Odpovědnost mandatáře za škodu na věcech převzatých od mandanta k zařizování záležitosti a na věcech převzatých při jejím zařizování od třetích osob je odpovědností založenou na objektivním principu. Vychází se zřejmě z toho, že mandatář by měl být odborníkem profesně zdatným. Liberace mandatáře při posuzování této odpovědnosti za škodu je možná podle zákona jen tehdy, jestliže mandatář unese důkazní břemeno a prokáže, že škodu nemohl odvrátit ani při vynaložení odborné péče.

V. Úplata a náklady

Není-li výše úplaty ve smlouvě stanovena, je mandant povinen zaplatit mandatáři úplatu, která je obvyklá v době uzavření smlouvy za činnost obdobnou činnosti, kterou mandatář uskutečnil při zařizování záležitosti.

Ne vyplývá-li ze smlouvy něco jiného, vznikne mandatáři nárok na úplatu, když řádně vykonává činnost, ke které byl povinen, a to bez ohledu na to, zda přinesla očekávaný výsledek či nikoliv. Lze-li očekávat, že v souvislosti s vyřizováním záležitosti vzniknou mandatáři značné náklady (např. bude hradit značné soudní či správní poplatky), může mandatář požadovat po uzavření smlouvy přiměřenou zálohu.

K textu zákona o nároku na úplatu připomeňme, že úplata bude zpravidla sjednána. Pokud by tomu tak nebylo, přicházela by do úvahy obvyklá úplata v době uzavření smlouvy.

Pro vznik smlouvy však obecně není nutné výši úplaty sjednat, stačí, že ve smlouvě bude sjednáno, že mandant se zavazuje k úplatě, a to bez uvedení její výše. Rozsah úplaty bude pak začasť závislet na počtu učiněných úkonů. Je tedy možné sjednat jen buď závazek k úplatě, příp. i její výši, event. sjednat způsob výpočtu úplaty. Při stanovení odměny, resp. při úplatě obvyklé je třeba re-

spektovat příslušné právní předpisy, např. upravující odměny advokátů a notářů.

Není-li sjednáno něco jiného, připomínáme, že zásadně – při řádném plnění jeho povinností – vzniká mandatáři nárok na úplatu bez ohledu na výsledek.

Úplatu lze obecně sjednat nikoliv jen absolutní částkou, ale typicky procentním podílem z přínosu pro mandanta, a dále lze sjednat, že pokud nebude zařízení záležitosti úspěšné, budou mandatáři hrazeny jen nutné nebo účelně vynaložené náklady. Obecně však není, jak jsme již zdůraznili výše, mandátní smlouva smlouvou o výsledku, a vzniká proto nárok na úplatu, i když k dosažení výsledku nedošlo. Zákon stanoví, že mandant je povinen uhradit mandatáři náklady, které mandatář nutně nebo účelně vynaložil při plnění svého závazku, ledaže z jejich povahy vyplývá, že jsou již zahrnuty v úplatě (§ 572 ObchZ). Mandatáři tedy zásadně vzniká nárok na úhradu úplaty a na úhradu nákladů. Je ovšem třeba posuzovat, zda všechny náklady byly nutně (např. soudní a správní poplatky) nebo účelně (např. cestovní náklady) vynaloženy.

Konstrukce zákonného textu je zde odlišná od ustanovení komisionářské smlouvy řešící tuto situaci (viz § 588 obchodního zákoníku); u komisionářské smlouvy se má podle zákona v případě pochybnosti za to, že v úplatě je obsažena i úhrada nákladů. Ze zákona se přitom dá dovodit, že nárok na úhradu nutně nebo účelně vynaložených nákladů existuje, i když mandatář nesplnil svoje povinnosti. I zde je pochopitelně možná vhodná smluvní úprava.

Již prvorepubliková judikatura (viz Sbírka Vážený pod č. 16830 z r. 1938) uvedla mj. k úplatě advokáta, že ujednání mezi advokátem a jeho klientem, že klient uznává palmární pohledávku, ale zaplatí méně, pokud bude dále pověřovat advokáta právním zastupováním, se přičítá dobrým mravům (k dobrým mravům dnes viz § 39 ObčZ).

Mandatář neodpovídá za porušení závazku osoby, s níž uzavřel smlouvu při zařizování záležitosti, ledaže se ve smlouvě zaručil za splnění závazků převzatých jinými osobami v souvislosti se zařizováním záležitosti (§ 573 ObchZ). Zde opět můžeme porovnat úpravu tohoto ustanovení se smlouvou komisionářskou. Zatímco u mandátní smlouvy mandatář podle zákona neodpovídá, u komisionáře je tomu jinak. Použije-li komisionář ke splnění závazku jiné osoby, odpovídá, jako by záležitost obstaral sám (§ 580 odst. 2 ObchZ). Skutečnost, že mandatář neodpovídá za porušení závazku osoby, s níž uzavřel smlouvu, je v souladu s tím, že účinky právních úkonů mandátáře postihují přímo mandanta.

VI. Zánik závazků a výpověď

Závazky z mandátní smlouvy zanikají obecnými způsoby (žádoucí je zejména včasné a řádné splnění), obchodní zákoník zná však i způsoby zvláštní.

Kromě zvláštních způsobů stanovených v obchodním zákoníku existují i zvláštní úpravy stanovené jinými právními předpisy; důsledky jejich realizace v daných případech nastanou i pro vztahy sjednané mandátní smlouvou. Zejména se bude jednat o situace, kdy se stane mandant úpadcem při prohlášení konkursu; tímto zanikají totiž mj. i úpadcovy příkazy a plné moci, jestliže se týkají majetku patřícího do konkursní podstaty.

Podle obchodního zákoníku může mandant i mandatář mandátní smlouvu kdykoli vypovědět. Žádná z výpovědí přitom nemusí být pochopitelně jakkoli odůvodněná.

Mandant může smlouvu vypovědět kdykoliv částečně nebo v celém rozsahu. Nestanoví-li výpověď pozdější účinnost, nabývá účinnosti dnem, kdy se o ní mandatář dověděl nebo mohl dovědět. Od účinnosti výpovědi je mandatář povinen nepokračovat v činnosti, na kterou se výpověď vztahuje. Je však povinen mandanta upozornit na opatření potřebná k tomu, aby se zabránilo vzniku škody bezprostředně hrozící mandantovi nedokončením činnosti související se zařizováním záležitosti. *Za činnost řádně uskutečněnou do účinnosti výpovědi má mandatář nárok na úhradu nákladů vynaložených podle § 572 a na přiměřenou část úplaty (za činnosti uskutečněné do účinnosti výpovědi).*

Na rozdíl od mandanta, který může smlouvu vypovědět kdykoliv, může mandatář smlouvu vypovědět s účinností ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena mandantovi, nevyplývá-li z výpovědi doba pozdější. Zákon stanovil příznivější podmínky pro mandanta a přísnější pro mandátáře. Vychází se z předpokladu, že okamžité ukončení činnosti mandátáře by mohlo mít pro mandanta nepříznivé důsledky. Pokud byla v daném případě vystavena plná moc, je třeba postupovat též v souladu s občanskoprávní úpravou § 33b ObčZ, která se v daném případě použije na základě ustanovení § 1 odst. 2 ObchZ. Podle § 33b odst. 1 plná moc mj. zanikne je-li odvolána zmocnitelem, je-li vypovězena zmocněncem.

Ke dni účinnosti výpovědi zaniká závazek mandátáře uskutečňovat činnost, ke které se zavázal. Jestliže by však přerušением této činnosti vznikla mandantovi škoda, je mandatář povinen jej upozornit, jaká opatření je třeba učinit k jejímu odvrácení. Jestliže tato opatření mandant nemůže učinit ani pomocí jiných osob a požádá mandátáře, aby je učinil sám, je mandatář k tomu povinen (§ 575 odst. 2 ObchZ).

Závazek mandátáře zaniká také jeho smrtí, je-li fyzickou osobou, nebo jeho zánikem, je-li právnickou osobou.

Ohledně činnosti uskutečněné ode dne výpovědi mandátáře do její účinnosti a uskutečněné podle § 575 odst. 2 ObchZ má mandatář nárok na úhradu nákladů podle § 572 ObchZ a na část úplaty přiměřené výsledku dosaženému při zařizování záležitosti.

Je třeba si všimnout, že zatímco při výpovědi mandanta má za činnosti řádně uskutečněné do účinnosti výpovědi mandatář nárok na „přiměřenou část úplaty“, má mandatář při vlastní výpovědi nárok na část úplaty „přiměřenou výsledku“. V tomto případě je tedy u smlouvy, která je obecně smlouvou o úsilí, úplata závislá na výsledku. Vzhledem k dispozitivnosti ustanovení bude mít ovšem i zde přednost případně ujednání ve smlouvě, které bude obvyklé.

Ustanovení o smlouvě mandátní (kromě ustanovení základního), tj. § 567 až 575 ObchZ, se použijí přiměřeně v případech, kdy je povinnost podle jiných ustanovení tohoto zákona zařídít určitou záležitost na účet jiného, ledaže z těchto jiných ustanovení vyplývá něco jiného.

De lege ferenda – v souvislosti s rekodifikací soukromého práva – lze přitom zvážit, zda ponechat smlouvu příkazní v občanském zákoníku a smlouvu mandátní v obchodním zákoníku, či zda lze vystačit jen s jedním smluvním typem.

Ohlašovací povinnost v počtu osob přihlášených k trvalému pobytu v nájemním bytě

JUDr. Lucie Kavanová*

I. Úvod

Účelem mého příspěvku je zamyslet se nad povinností ohlásit změnu v počtu osob nahlášených k trvalému pobytu v domě, popř. bytě, který daná osoba užívá z jiného užívacího titulu než vlastnictví či spoluvlastnictví. Mou snahou je též upozornění na současnou právní úpravu týkající se ohlašovací povinnosti tak, jak je vymezena v příslušném zákoně.¹ Zmíním se i o nové a tématu se týkající právní úpravě v příslušných partiích zákona č. 107/2006 Sb., o jednorázovém zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů; tento zákon totiž výslovně upravil povinnost nájemců oznámit písemnou formou pronajímateli veškeré změny v počtu osob, které s nájemcem žijí v bytě, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne, kdy ke změně v počtu osob došlo.

Mám totiž za to, že současná právní úprava je nepřehledná a jednotlivá ustanovení příslušných norem na sebe nenavazují, což v praktickém životě vede k mnoha obtížím; celou řadu jich pak musí řešit (a v rámci právní jistoty i vyřešit) právě stav notářský.

II. Současná právní úprava místa trvalého pobytu

1. Právní rámec

Místo trvalého pobytu patří mezi základní údaj, dle něhož lze (spolu se jménem, příjmením, datem narození, resp. rodným číslem) přesně identifikovat fyzickou osobu. Místo trvalého pobytu se nemusí shodovat s reálným pobytem fyzické osoby *de facto*; tento údaj je údajem evidenčním, jehož využití je spatřováno zpravidla jako jistota zejména při doručování písemností ze strany orgánů veřejné správy konkrétnímu adresátovi. S údajem o místě trvalého pobytu je spojena celá řada faktických i právních důsledků.

Právní rámec pro stěžejní část problematiky místa trvalého pobytu vymezuje, jak již bylo výše řečeno, zákon o evidenci obyvatel. Prováděcím právním předpisem je vyhláška č. 296/2004 Sb., kterou se provádí zákon o evidenci obyvatel a kterou se mění vyhláška č. 177/2000 Sb., kterou se provádí zákon o evidenci obyvatel, zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů.²

V období od 1. ledna 1983 do 30. června 2000 se postupovalo dle právní úpravy obsažené v zákoně č. 135/1982 Sb., o hlášení a evidenci pobytu občanů, ve znění pozdějších předpisů, která ovšem byla derogována právě zákonem o evidenci obyvatel. Tato právní úprava byla poplatná době svého vzniku a bylo třeba přijmout novou právní úpravu reagující na probíhající změny v naší moderní společnosti.

2. Vymezení pojmu místa trvalého pobytu

Legální definici pojmu místa trvalého pobytu upravuje ust. § 10 odst. 1 zákona, dle něhož se místem trvalého

pobytu rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání.³ Občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu, a to v objektu, který je podle zvláštního právního předpisu označen číslem popisným nebo evidenčním, popř. orientačním a který je podle zvláštního právního předpisu určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci. Je otázkou, zda potřebám praktického života lépe sloužil (dle mnohých zbytečně, a proto následně zrušený) institut přechodného pobytu, který právě v dnešní době může úspěšně plnit funkci tzv. „druhého“ nebo „faktického“ místa pobytu občana.⁴

Nutno zdůraznit podstatnou okolnost: z přihlášení občana k trvalému pobytu dle dikce ust. § 10 odst. 2 zákona mu nevyplývají žádná práva k objektu ani k vlastníkovému objektu (nemovitosti). I když tuto skutečnost zákonodárce výslovně zdůraznil, přesto je v praxi místo trvalého pobytu nesprávně chápáno šířeji než pouhý evidenční údaj vedený k dané fyzické osobě v informačním systému veřejné správy.⁵ Zejména ve správním řízení o zrušení místa trvalého pobytu je ze strany účastníků řízení velmi často namítáno, že pokud jim bude tento údaj zrušen, nemají kde fyzicky bydlet, a že jim vlastník nemovitosti nezajistil adekvátní náhradní bydlení apod.

Správní orgán (ohlašovna) v naznačeném správním řízení postupuje v souladu s principem dispoziční zásady [viz ust. § 12 odst. 1 písm. c) zákona]. Prokáže-li návrhvatel naplnění obou dvou zákonem presumovaných kumulativních podmínek (tj. zánik užívacího práva občana k objektu nebo jeho vymezené části a současně jejich neužívání), pak věcně a místně příslušný správní orgán v enunciatní části svého rozhodnutí v souladu s ust. § 10 odst. 5 zákona kromě zrušení údaje o místě trvalého pobytu konkrétní fyzické osobě přidělí dané osobě nový údaj o místě trvalého pobytu, jímž je sídlo ohlašovny, v jejímž územním obvodu byl dané osobě trvalý pobyt úředně zrušen. I v těchto případech se občané často mylně domnívají, že ohlašovna je na základě tohoto svého rozhodnutí povinna zajistit jim ubytování v sídle ohlašovny či na jiném místě. Uváděný příklad důsledku aplikace ust. § 10 odst. 2 zákona je pochopitelně nereálný, už jen z toho titulu, že ohlašovna není *eo ipso* žádným místem pro bydlení nebo individuální rekreaci, ani svou povahou, ani svým účelem jako stavba. Údaj o místě trvalého pobytu je tedy nutno chápat jako právní konstrukci, jejímž primárním účelem je zajistit v procesu správy veřejných i soukromých věcí řádné doručování (resp. alespoň tuto možnost za pomoci fikce doručení v souladu s příslušnými procesními předpisy).

* Autorka je notářskou koncipientkou u JUDr. Gabriely Bičanové, notářky v Uherském Hradišti.

¹ Nebude-li z kontextu zřejmé něco jiného, je v dalším textu při citaci konkrétních ustanovení „zákonem“ či „příslušným zákonem“ vždy zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dne 1. července 2000.

² Tento poněkud toporný název je doslovný.

³ Všimněme si, že zákonodárce konečně užívá přiměřenějšího pojmu nežli přespříliš formální „fyzická osoba“.

⁴ S ohledem na presumpci adresy v sídle ohlašovny je to zřejmě logické, nicméně jistě šlo oba instituty lépe provázat, zvláště se zřetelem k praktičtější výkonu správy.

⁵ Uvedené neplatí pro právnickou osobu – pro ni je rozlišujícím údajem sídlo. Co se týče informačního systému veřejné správy, viz čl. III. tohoto příspěvku.

III. Poskytování osobních údajů z informačního systému

1. Informační systém evidence obyvatel

Evidence obyvatel je ve smyslu ust. § 3 zákona vedena v informačním systému evidence obyvatel, jehož správcem je Ministerstvo vnitra, a to s účinností ke dni 1. dubna 2004.⁶ Informační systém evidence obyvatel je definován jako informační systém veřejné správy, v němž se vedou údaje o státních občanech České republiky a o cizincích s povolením k trvalému pobytu na našem území nebo o těch, jimž byl dle zvláštního zákona udělen azyl.⁷

2. Poskytování osobních údajů z evidence obyvatel

Zákon o evidenci obyvatel v ust. § 8 odst. 1 dovoluje poskytování údajů z informačního systému evidence obyvatel v rozsahu nezbytně nutném a současně za podmínek stanovených zákonem samotným nebo za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.⁸ Údaje poskytuje Ministerstvo vnitra, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností.⁹

3. Zákon č. 81/2006 Sb.

Jako další přímá novela zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, byl v částce 30 na s. 1011 až 1023 publikován ve Sbírce zákonů zákon č. 81/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Notářům přibývá další činnost, kterou budou povinni vykonávat v rámci svého notářského úřadu:

- a) na základě žádosti provádět ověření výpisu v elektronické podobě podepsaného zaručeným elektronickým podpisem oprávněné osoby správce nebo označeného elektronickou značkou správce, a
- b) vydávat ověřený výstup z informačního systému veřejné správy, který je veřejnou listinou.¹⁰

Okruh subjektů oprávněných k vydávání ověřených výstupů z informačního systému veřejné správy je vypočten v ust. § 9 odst. 3 nadepsaného zákona; notář tak bude mít kromě jiných registrů (viz poznámka č. 7) rovněž přístup k výstupům z katastru nemovitostí.¹¹

IV. Aplikační problémy ust. § 10 odst. 8 zákona o evidenci obyvatel

Ustanovení § 10 odst. 8 zákona zakládá ohlašovně povinnost sdělit vlastníkovému objektu nebo vymezené části objektu na jeho žádost jméno, příjmení a datum narození občana, k němuž vede údaj o místě trvalého pobytu, odpovídající adrese jím vlastněného objektu, popřípadě vymezené části takového objektu. Při změně místa trvalého pobytu (tzn. přihlášení nebo odhlášení) tuto skutečnost ohlašovat vlastníkovému (spoluvlastníkovi, resp. spoluvlastníkům) nesděluje v žádném případě automaticky, nýbrž vždy jen na žádost. Forma žádosti není zákonem specifikována, čili lze akceptovat kteroukoli z forem presumovaných správním řádem. Poskytování těchto údajů lze, domnívám se, považovat za tzv. jinou činnost orgánu veřejné správy (ohlašovny). Co se roz-

sahu sdělovaných informací týče, uvádí se výlučně zapsované údaje, což jsou jméno (popř. jména, je-li jich více), příjmení a datum narození přihlášené fyzické osoby. Tento úkon je v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o správních poplatcích zpoplatněn sumou 50 Kč.

Nemalé obtíže činí v praxi vymezení osoby žadatele (logicky jím může být jak právnická, tak fyzická osoba), který by měl před podáním žádosti o poskytnutí výpisu prokázat adekvátnost svého požadavku, tj. že je vlastníkem objektu nebo jeho vymezené části, popř. spoluvlastníkem.

Objektem, k němuž lze evidovat údaj o místě trvalého pobytu konkrétní fyzické osoby, je třeba rozumět ve smyslu ust. § 118 odst. 2 spolu s ust. § 119 ObčZ stavby spojené se zemí pevným základem (nemovitosti – budovy, rodinné domy, stavby občanské vybavenosti, individuální rekreační objekty) a byty vymezené dle zákona o vlastnictví bytů (pakliže již došlo k vymezení jednotek dle prohlášení vlastníka budovy, popř. dle smlouvy o výstavbě). De lege lata není přípustné evidovat údaj o místě trvalého pobytu k nebytovému prostoru.

Co se týče staveb – objektů (nemovitostí v občansko-právním smyslu), zde se v praxi interpretační ani aplikační problémy nevyskytují, a to ani v případě, že objekt není rozdělen na jednotky a je (např. v nájemní smlouvě) pouze přesně popsána část objektu, která je jakožto předmět nájmu užívána nájemcem.

Poněkud komplikovanější situace ovšem nastává v případech, kdy se jedná o dům s vymezenými jednotkami – vymezená část objektu (jak již bylo zdůrazněno, pro účely zákona o evidenci obyvatel jsou přípustné jen bytové jednotky). V katastrálním operátu daného katastrálního území může být zapsán dům s jedním nebo i více čísly popisnými na jednom nebo i více pozemcích. Pokud by vlastník bytové jednotky (např. č. 123/1, kdy číslo popisné je 123 a číslo za lomítkem značí pořadí jednotky v dané budově – vlastníky zbývajících jednotek v budově jsou jiné fyzické či právnické osoby) požadoval poskytnutí údajů ve smyslu ust. § 10 odst. 8 zákona, měla by ohlašovna respektovat ochranu osobních údajů osob evidovaných v domě s vymezeným číslem popisným a tento údaj by neměla poskytnout. Jde totiž o to, že domy

⁶ Datum nabytí účinnosti se týká zákona č. 53/2004 Sb., kterým se mění některé zákony související s oblastí evidence obyvatel. Byl to právě tento předpis, který zavedl informační systém evidence obyvatel.

⁷ Informační systém evidence obyvatel – též známý jako centrální registr obyvatel – je jeden ze základních registrů ve veřejné správě, a to vedle hospodářského registru, registru územní identifikace a registru nemovitostí. Tzv. základní registry byly vymezeny usnesením vlády České republiky č. 1306 ze dne 22. prosince 2004, jímž byl schválen další postup v budování registrů veřejné správy v rámci systému sdílení dat ve veřejné správě.

⁸ Zvláštním právním předpisem je zde např. občanský soudní řád, dle jehož ust. § 128 (ve spojení s ust. § 38) je každý povinen bezplatně na dotaz sdělit soudu, resp. soudnímu komisaři, skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí.

⁹ Obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady poskytují údaje z informačního systému evidence obyvatel písemně, na technických nosičích dat nebo elektronicky způsobem umožňujícím dálkový přístup (tzv. on-line), a to dle směrnice Ministerstva vnitra č. j. SC-885/2005 ze dne 30. května 2005. Směrnice byla publikována ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí (částka 4, s. 189 až 197). Ministerstvo odpovídá v plném rozsahu za přesnost údajů tak, aby odpovídaly aktuálnímu stavu – na základě tohoto ustanovení § 8a zákona lze bezpochyby dedukovat odpovědnost státu za poskytnutí chybných informací.

¹⁰ V této souvislosti se zavádí pojem „elektronická veřejná listina“.

¹¹ Zpočátku jen k údajům o vlastnictví, posléze však i ke snímkům z katastrální mapy.

s vymezeným číslem popisným obsahují bytové jednotky jako samostatné předměty právních vztahů (kupř. již uvedená jednotka č. 123/1), přičemž údaje evidence obyvatel se vztahují k celému číslu popisnému 123 a není rozlišeno, ke které jednotlivé bytové jednotce dané údaje přináležejí.

Zákon o evidenci obyvatel hovoří o tom, že vlastník objektu má právo požadovat po ohlašovně zákonem uváděné údaje o osobách nahlášených k trvalému pobytu v tomto objektu nebo jeho vymezené části. Zákonodárci ovšem ušla technická stránka věci, kdy ve vztahu ke sdělování přípustných údajů o trvalém pobytu občanů není zřejmé, kterak vlastní evidenci údajů provádět tak, aby bylo možno současně vyhovět jak zákonu o evidenci obyvatel, tak zákonu na ochranu osobních údajů. Důsledek je nasnadě – z přehledu evidence obyvatel o osobách nahlášených k trvalému pobytu v objektu s konkrétním číslem popisným, v němž jsou vymezeny bytové jednotky, nelze v současné době zjistit, která fyzická osoba (občan) disponuje právem trvalého pobytu ke konkrétní bytové jednotce.¹²

V. Právní úprava v zákoně č. 107/2006 Sb.

Podle stávající právní úpravy zákona o evidenci obyvatel má vlastník nemovitosti (objektu nebo jeho vymezené části) pouze jedinou možnost, jak zjistit, kolik osob je nahlášených k trvalému pobytu v jeho předmětu vlastnictví: o své újmě požádat o sdělení tohoto údaje příslušnou ohlašovnu. Obtížím snad bylo možné svého času předejít i ošetřením této problematiky v příslušné nájemní smlouvě¹³, v níž vlastník – pronajímatel mohl zakotvit pro nájemce povinnost řádně a bezodkladně ohlásit pronajímateli změnu v počtu osob nahlášených k trvalému pobytu, dle možností pod citelnou sankcí. Ani tento postup ovšem (pro případ nesolidnosti nájemce) problém vyřešit nemusel, ostatně kdo z pronajímatelů na něj na počátku nájemního vztahu vůbec pomyslel?

Průlom do této právní nejistoty pro majitele realit (sc. pronajímatele) vnesl zákon č. 107/2006 Sb., o jednorázovém zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Změněné ust. § 689 odst. 2 ObčZ s účinností od 31. března 2006 výslovně reglementuje povinnost nájemce oznámit pronajímateli písemnou formou veškeré změny v počtu osob, které s nájemcem žijí v pronajatém bytě, a to do 15 dnů ode dne vzniku takové skutečnosti.¹⁴ Nesplnění této povinnosti ve lhůtě do jednoho měsíce od jejího vzniku je prohlášeno za hrubé porušení nájemcových povinností a představuje ex lege důvod k výpovědi nájmu bytu bez přivolení soudu.

Ustanovení § 689 odst. 2 ObčZ hovoří o osobách žijících s nájemcem v bytě, což ještě samo o sobě nemusí znamenat, že tyto osoby jsou (nebo budou) *nahlášené* k trvalému pobytu v bytě; právní úprava v občanském zákoníku je tedy ve vymezení okruhu subjektů nepoměrně restriktivnější než právní úprava zákona o evidenci obyvatel – ta totiž hovoří toliko o *osobách nahlášených k trvalému pobytu* a je tudíž nerozhodné, zda tyto osoby s nájemcem fakticky žijí nebo ne.

Za povšimnutí stojí také odlišné vymezení předmětu vlastnictví v ust. § 10 odst. 8 zákona a v novelizovaném ust. § 689 odst. 2 ObčZ. Zákon o evidenci obyvatel ho-

voří o *vlastníkovi objektu nebo jeho vymezené části*, kdežto občanský zákoník pouze o *nájemním bytě*. Zákon o evidenci obyvatel samozřejmě dopadá na daleko větší okruh případů vlastnictví, v nichž jako předmět vlastnického práva nefiguruje jen byt.¹⁵ Novelizované ust. § 689 odst. 2 ObčZ sice letitý problém neodstranilo (tzn. jak a v jakém rozsahu poskytnout z informačního systému evidence obyvatel údaje vlastníkovi vymezené části objektu rozděleného na bytové jednotky tak, aby byly chráněny osobní údaje zbylých osob přihlášených k trvalému pobytu ve stejném domě s číslem popisným), avšak nabízí se řešení jiné spočívající v tom, že v informačním systému evidence obyvatel by bylo možné vést údaje nikoliv jen k číslům popisným, evidenčním a orientačním, nýbrž i samostatně k bytovým jednotkám vymezeným podle zákona o vlastnictví bytů.

Nepopiratelným přínosem výše traktované ohlašovací povinnosti zakotvené v občanském zákoníku je informovanost pronajímatele o změně v počtu osob žijících s nájemcem v pronajímatelově bytě. Pronajímatel již nebude odkázán jen na postup dle zákona, dle něhož mu tyto informace často nebyly poskytnuty s odůvodněním, že s naprostou jistotou nelze určit osoby fakticky nahlášené k trvalému pobytu v jeho konkrétní bytové jednotce.

¹² Otázka pak zní tak, zda si uvedeného problému někdo všiml a uvědomuje si jeho nepříznivé důsledky pro praxi.

¹³ Jiný smluvní typ snad nepřichází v úvahu; lze v této souvislosti hovořit místo nájmu např. o právu odpovídajícím právu věcného břemene dle ust. § 151n ObčZ?

¹⁴ Zákonodárci šel při koncepci dokonce tak daleko, že kromě formy oznámení nařídil i jeho rozsah výčtem sdělovaných údajů – oznámení tak musí obsahovat jména, příjmení, data narození a státní příslušnost osob, jež spolu s nájemcem započaly obývat pronajatý prostor.

¹⁵ Některé čtenáře v uvedené souvislosti napadne, proč zákonodárci tuto ohlašovací povinnost stanovil jen pro nájemce bytu a nikoliv i pro nájemce domů. Dovolím si tvrdit, že v tom žádný praktický problém není, neboť vlastník domu je schopen zjistit požadované informace za pomoci ust. § 10 odst. 8 zákona právě z titulu svého vlastnictví – ostatně kdo jiný než vlastník by měl o subjektech, jimž k užívání svěřil svůj nemovitý majetek, vědět více?

Diskuse

Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku VII.

JUDr. Martin Šešina*

Dnešními 20 paragrafy z návrhu nového občanského zákoníku uzavíráme náš seriál. Redakce časopisu i NK ČR stále očekává reakce z řad notářů.

Oddíl 5

Závazky postihující dědice

§ 1442

(1) Závazky zůstavitele přecházejí na dědice, ledaže zákon stanoví pro jednotlivé případy jinak.

* Autor je notářem v Benešově.

(2) Dědic je zavázán k úhradě nákladů pohřbu zůstavitele a opatření jeho pohřebiště, ledaže tyto náklady byly z pozůstalosti uhrazeny podle § 1297 odst. 2.

§ 1443

(1) Dědic se nemůže zprostit povinnosti založené mu pořízením pro případ smrti odmítnutím dědictví z tohoto pořízení s tím, že se přihlásí jako dědic ze zákona. Může se přihlásit jako dědic z pořízení pro případ smrti, anebo dědictví odmítnout.

(2) Nepominutelný dědic však může dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu.

K § 1442 a 1443:

Na dědice jednak přecházejí dluhy zůstavitele (vyjma zvláštních případů, kdy takový dluh zaniká již zůstavitelovou smrtí), jednak povinnost vyrovnat náklady pohřbu zůstavitele včetně nákladů na zřízení pohřebiště, nestalo-li se tak z pozůstalosti již dříve.

Byl-li povolán dědic, kterému by jinak svědčila zákonná posloupnost, k dědictví pořízením pro případ smrti, nemůže se zprostit povinností, které mu zůstavitel případně uložil, tím, že odmítne dědění ze závěti nebo z dědické smlouvy a přihlásí se jako dědic ze zákona. Tím by vůli a přání zůstavitele zcela zmařil. Může tedy jen dědictví přijmout tak, jak zůstavitel chtěl, anebo dědictví odmítnout. Není však vyloučeno, jsou-li pro to věcné důvody, namítnout neplatnost závěti nebo dědické smlouvy, a bude-li tato neplatnost také vyslovena, nastoupit pak jako dědic podle zákonné posloupnosti. Zvláštní postavení má ale nepominutelný dědic, který může dědictví odmítnout a žádat vyplacení povinného dílu.

§ 1444

Práva věřitelů před potvrzením dědictví

Dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti.

Právní účinky bezvýhradné přihlášky

§ 1445

(1) Dědic, který se přihlásil k dědictví bez výhrady soupisu, hradí dluhy zůstavitele v plném rozsahu.

(2) Přihlásilo-li se několik dědiců bez výhrady soupisu, hradí dluhy zůstavitele společně a nerozdílně.

§ 1446

Provedení soupisu pozůstalosti nemá právní účinky pro rozsah povinnosti k hrazení dluhů u dědice, který se přihlásil bez výhrady.

Právní účinky přihlášky učiněné s výhradou soupisu

§ 1447

Dědic, který se přihlásil s výhradou soupisu, hradí dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví.

§ 1448

Každý z několika dědiců přihlášených s výhradou soupisu hradí dluhy zůstavitele společně a nerozdílně s ostatními dědici, věřitel však může po každém dědici žádat plnění jen do výše odpovídající jeho dědickému podílu.

§ 1449

Postih

Postih mezi spoludědici se řídí podle obecných ustanovení o společných dlužích.

K § 1444 až 1449:

Každý dědic má na vybranou, přihlásí-li se o dědictví s výhradou soupisu pozůstalosti nebo bez této výhrady. Nemá-li důvod předpokládat, že zůstavitel zanechal předlužený majetek a že jej nepřetížil odkazy, bude pro něho vhodnější přihlásit se bez výhrady soupisu, protože odpadnou náklady se sepsáním a oceněním pozůstalostního majetku. Bude však povinen uhradit dluhy zůstavitele v plné výši bez zřetele k prospěchu, který z pozůstalosti získá.

Naproti tomu tam, kde je důvod k zvláštní opatrnosti, se dědic může přihlásit s výhradou soupisu (cum beneficio inventarii), a pak bude jeho povinnost k úhradě zůstavitelových dluhů limitována hodnotou, kterou jako dědic z pozůstalosti získá.

Je-li dědiců několik, nelze zhoršit postavení věřitele konstrukcí, že každý z dědiců bude mít vůči věřiteli jen dílčí závazek. Naopak se vychází z principu solidarity dědiců s tím, že ti se mezi sebou vypořádají podle ustanovení o solidárních závazcích stejně jako ti, kdo jsou k úhradě dluhu povinni společně a nerozdílně.

Odloučení pozůstalosti

§ 1450

(1) Věřitel, který osvědčí obavu z předlužení dědice, může předtím, než soud potvrdil nabytí dědictví, navrhnout, aby pozůstalost zůstala odloučena od jmění dědice. Soud návrhu nevyhoví, je-li zřejmé, že k obavě není důvod.

(2) Návrh na odloučení pozůstalosti nebrání, aby soud nabytí dědictví potvrdil.

§ 1451

Z odloučené pozůstalosti se uspokojí věřitel, jenž si odloučení vyžádal. Tento věřitel však ztrácí právo uspokojit se z ostatního dědicova majetku, a to i byl-li se dědic přihlásil bez výhrady soupisu.

K § 1450 a 1451:

Odloučení pozůstalosti (separatio bonorum) má za účel znemožnit splynutí pozůstalosti s ostatním majetkem dědice v případech, kdy tu je obava, že dědic bude předlužen, takže ani po nabytí prospěchu z pozůstalosti nebude moci dostát závazkům, které na něho v důsledku dědění přecházejí (např. proto, že i samotný dědic má své další dluhy), může žádat o odloučení pozůstalosti. Jedná se o opatření k ochraně věřitelů, které má svůj důvod tehdy, je-li pozůstalost zřejmě aktivní, ale dědic sám je předlužen. Návrhu na odloučení pozůstalosti lze vyhovět jen v případě, že soud dědicům nabytí dědictví ještě nepotvrdil. Zároveň se zákazem vyhovět návrhu na separaci tehdy, není-li k tomu zřejmě důvod, brání podávání takových žádostí s motivem zřejmě šikanozním.

Odloučení pozůstalosti má za následek rozhodnutí o nařízení její závěry (§ 1424) a soupis a ocenění pozůstalosti (§ 1426, 1427). Věřitel či věřitelé, kteří o odloučení pozůstalosti požádali, budou ze separovaného

jmění uspokojení, ztratí však možnost domáhat se dalšího plnění z ostatního majetku dědice.

Vyhledání dluhů zůstavitele

§ 1452

Dědic, který se přihlásil s výhradou soupisu, nebo ten, kdo pozůstalost spravuje, může před rozhodnutím soudu o potvrzení dědictví navrhnout, aby soud pro vyhledání dluhů zůstavitele věřitele vyzval, aby v přiměřené lhůtě ohlásili a doložili své pohledávky. Dokud nebude skončeno řízení, které se takto zavede, nemá dědic, ani ten, kdo spravuje pozůstalost, povinnost uspokojovat věřitele.

§ 1453

(1) Věřitel, který se ve lhůtě nepřihlásí, nemá právo na uhrazení vůči dědici, je-li pozůstalost vyčerpána uhrazením ohlášených pohledávek.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije

- a) prokáže-li věřitel, že dědic věděl o pohledávce, nebo
- b) zajišťuje-li pohledávku věřitele zástavní nebo jiné věcné právo k věci náležející do pozůstalosti.

§ 1454

Nebylo-li žádáno o výzvu věřitelům, nebo uspokojí-li dědic některého z hlásících se věřitelů bez zřetele na práva ostatních, a nedosáhne-li proto některý věřitel úplného uhrazení pohledávky z pozůstalosti, je dědic věřiteli zavázán přes meze § 1447 až do té výše, jaké by věřitel dosáhl uspokojení při likvidaci pozůstalosti podle zvláštního zákona.

K § 1452 až 1454:

Jakmile se dědic přihlásil s výhradou soupisu, objevuje se pozůstalost jako hodnota, z níž mají být hrazeny ty dluhy zůstavitele, jež přešly na dědice.

Pozůstalost ovšem může být i předlužena. V takovém případě má být provedena soudní likvidace pozůstalosti podle procesních předpisů a uspokojeny přihlášené pohledávky způsobem upraveným ustanoveními civilního práva procesního. To znamená, že z předlužené pozůstalosti mají být při její likvidaci věřitelé uspokojeni v závislosti na poměru dluhů a aktiv, které na dědice ze zůstavitele přešly, jakož i na zařazení pohledávek věřitelů do jednotlivých skupin. Dědic by jednal proti zásadě poměrného uspokojení věřitelů, jestliže by - přes fakt předlužení pozůstalosti - některého z věřitelů o své vůli uspokojil takovým způsobem, že by tím zkrátil práva ostatních věřitelů. Pak se věřitelé takto poškození budou moci vůči dědici domáhat z jeho ostatního majetku takového uspokojení svých pohledávek, jakého by se jim dostalo při likvidaci pozůstalosti, a to i přesto, že pozůstalost byla mezitím vyčerpána. V takovém případě tedy dědic nebude chráněn výhradou benefícia inventáře.

Aby se dědic vyhnul tomuto následku, mařícímu výhody, kterých hleděl dosáhnout výhradou soupisu a soudně provedeným soupisem pozůstalosti, poskytuje se mu právo dosáhnout svolání (konvokace) věřitelů. Na návrh dědice soud věřitele vyzve, aby se v přiměřené lhůtě přihlásili a doložili své pohledávky. Následek svolání je ten, že dědic nabude vědomost o dlužích zatěžujících pozůstalost a možnost vyjádřit se k přihlášeným pohledávkám. Mimo to nastane podle

§ 1453 odst. 1 ten účinek, že vyčerpají-li pozůstalost řádně přihlášené pohledávky, ztrácí nepřihlášení věřitelé nárok na zaplacení z pozůstalostního majetku. Ke ztrátě nároku nedojde jen v případě, kdy je nepřihlášená pohledávka věcně zabezpečena zástavním nebo zadržovacím právem, a stejně tak v případě prokázané vědomosti dědice o nepřihlášené pohledávce.

Stačí-li pozůstalost na uspokojení dluhů, ubradí je dědic z pozůstalosti. Ne-li, provede se likvidace dědictví, ledaže věřitelé příjmovou předluženou pozůstalost na úbradu dluhů podle § 175p OSŘ.

Oddíl 6

Zcizení dědictví

§ 1455

(1) Po smrti zůstavitele lze dědictví zcizit. Nabyvatel vstupuje do práv a povinností náležejících k pozůstalosti.

(2) Nebyl-li při zcizení vzat za základ seznam práv a povinností, použijí se na smlouvu o zcizení dědictví obdobně ustanovení o odvážné smlouvě. Byl-li takový seznam vzat za základ smlouvy, záleží na jejím obsahu, nakolik se při určení práv a povinností stran použijí také § 1457 až § 1458.

(3) K platnosti smlouvy se vyžaduje forma veřejné listiny.

§ 1456

(1) Strany oznámí bez zbytečného odkladu soudu, který vede řízení o dědictví, že dědictví bylo zcizeno.

(2) Přihláška k dědictví učiněná jednou ze stran platí i pro druhou smluvní stranu.

§ 1457

(1) Nabyvatel nemá právo na věc náležející zciziteli nikoli jako dědici, ale z jiného právního důvodu, ani na písemnosti, podobizny a záznamy rodinné povahy.

(2) Nabyvateli naproti tomu náleží vše, co k dědictví přibude tím, že ubude odkazovník nebo spoludědic nebo jakýmkoliv jiným způsobem, měl-li by na to zcizitel právo.

§ 1458

Nabyvateli náleží i vše, co dědic již dědickým právem obdržel. Nabyvatel však dědici nahradí, co dědic vynaložil ze svého k nastoupení dědictví nebo na pozůstalost a, není-li jinak smlouveno, i náklady pohřbu zůstavitele a opatření pohřebiště.

§ 1459

Spravoval-li zcizitel pozůstalost dříve, než byla nabyvateli vydána, odpovídá nabyvateli jako příkazník.

§ 1460

Zcizitel dědictví odpovídá nabyvateli za pravost svého dědického práva, jak je byl udal. Za škodu odpovídá podle čtvrté části tohoto zákona.

§ 1461

Nabyvatel i zcizitel dědictví jsou věřitelům za dluhy zůstavitele zavázáni společně a nerozdílně.

K § 1455 až 1461:

Na závěr ustanovení o dědickém právu je zařazen návrh úpravy zcizení dědictví. Zcizení dědictví se sice

děje smlouvou, ale s ohledem na provázanost její právní úpravy s úpravou nabytí dědictví nejsou tato ustanovení zařazena do čtvrté části zákoníku o obligacích, nýbrž v zájmu přehlednosti právě na konec části třetí. (Obdobně upravuje i dohodu o přenechání předluženého dědictví věřitelům procesní právo v rámci úpravy řízení o dědictví.) Zcizit dědictví (tedy i dědický podíl jednotlivého dědice) lze úplatně či bezúplatně jen za podmínky, že zůstavitel je již mrtev. Pro smlouvu se vyžaduje forma veřejné listiny. Ke smlouvě může být připojen seznam práv a povinností vytvářejících převáděný statek. Pak má tento seznam (případně jiná dohoda stran) přednost před dispozitivními ustanoveními § 1456 až 1458. O „seznamu“ se v § 1465 odst. 2 mluví z toho důvodu, aby se odlišil od soupisu podle § 1426 a 1427. Je-li dědictví zcizováno bez seznamu, jedná se o smlouvu odváznou. Důsledkem toho je, že nabyvatel nemůže namítat vady plnění, ani neplatnost smlouvy z toho důvodu, že případně ubradil za převáděný předmět neúměrně více, než činila jeho skutečná hodnota. V každém případě však ten, kdo dědictví zcizil, odpovídá nabyvateli za pravost svého dědického práva, jak mu je byl při uzavření smlouvy potvrdil.

Zcizení dědictví se nesmí dotknout práv věřitelů zůstavitele. Z toho důvodu se v zájmu jejich ochrany navrhuje (po vzoru standardních úprav) zavedení solidarity nabyvatele i zcizitele dědictví.

Pracovníci notáře

JUDr. Jana Kurková*

Třetí oddíl druhé části zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) a hlava druhá Kancelářského řádu notářského (KancŘN) vymezují pracovníky notáře na: notářské koncipienty, notářské kandidáty a další pracovníky notáře. Ti jsou podle možnosti rozsahu pověření notářem rozdělení na kancelářské pracovníky a notářské tajemníky (§ 4 odst. 2 KancŘN). Kromě toho se v ust. § 4 odst. 3 KancŘN objevuje i pojem „další zaměstnanec notáře“. Tito další zaměstnanci notáře nejsou notářem pověřováni činností notářskou, jsou jimi např. uklízečky nebo účetní, a proto jim nebudu dále věnovat pozornost.

Na pracovníky¹ notáře se kromě ustanovení zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, vztahují ustanovení právních předpisů notářských – notářského řádu, KancŘN, Zkušebního (ZkŘN) a Kárného řádu notářského (KárŘN), a dále s ohledem na činnost notáře – soudního komisaře i ustanovení Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy č. 37/1992 Sb. (JednŘ).

Praxe notářských koncipientů se týkají:

- ust. § 17 až 20, 22 odst. 2, 27, 28 odst. 2, 56 odst. 7 NotŘ,
- ust. § 4 odst. 1 a 3, § 5 odst. 1 a 2, § 16 odst. 2 KancŘN,
- část druhá a třetí ZkŘN,
- ust. § 103 a 104 JednŘ.

Praxe notářských kandidátů se týkají:

- ust. § 14 až 16, § 21 až 25, § 27, § 28 odst. 2, § 48 a § 56 odst. 7 NotŘ,
- ust. § 4 odst. 1 a 3, § 5 odst. 1 a 2, § 16 odst. 2 KancŘN,

- ust. § 103 a 104 JednŘ,
- ust. § 10 odst. 1, 30 písm. c) a 40 odst. 2 KárŘN.

U dalších pracovníků notáře se kancelářských pracovníků týkají:

- ust. § 26 odst. 1, § 56 odst. 7 NotŘ,
- ust. § 4, § 5 odst. 1, § 16 odst. 2 KancŘN,
- ust. § 104 JednŘ,
- část čtvrtá ZkŘN.

Notářských tajemníků se týkají:

- ust. § 26, § 56 odst. 7 NotŘ,
- ust. § 4, § 5 odst. 1 a 2, § 16 odst. 2 KancŘN,
- ust. § 103 odst. 1 a 2 a 104 JednŘ,
- část čtvrtá a pátá ZkŘN.

Ačkoli již několikrát došlo k novelizaci zmíněných notářských předpisů, právní úprava týkající se pracovníků notáře zůstala v podstatě stejná. Výjimkou může být ZkŘN.²

V důsledku mých zkušeností z praxe se v následujících řádcích zabývám úvahami, které jistě nejsou kompletními a zahrnují jen část problematiky, ale mají sloužit (nebo jen některé z nich) k zamyšlení a posouzení při práci na případných dalších novelách notářského řádu i dalších notářských předpisů či při tvorbě nového notářského řádu nebo dalších notářských předpisů.

I. Charakter pracovního poměru pracovníků notáře

Ustanovení notářského řádu, která se zmiňují o pracovním poměru pracovníků notáře neurčují kogentně jeho charakter, tedy zda se má vždy jednat o pracovní poměr sjednaný na stanovenou týdenní pracovní dobu podle zvláštního právního předpisu³ (stanovená týdenní pracovní doba) anebo mohou tuto práci vykonávat i ve vedlejší pracovní poměru⁴. Teoreticky je v současnosti tedy možné, že notářská komora, v jejímž obvodu má sídlo notář, u něhož je notářský koncipient nebo kandidát v pracovním poměru (příslušná notářská komora) zapíše do Seznamu notářských koncipientů nebo kandidátů i ty, kteří jsou ve vztahu k notáři v pracovním poměru vedlejší⁵. Jejich praxe je tedy považována za rovnocennou praxi ostatních koncipientů a kandidátů, kteří ji vykonávají v pracovním poměru sjednaném na stanovenou týdenní pracovní dobu.

Absence určení charakteru pracovního poměru má vliv nejen na posuzování plnohodnotnosti notářské praxe, ale i při ustanovení notářského kandidáta zástupcem notáře dle § 14 NotŘ nebo trvalým zástupcem notáře dle § 24 NotŘ. Z kontextu těchto ustanovení vyplývá, že ustanovovaný kandidát by měl být v pracovním poměru sjednaném na stanovenou týdenní pracovní dobu.

Také u dalších pracovníků notáře je otázka charakteru pracovního poměru důležitá. Zajisté lze oponovat, že toto určení je v jejich případě zbytečné, neboť kancelářský pracovník nebo notářský tajemník pocházejí z okruhu

* Autorka je notářskou kandidátkou u JUDr. Blanky Čechové, notářky v Praze.

¹ Srov. Bělek, P., Drápal, L., Jindřich, M., Wawerka, K. Notářský řád a řízení o dědictví. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 63.

² Srov. ust. § 3 a § 12 ZkŘN ve znění platném do 5. 3. 2003 a od 5. 3. 2003.

³ § 83a odst. 1 a 5 ZPr.

⁴ § 70 ZPr.

⁵ § 18 odst. 1 písm. e) a § 22 odst. 1 písm. a) NotŘ.

osob, se kterými je uzavírán pracovní poměr sjednaný na stanovenou týdenní pracovní dobu. Přesto se jistě mohou vyskytnout i výjimky. Teoreticky by snad notářský tajemník mohl být ve vedlejší pracovní poměru, ovšem domnívám se, že vzhledem k náplni jeho práce je toto velmi málo pravděpodobné⁶. Jinak je tomu u kancelářských pracovníků. Podmínka doby pracovního poměru, resp. odpracované doby⁷ pro připuštění ke kvalifikační zkoušce je totiž naplněna jistě jen pokud byl zaměstnán, resp. odpracovanou dobu má v pracovním poměru sjednaném na stanovenou týdenní pracovní dobu.

II. Doba notářské praxe

Notářský řád se dobou notářské praxe zabývá v ust. § 7 odst. 1 písm. d) a v ust. § 22 odst. 1 písm. b), co se rozumí notářskou praxí upravuje v ust. § 7 odst. 2. Nikde ovšem není stanoveno, v jakých případech dochází v pozastavení praxe nebo jaká doba, kterou během své praxe koncipient nebo kandidát nestrávil přímo výkonem notářské praxe, je započítatelná do této jeho praxe.

Otázka pozastavení praxe se dalších pracovníků notáře netýká. Kancelářský pracovník totiž nemůže být pověřen notářem i výkonem notářské činnosti a doba pracovního poměru notářského tajemníka není nikterak důležitá. V současnosti u něj přichází v úvahu pouze odvolání pověření udělené notářem, s tím, že pracovní poměr ale může nadále trvat.⁸

1. Pozastavení praxe, odvolání pověření

V ust. § 10 NotŘ řádu jsou vymezeny důvody, pro které ministr spravedlnosti pozastaví nebo může pozastavit výkon činnosti notáře. Do obdobné situace, pro kterou je notář pozastaven výkon činnosti, se může dostat nejen notářský kandidát (a to nejen je-li zástupcem dle § 14 NotŘ nebo trvalým zástupcem dle § 24 NotŘ), notářský koncipient, ale i notářský tajemník.

Důvody, pro které by u zmíněných pracovníků notáře mělo dojít k pozastavení notářské praxe by mohly být totožné s důvody uvedenými v ust. § 10 NotŘ. Kromě toho by u koncipientů a kandidátů mohl být dalším důvodem i vznik dalšího pracovního poměru (sjednaného na stanovenou týdenní pracovní dobu) či žádost o odvolání svého pověření uděleného dle ust. § 19 nebo § 23 NotŘ. Koncipientům a kandidátům by mohla být dána možnost o pozastavení své praxe požádat, a to i bez uvedení důvodu. Také notářský tajemník se může rozhodnout, že požádá o odvolání svého pověření, což by mělo vliv zejména na jeho pracovní náplň.

U notáře pozastavuje výkon jeho činnosti ministr spravedlnosti. V případě notářských kandidátů (i zástupců dle § 14 NotŘ a trvalých zástupců dle § 24 NotŘ) a koncipientů by v daných případech pozastavení praxe mohlo spadat do kompetence příslušné notářské komory nebo NKČR. U notářských tajemníků by se mohlo jednat jen o odvolání pověření udělené notářem.⁹

Tento svůj názor opírám o skutečnost, že v současnosti je to příslušná notářská komora, která shromažďuje údaje o notářských koncipientech i kandidátech¹⁰ a zapisuje je nejen do Seznamu notářských koncipientů a kandidátů, ale i do Informačního systému notářské komory (ISNK) (neveřejného seznamu, sloužícího k čerpání informací jednotlivými notářskými komorami i NKČR)

a dále je písemně sděluje i NKČR.¹¹ Příslušná notářská komora shromažďuje i údaje o notářských tajemnících, vede jejich seznam a po každoroční aktualizaci jej zasílá NKČR (aniž by taková povinnost byla příslušné notářské komoře předpisem uložena) a údaje zapisuje do ISNK. Pozice notářského tajemníka ovšem nevzniká zápisem do Seznamu notářských tajemníků, ale udělením pověření notářem.¹²

Skutečnost o pozastavení praxe by byla jistě zaznamenávána v Seznamu notářských koncipientů nebo kandidátů, popř. v Seznamu notářských tajemníků a zajisté i v ISNK.

2. Doba započítávaná do praxe

V současné době se stává běžným, že koncipient nebo kandidát v průběhu své praxe absolvuje zahraniční stáž anebo získává odborné i praktické zkušenosti v jiných právních institucích. Je nepochybné, že účast na takové stáži nesmí narušit výkon praxe, ale naopak musí směřovat k prohloubení a rozšíření znalostí. S ohledem na to, že znalosti a dovednosti takto získané může koncipient nebo kandidát dále využít ve své profesi, alespoň část doby (např. max. 6 měsíců) takto strávené „mimo kancelář“ by mohla být započítávána do doby notářské praxe. Mělo by jistě zůstat na posouzení notáře – zaměstnavatele, zda koncipientovi nebo kandidátovi umožní takovou stáž absolvovat.

Doba, která se započítává do praxe v současné době, a to zejména z důvodu absence právní úpravy, je nejen doba nepřítomnosti v práci z důvodu nemoci a doba čerpání dovolené na zotavenou, ale i doba čerpání mateřské, resp. rodičovské dovolené a v nedávné době i doba výkonu základní vojenské služby.

Je jistě správné, že se doba nepřítomnosti v práci z důvodu čerpání dovolené na zotavenou započítává do praxe zcela. Mám ovšem za to, že v ostatních případech by měla být stanovena určitá hranice. Při posuzování zápočtu doby strávené na mateřské a rodičovské dovolené¹³ do doby praxe je ovšem jistě třeba respektovat příslušná ustanovení zákoníku práce a Nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce.¹⁴ Ani doba nemoci by neměla být do praxe započítávána zcela. Může se totiž stát i to, že koncipient nebo kandidát nevykonává pro nemoc svoji práci velmi dlouhou dobu. Otázka započítání doby vojenské služby není v současnosti častým problémem, i přesto by na ní mělo být patmatováno.

Domnívám se, že již existující a aplikovaná právní úprava věnující se zápočtu doby nepřítomnosti v práci do doby praxe by mohla být inspirací i pro oblast notářství. Mám na mysli právní úpravu vztahující se na justiční čekatele (§ 110 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích), právní čekatele (§ 33 odst. 1 zákona

⁶ § 26 odst. 1 NotŘ, § 5 odst. 1 a 2 KancŘN.

⁷ Viz § 26 odst. 2 NotŘ.

⁸ § 5 odst. 3 a 5 KancŘN.

⁹ Srov. § 17 odst. 1, § 22 odst. 1 NotŘ a § 26 odst. 1 NotŘ.

¹⁰ Srov. § 2 písm. e) OrgŘN.

¹¹ Viz § 28 odst. 1 písm. d) OrgŘN.

¹² Viz § 26 odst. 1 NotŘ.

¹³ Viz § 157 a 158 ZPr.

¹⁴ § 127 a § 157 odst. 5 ZPr, § 40 odst. 2 nařízení vlády č. 108/1994 Sb.

č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství) i advokátní koncipienty (§ 5 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii).¹⁵

Aby ovšem kvůli takovému započítávání nebylo potřeba v NKČR o zaměstnance navíc, mohlo by být prováděno vždy jen v souvislosti s konkrétním úkonem koncipienta nebo kandidáta (tj. např. před podáním přihlášky o vykonání notářské zkoušky nebo před podáním přihlášky do konkurzu na uvolněný nebo nově zřízený notářský úřad). Obdobně by tomu mohlo být i u kancelářských pracovníků, pokud by usilovali o připuštění ke kvalifikační zkoušce.

III. Průkaz pracovníků notáře

Během své praxe jsem se několikrát dostala do situace, a myslím, že nejsem jediná, kdy po mně byl požadován průkaz notářského koncipienta, resp. kandidáta. Začala jsem se tedy zabývat úvahou nad tím, zda by nejen notářští koncipienti a kandidáti, ale vzhledem k ust. § 26 odst. 1 NotŘ i notářští tajemníci měli dostávat průkazy.

Samozřejmě, že s vydáváním průkazů by byla spojena administrativa „navíc“. Částečným řešením by mohlo být, aby výše zmínění pracovníci notáře nedostávali průkaz „automaticky“ po zápisu do Seznamu, resp. po udělení písemného pověření notářem, ale pouze na základě písemné žádosti. První vydání průkazu by mohlo být bezplatné. Každé další vydání (ne v důsledku změny údajů zapisovaných na průkaze, ale např. v důsledku toho, že pracovník průkaz z vlastní vůle vrátil) by ovšem již mohlo být zpoplatněno.

Ohledně údajů zapisovaných na průkazu by bylo možno přiměřeně použít právní úpravu o průkazu notáře.¹⁶ Domnívám se ovšem, že stejně by tomu nebylo při určení, kdo by průkaz zmíněným pracovníkům notáře vydával. O evidenci koncipientů, kandidátů a tajemníků jsem se již zmínila a s ohledem na uvedené se domnívám, že vystavování průkazů by nejspíš mohlo spadat do kompetence příslušné notářské komory. Vyloučeno ovšem není vydávání průkazů NKČR nebo notářem – zaměstnavatelem žadatele o vydání průkazu.¹⁷

Upraveno by jistě mělo být i vrácení průkazu. Průkaz by se zřejmě vrátil orgánu, který jej vydal.¹⁸ Důvody k vrácení průkazu by měly korespondovat s důvody pro vyškrtnutí ze Seznamu notářských koncipientů a kandidátů¹⁹ a s důvody pro pozastavení praxe. U notářských tajemníků by se zřejmě jednalo o skončení pracovního poměru a odnětí pověření.

Poznámka o tom, že byl koncipientovi, kandidátovi nebo tajemníkovi průkaz vydán, odňat, anebo že ho vrátil, by jistě měla být předmětem zápisu v Seznamech koncipientů nebo kandidátů (popř. i v Seznamu notářských tajemníků) a ohledně všech dotčených pracovníků notáře i v ISNK. Přesné vymezení povinností souvisejících s evidencí průkazů je určitě závislé na tom, kdo bude jejich vydáváním pověřen.²⁰

IV. Další vzdělávání pracovníků notáře

Jak jsem se zmínila v úvodu tohoto článku, došlo ke změně ust. § 2 ZkŘN. V předpise ovšem není zmíněna povinnost notářských koncipientů zúčastnit se přípravných kurzů.

Možná není tato povinnost stanovena záměrně s ohledem na to, že praxe koncipienta je časově neomezená. Domnívám se ale, že účast na těchto kurzech je v prvních letech praxe jen přínosem. Pokud má tedy notář povinnost umožnit koncipientovi účast na přípravných kurzech, mohl by mít koncipient, např. alespoň po dobu prvních tří let své praxe, povinnost se jich účastnit (a to nejen vzhledem k získávání dalších znalostí, ale i pro navázání kontaktů s ostatními kolegyněmi a kolegy).

Změna ZkŘN nastala i ohledně vzdělávání dalších pracovníků notáře. Stanovení povinnosti účasti dalších pracovníků notáře na školení a povinnosti notáře umožnit jim vždy účast na nich, asi není na místě. Ovšem vzhledem k tomu, že jen prostřednictvím školení mnohdy dochází k prohlubování vzdělávání dalších pracovníků notáře, mohla by být stanovena povinnost notáře umožnit jim účast na školení, pokud o ni projeví zájem.

Pokud by povinnost účasti na kurzech, resp. školení byla koncipientům, resp. tajemníkům stanovena, následná kontrola účasti by mohla být při posuzování přihlášky k notářské, resp. kvalifikační zkoušce.

Vzdělávání se týká i notářské a kvalifikační zkoušky. Je nepochybné, že každý koncipient připravující se na notářskou zkoušku potřebuje určitý čas na přípravu. Jistě by bylo uvítáno, pokud by notář měl povinnost umožnit koncipientovi přípravu na zkoušku v určité délce (a to jak pro případ, že zkoušku vykonává poprvé, tak i pro případ jejího opakování).

Obdobně by i kancelářský pracovník připravující se na kvalifikační zkoušku mohl mít nárok na několik dní, které by mohl věnovat přípravě (vzhledem k jeho budoucímu pověření i notářskou činností).

Tuším, že legislativní činnost je nelehká, a proto pokud by některé mé náměty (jejichž studnici jsem určitě nevyčerpala) byly shledány inspirativními, byla bych tím velice potěšena.

¹⁵ Do doby přípravné služby/čekatelské praxe/praxe advokátního koncipienta se započítává dovolená na zotavenou čerpaná v době výkonu přípravné služby/čekatelské/právní praxe advokátního koncipienta. Nevykonávala-li justiční/právní čekatel/advokátní koncipient přípravnou službu/čekatelskou/právní praxi z důvodů překážek v práci na jeho straně nebo omluvené nepřítomnosti v práci, započítají se mu tyto doby do doby přípravné služby/čekatelské/právní praxe nejvýše v rozsahu 70 pracovních dnů v každém roce jejího trvání.

¹⁶ Viz § 22 odst. 1 OrgŘN.

¹⁷ Anal. § 13a OrgŘN.

¹⁸ Srov. § 22 odst. 2 OrgŘN.

¹⁹ § 20 odst. 1 písm. a) a § 25 odst. 1 NotŘ.

²⁰ § 5 odst. 3 KancŘN.

Několik poznámek k článku „Problematika úcastenství v řízení o dědictví“

Mgr. Ing. Ondřej Klička*

V Ad Notam, 2006, č. 2, vyšel příspěvek Pavla Kolesára „Problematika úcastenství v řízení o dědictví“. Jistě je třeba uvítat, že autor projevil zájem se k takovému – nikoliv okrajovému – problému práce notáře vyjádřit. Ne-

* Autor je notářským koncipientem u JUDr. Ondřeje Holuba, notáře v Praze.

považují však všechna jeho tvrzení za přesná. Pokusím se tedy polemizovat s kritikou, kterou autor vyjádřil v souvislosti s postupy notářů – soudních komisařů při vymezení okruhu účastníků dědického řízení.

Postavení okruhu účastníků dědického řízení na jisto je jednou ze základních a prvních otázek, kterou notář – soudní komisař po zahájení dědického řízení řeší, aby jednal právě a jen s účastníkem řízení a naproti tomu nejednal v dědickém řízení s někým, s kým jednáno být nemá. Zásadní otázkou při stanovení okruhu účastníků je vyšetření okruhu dědiců. Okruh dědiců, tj. osob, kterým svědčí dědický titul, je třeba postavit na jisto tím způsobem, že je notář – soudní komisař vyrozumí a poučí o jejich dědickém právu. Okruh těchto osob, které notář – soudní komisař vyrozumívá o jejich dědickém právu, zpravidla zjišťuje při předběžném šetření, při němž jsou zjišťovány příbuzenské poměry zůstavitele ve vztahu k dědickým skupinám ze zákona (§ 473–475a ObčZ) a skutečnost, zda zůstavitel zanechal závěť, listinu o vydědění nebo listinu o jejich odvolání. Notář skutečnost, zda zůstavitel zanechal takovou listinu vyšetřuje obligatorně i lustrací v Centrální evidenci závětí u Notářské komory České republiky. Takové zjištění se pochopitelně týká pouze těch listin, které byly sepsány ve formě notářských zápisů nebo byly uloženy do úschovy notáře. A contrario – pokud se tedy o takovou listinu nejedná, nemá notář – soudní komisař jinou možnost než tu, že zjišťuje, zda zůstavitel zanechal závěť při předběžném šetření výsledkem osoby, která je informovaná o osobních a majetkových poměrech zůstavitele. Nelze ovšem vyloučit, že vyslychaná osoba při předběžném šetření notáři sdělí, že zůstavitel žádnou závěť nezanechal, buď z toho důvodu, že zůstavitel skutečně žádnou závěť nezanechal nebo zůstavitel závěť zanechal, ale vyslychaná osoba o ní neví nebo dokonce vyslychaná osoba existenci závěti úmyslně zatají¹.

Zmínuji to proto, že i samotné postavení okruhu dědiců na jisto nemusí být v takovém případě jednoduchou záležitostí. Poznatky notáře – soudního komisaře o okruhu dědiců se v řízení upřesňují postupně. V průběhu dědického řízení může nastat nepřeberné množství situací. Poukážu pro názornost jen na dvě z nich – situaci A a situaci B.

V situaci A notář – soudní komisař nezjistí, že zůstavitel zanechal závěť, vyrozumí a poučí proto o dědickém právu toho, komu svědčí dědické právo, jak při předběžném šetření zjistil. Zdánlivý „dědic“ dědictví neodmítne. Teprve poté se objeví jiná osoba, které svědčí jiný, konkurující dědický titul, např. závěť. Kdo je tedy v tuto chvíli účastníkem řízení? Osoba, která byla vyrozuměna a poučena o dědickém právu a dědictví neodmítla nebo osoba s nově objeveným dědickým titulem? Pokud by se jednalo dle § 175b OSŘ, tj. vycházelo jen z hmotného práva (z čehož vychází i Pavel Kolesár), byla by účastníkem řízení buď jedna osoba, nebo osoba druhá. Ve skutečnosti je tomu ale jinak. V této části řízení by byly účastníky obě osoby; nejedná se přitom o extenzivní výklad ustanovení § 175b OSŘ. Osoba, které svědčí nový dědický titul, se stane účastníkem řízení na základě § 175b OSŘ, zatímco osoba, která byla dříve vyrozuměna a poučena o dědickém právu a dědictví neodmítla (tedy ta, která byla původně účastníkem dle § 175b OSŘ), bude účastníkem řízení nadále, ale již na základě § 94 odst. 1 OSŘ². Nastane změna důvodů, pro které jsou obě osoby účast-

níky řízení³. V pokračujícím řízení je tedy nutné nově vyrozumět a poučit o dědickém právu tu osobu, které svědčí nový dědický titul, jakož i poskytnout původním osobám procesní možnost popřít dědické právo nově zjištěného dědice. Jiný postup by porušoval právo obou na spravedlivý proces.

V situaci B naopak notář – soudní komisař při předběžném šetření zjistil, že zůstavitel závěť zanechal. Existuje však i osoba, které svědčí jiný, konkurující dědický titul. Tato osoba by ovšem dědila pouze v případě, kdyby závěť neexistovala, nebo kdyby nebyla platná. Notář – soudní komisař vyrozumí a poučí o dědickém právu osobu uvedenou v závěti. Vyšetří ovšem i stanovisko této osoby, která by dědila, kdyby zůstavitelova závěť neexistovala (nebo kdyby nebyla platná), zda a z jakého důvodu popírá dědické právo závětního dědice. Proto účastníky této části řízení budou opět obě tyto osoby. Jedna z nich dle § 175b OSŘ (dědic ze závěti) a druhá dle § 94 odst. 1 OSŘ (osoba s konkurujícím dědickým titulem). Není dán důvod, proč by notář – soudní komisař měl v případě A a v případě B postupovat odlišně. Po vyšetření dědického práva obou těchto účastníků ve smyslu ust. § 175k odst. 1 je pak nutné buď účast jedného účastníka na řízení ukončit (§ 94 odst. 4 OSŘ), nebo postupovat dle § 175k odst. 2 OSŘ, jde-li o zjištění skutečností mezi účastníky⁴ sporných. Nemožu se ztotožnit s názorem, že notář – soudní komisař tímto postupem hledá problémy tam, kde nejsou; on postupuje nejen lege artis ale i důsledně podle práva.

Z obou popsaných demonstračních situací plyne, že osoba, která má právo vyjádřit se k tomu dědickému titulu, který předchází jejímu dědickému titulu a z dědění ji in eventum vyřazuje, není považována za dědice a tedy za účastníka dědického řízení od samého počátku v důsledku extenzivního uplatnění § 175b OSŘ věta první, tedy v důsledku uplatnění hmotného práva, jak se Pavel Kolesár domnívá. Stává se účastníkem řízení na základě práva procesního, neboť se jedná o její právu procesním (§ 94 odst. 1 věta první OSŘ), tj. o právu popřít dědické právo dědice z předcházejícího dědického titulu. V žádném případě se v takové situaci nejedná o kombinaci důvodů účastenství, tj. o kombinaci § 175b OSŘ a § 94 odst. 1 OSŘ.⁵

Takovým účastníkem tedy může být i stát v případě, že zůstavitel sice zanechal závěť a nezanechal žádného dalšího dědice ze zákona⁶. K tomu je nutno poznamenat,

¹ Otázku dědické nezpůsobilosti jako sankci za potlačení závěti pak v tomto článku ponecháme stranou.

² I pro řízení o dědictví platí, že jeho účastníky jsou i ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno.

³ V tom je vidět i dynamičnost řízení o dědictví jako procesu, tedy jako jevu nikoliv statického, v němž by byl okruh účastníků dán jako uzavřený a neměnný již od samého počátku.

⁴ Tedy mezi účastníky jak na základě § 175b OSŘ, tak i na základě § 94 odst. 1 OSŘ.

⁵ Kombinací by bylo např. pokud by pozůstalý manžel, který je současně dědicem, byl v té části řízení o dědictví, kdy se vypořádává majetek, který měl se zůstavitelem ve společném jmění manželů, účastníkem řízení dle § 94 odst. 1 OSŘ a té části řízení, kdy se jedná o dědictví po zůstaviteli dle § 175b OSŘ. Tak tomu ale není; pozůstalý manžel je v tomto případě od počátku řízení jeho účastníkem pouze na základě § 175b OSŘ.

⁶ Stejná situace ale nastává i v případě, že dědici jsou ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli na zůstavitele odkázáni výživou ve smyslu § 474 ObčZ a § 475 ObčZ. Manžel, rodiče, nebo sourozenci, popř. synovci a neteře zůstavitele a není-li jich pak stát, mají právo popřít dědické právo takových osob.

že stát v takovém případě nepřipadá v úvahu jako dědic, jak nesprávně uvádí Pavel Kolesár; dědictví na stát by nepřecházelo děděním, ale připadlo by státu jako kaducita dle § 462 ObčZ. Se státem tedy není jednáno jako s dědicem (s výjimkou situace, že mu jako dědický titul svědčí závět). V této souvislosti ovšem nespátřují jako Pavel Kolesár souvislost § 175i odst. 1 OSŘ s právem státu popřít dědické právo závětního dědice. Kdyby se státu v případě kaducity poskytovala možnost dědictví odmítnout, znamenalo by to absurdní situaci, kterou proto hmotné právo a ani právo procesní neumožňují.

Je třeba také zdůraznit, že ani skutečnost, že závět je sepsána ve formě notářského zápisu a splňuje formální náležitosti, které ukládá zákon (zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád), nevylučuje možnost takový dědický titul napadnout. Obligatorní náležitostí takové závěti je mj. prohlášení pořizovatele o tom, že je plně způsobilý k právním úkonům. Pomineme-li případ, kdy je někdo způsobilosti k právním úkonům zbaven, či je v ní omezen⁷, notář nemá při sepisování notářského zápisu o závěti žádné nástroje způsobilé zjistit, že prohlášení pořizovatele je pravdivé. Závět sepsaná ve formě notářského zápisu má nesporně výhodu v tom, že takový právní úkon – vzhledem k tomu, že byl sepsán formou veřejné listiny notářem – by měl být po formální stránce bezvadný. To však nemění nic na skutečnosti, že osoba, které svědčí konkurující dědický titul, má i v tomto případě právo popřít dědické právo tohoto závětního dědice. Náležitosti právního úkonu jsou totiž vedle náležitostí formálních (v případě notářského zápisu je stanoví notářský řád) i náležitosti projevu vůle, tzn. např. že pořizovatel mohl být k sepsání takové závěti někým donucen, popř. při pořizování závěti byl v duševní poruše, která jej činila k tomuto právnímu úkonu neschopným⁸. Záleží ovšem na tomto eventuálním dědici, zda dědické právo závětního dědice popře, či nepopře.

Nelze se tedy ztotožnit s tvrzením Pavla Kolesára, že notář – soudní komisař dovádí vyšetřovací zásadu ad absurdum a že jeho postup nemá oporu ani v občanském soudním řádu ani v jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, pokud poskytne alternativnímu dědici možnost, aby se vyjádřil, zda popírá dědické právo jiného dědice. Postup notáře je v souladu s ústavní zásadou „*dědění se zaručuje*“, i s ust. § 175k odst. 1 OSŘ, „*jestliže někdo před potvrzením nabytí dědictví tvrdí, že je dědicem, a popírá dědické právo jiného dědice, který dědictví neodmítl, vyšetří soud podmínky dědického práva obou a jedná dále s tím, u koho má za to, že je dědicem*“. Je dokonce v souladu i s Pavlem Kolesárem uváděnou judikaturou Nejvyššího soudu⁹. Notář vyšetří stanovisko tohoto alternativního dědice a v případě jeho negativního vyjádření bude účast tohoto alternativního dědice v řízení ukončena dle § 94 odst. 4 OSŘ. V opačném případě je nezbytné postupovat dle § 175k odst. 2 OSŘ. Nelze totiž při absenci právního institutu dědické přihlášky postupovat při vyšetřování okruhu dědiců bez zřetele na všechny ty, kteří by dědili a tím pádem by se účastnili dědického řízení na základě § 175b OSŘ teprve, až bude zjištěno, že všechny závěti, resp. závěti dřívější, jsou neplatné.

Prameny práva v České republice jsou vedle „obyčejných“ zákonů též zákony ústavní, jakož i mezinárodní smlouvy dle čl. 10 Ústavy České republiky. Listina základních práv a svobod, která ve svém čl. 11 odst. 1 („*dě-*

dění se zaručuje“) a v článku 36 odst. 1 („*každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu...*“¹⁰) nepochybně předpokládá, že dědictví má nabyt skutečný dědic a nikoliv osoba, která v první fázi dědického řízení může být za skutečného dědice zaměněna. Též Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod¹¹ ve svém čl. 6 („*Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřeně lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem...*“) a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech¹² („*Všechny osoby jsou si před soudem rovny. Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech...*“) zakazují jako nespravedlivé takové řízení, ve kterém by měl v důsledku potlačení práv jiných osob dědictví nabyt dědic nepravý. Takové stanovisko zaujímá i Ústavní soud: „*Smyslem právní úpravy dědického řízení je snaha, aby v něm byli vypořádáni všichni, v úvahu přicházející, dědicové a všichni zůstavitelův majetek tak, aby přechod na dědice byl úplný, konečný a zamezilo se pozdějším žalobám, zpochybňujícím závěry dědického řízení.*“¹³

⁷ Což je vyznačeno v občanském průkaze, viz § 3 odst. 3 zákona č. 328/1999 Sb.

⁸ Jak má notář při sepisování notářského zápisu poznat, že osoba, která ho požádala o sepsání závěti ve formě notářského zápisu, ačkoliv jinak s notářem bez obtíží komunikuje, neumí číst nebo psát a čtení notářského zápisu pouze předstírá a notářský zápis opatří znamením ruky, které má podobu podpisu? Taková závět by jistě nesplňovala ani náležitosti, které na notářský zápis v této situaci klade notářský řád (§ 67 odst. 2 NotŘ)

⁹ PLS IV, s. 811., s. 810, s. 808.

¹⁰ K tomu viz *Pavlíček, V* Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář 2. díl, Práva a svobody, 2. vydání. Praha: Linde, 1999, s. 287.

¹¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

¹² Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

¹³ Nález Ústavního soudu ČR ÚS 261/03.

Poznámka k rozhodnutí orgánu neexistující právnické osoby

Mgr. Vít Beránek*

Prezidium Notářské komory České republiky přijalo na svém zasedání ve dnech 18. a 19. 9. 2005 výkladové stanovisko, ve kterém se, mj. uvádí: „*O ustavující členské schůzi družstva, která určila zapisovaný základní kapitál družstva, rozhodla o schválení stanov a zvolila představenstvo a kontrolní komisi, se sepíše notářský zápis podle § 77 notářského řádu. Notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby podle § 80a notářského řádu nelze v tomto případě sepsat, neboť při ustavující schůzi žádná právnická osoba neexistuje, a to i přes formulaci v této souvislosti použitou obchodním zákoníkem („o rozhodnutí ustavující členské schůze o schválení stanov se pořídí notářský zápis“).*“

* Autor je notářským kandidátem u JUDr. Václava Halbicha, notáře v Praze.

Tomuto tématu se ve svém příspěvku¹ věnuje rovněž JUDr. Kouba s tím, že jeho vývody se blíží v úvodu citovanému stanovisku. Argumentuje mj. tím, že „skutkově složitý proces vzniku právnické osoby nemůže být obsažen v notářském zápise o rozhodnutí orgánu právnické osoby a notář objektivně není schopen ... přezkoumat proces chystané privatizace ...“ Rovněž srovnává postavení notáře v případě osvědčení rozhodnutí schůze vzniklého družstva a s tím spojené výhody povinné součinnosti družstva dle § 80c NotŘ na straně jedné se „značně živelným zákulisním skutkovým dějem“ při ustavující schůzi družstva na straně druhé, na základě čehož odmítá přiměřený postup dle § 80a–80f NotŘ.

V tomto příspěvku bych se pokusil vypořádat s výše uvedenými stanovisky a argumenty, příp. jen nabídnout jiný pohled na celou věc.

Obchodní zákoník v souvislosti se založením družstva zmiňuje notářský zápis poprvé v ustanovení § 224 odst. 6 ObchZ takto: „Průběh ustavující schůze družstva se osvědčuje notářským zápisem, jež přilohou je seznam členů a výše jednotlivých členských vkladů, k nimž se na ustavující schůzi zavázali. O rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov.“ a podruhé (míněno rovněž v souvislosti se založením) v ustanovení § 225 odst. 3 písm. a) ObchZ: „K návrhu na zápis se přikládá stejnopis notářského zápisu o ustavující schůzi družstva a stejnopis notářského zápisu o rozhodnutí ustavující schůze družstva o schválení stanov.“

Citovaná úprava je v obchodním zákoníku obsažena na základě novely provedené zákonem č. 370/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001. Na základě úpravy platné do 31. 12. 2000, konkrétně ustanovení § 224 odst. 6 ObchZ: „Průběh ustavující schůze družstva se osvědčuje notářským zápisem, který obsahuje i seznam členů a výši jednotlivých členských vkladů, k nimž se na schůzi družstva zavázali. Přílohu zápisu tvoří stanovy ve schváleném znění.“ nepřicházel v úvahu jiný notářský zápis než podle ustanovení § 77 NotŘ. Zmiňovanou novelou č. 370/2000 Sb. došlo ovšem i ke změně notářského řádu a nově se v něm objevil notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby. V důvodové zprávě k tomuto zákonu se v bodu 286 (týká se ustanovení § 224 ObchZ) uvádí: „V právní úpravě družstev dochází jen k dílčím změnám právní úpravy, neboť na tomto úseku neexistují dosud závazné směrnice ES. Pro zvýšení právní jistoty se upravuje notářská kontrola rozhodnutí ustavující schůze družstva obdobně jako u obchodních společností.“

Proč obchodní zákoník zmiňuje v souvislosti se založením družstva dva notářské zápisy, a to na dvou místech? O legislativní nedopatření se podle mého názoru nejedná. Připustíme, že nedopatřením a nedůsledností zákonodárce² je spíše „zdvojené“ předkládání stanov družstva [jednak obsaženy v notářském zápisu dle § 224 odst. 6 ObchZ a dále samostatně jako příloha návrhu na zápis do obchodního rejstříku dle § 225 odst. 3 písm. b) ObchZ], ale za zákonodárce chybou bych uváděné dva notářské zápisy nepovažoval. Myslím, že záměr obsažený v platné právní úpravě byl a je zřejmý. Před účinností zákona č. 216/2005 Sb. (tj. v období od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2005) se měly, po mém soudu, sepisovat dva notářské zápisy. První podle ustanovení § 77 NotŘ, obsahující ze-

jména určení výše zapisovaného základního kapitálu a dále volbu členů představenstva a kontrolní komise. Dále druhý notářský zápis, který, vzhledem k tomu, že rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov podle § 224 odst. 6 ObchZ je zřejmě rozhodnutím podle § 80a–80f NotŘ. S ohledem na to, že právnická osoba – družstvo neexistuje, lze pak citovaná ustanovení § 80a–80f NotŘ použít na toto rozhodnutí pouze přiměřeně. Zde se tedy dostávám k onomu nepřijemnému „přiměřeně“. Po mém soudu je třeba přiměřený postup aplikovat pouze a toliko na rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov. V zákulisí ať si pak beze všeho probíhá jakkoli živelný skutkový děj – průběh schůze osvědčí (tj. s výjimkou rozhodnutí o schválení stanov) notář dle ustanovení § 77 NotŘ.

Proč obchodní zákoník vyžaduje pro změnu stanov družstva v ustanovení § 241 odst. 4 formu notářského zápisu – bez nejmenších pochybností dle § 80a a násl. NotŘ, jestliže jejich přijetí by, dle stanoviska NK ČR, nepodléhalo notářské kontrole? Družstva (spolu s akciovými společnostmi a společnostmi s ručením omezeným) jsou nepochybně nejfrekventovanějšími právnickými osobami mezi těmi, které zná platný právní řád³. Jestliže stanovy akciové společnosti a společenské smlouva, resp. zakladatelská listina společnosti s ručením omezeným, jakožto základní stavební kámen, chcete-li konstituce, obchodní společnosti, podléhají notářské kontrole jejich zákoností, nevidím jediný důvod proč rezignovat na stejný režim u družstva. Notáři se nepochybně velmi často setkávají s navrhovaným zněním těchto dokumentů, které nejenže obsahuje řadu ustanovení protizákonných, příp. protiústavních, ale mnohdy text vykazuje takovou řadu pochybení, že může budoucí činnost družstva naprosto paralyzovat.

Od 1. 7. 2005, kdy se ustanovení § 80a NotŘ rozšířilo o slova: „..., nebo pokud je rozhodováno o skutečnostech zapisovaných do veřejných seznamů, i když zvláštní právní předpis požádá takového notářského zápisu nevyžaduje“, by se, s ohledem na výše uváděné argumenty pro přiměřený postup dle § 80a a násl. NotŘ, zdánlivě nabízela možnost sepsat o založení družstva jediný notářský zápis, i s ohledem na to, že obligatorní náležitosti výše uvedeného prvního zápisu (tj. výše zapisovaného základního kapitálu a dále volbu členů představenstva a kontrolní komise) jsou nepochybně skutečnostmi zapisovanými do veřejného seznamu – obchodního rejstříku. Zákon však v souvislosti s nimi nehovoří o rozhodnutí, a proto se domnívám, že popsany způsob (sepis dvou notářských zápisů, tj. dle § 77 NotŘ a § 80a a násl. NotŘ) by zůstal neměnný.

Dovolím si stručný exkurs k úpravě týkající se akciové společnosti, konkrétně založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií. Ustanovení § 171 odst. 5 ObchZ stanoví: „Průběh ustavující valné hromady se osvědčuje notářským zápisem, jež přilohou je seznam upisovatelů, který obsahuje též jmenovitou hodnotu akcií upsaných každým z nich, jakož i výši splá-

¹ Kouba, V. Notářský zápis o rozhodnutí orgánu neexistující právnické osoby. Ad Notam, 2006, č. 1.

² Pekárek, M. in Štenglouá, Plíva, Tomsa a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 926.

³ Podle údajů Českého statistického úřadu bylo v ČR ke dni 31. 3. 2006 zapsáno 234 918 společností s ručením omezeným, 17 337 akciových společností a 13 972 družstev – zdroj: www.czso.cz.

ceně části emisního kursu jím upsaných akcií a seznam zvolených členů orgánů společnosti. O rozhodnutí ustavující valné hromady o schválení stanov se pořídí notářský zápis, který musí obsahovat též schválený text stanov.“ Rovněž tato úprava je v obchodním zákoníku obsažena na základě novely provedené zákonem č. 370/2000 Sb. s účinností od 1. 1. 2001. Z důvodové zprávy k citovanému ustanovení, z bodu 190 (týká se ustanovení § 171 ObchZ) vybírám: „Nově navrhované znění odstavce 5 uvádí právní úpravu notářského zápisu o průběhu ustavující valné hromady do souladu s požadavky První směrnice Rady v oblasti práva společností č. 68/151/EHS z 9. března 1968, o koordinaci ustanovení k ochraně zájmů společníků a třetích osob, stanovených v členských státech pro obchodní společnosti ve smyslu čl. 58 odst. 2 Smlouvy, s cílem dosáhnout rovnocennosti těchto ustanovení v celém Společenství.“

Není tato úprava něčemu nápadně podobná? Je pouze náhoda, že i zde zákonodárce hovoří (stejně jako u ustavující schůze družstva) o dvou notářských zápisech? Tzn. osvědčujícím dle ustanovení § 77 NotŘ, kterýžto má obsahovat průběh ustavující valné hromady, jmenovitou hodnotu akcií upsaných každým z upisovatelů jakož i výši splacené části emisního kursu jím upsaných akcií a seznam zvolených členů orgánů společnosti a jehož přílohou je seznam upisovatelů a dále druhém, který obsahuje rozhodnutí ustavující valné hromady o schválení stanov a musí obsahovat též schválený text stanov. Akciová společnost v tu chvíli (obdobně jako družstvo) nade vši pochybnost neexistuje. Jestliže bychom tedy důsledně aplikovali v úvodu citované stanovisko Komory, týkající se úpravy družstva, i na společnost akciovou, a to právě na její založení na základě veřejné nabídky akcií, museli bychom dojít nutně k závěru, že i zde se zákonodárce mýlí, a že je třeba sepsat toliko notářský zápis osvědčující.

Pak se ovšem nabízí řada otázek. Proč u založení akciové společnosti jedním způsobem není nutná notářská kontrola zákonnosti stanov a ve všech ostatních případech nutná je? Proč se do notářského řádu zavádí nový typ notářského zápisu a v novelizovaných ustanoveních obchodního zákoníku na něj, byť nikoli výslovně, odkáže a současně notářům ukládá sepsání dvou notářských zápisů? Proč důvodová zpráva hovoří o notářské kontrole rozhodnutí ustavující schůze a o ochraně zájmů společníků a třetích osob? Že by „velká novela“ obchodního zákoníku (všechna v tomto příspěvku citovaná ustanovení obchodního zákoníku a notářského řádu jí jsou bezprostředně ovlivněna), promítnuvší se i do notářského řádu mj. ustanoveními o rozhodnutí orgánu právnické osoby, byla takto pomýlená?

Řešení je, mám za to, nasnadě, a to jak v případě ustavující schůze družstva, tak i ustavující valné hromady akciové společnosti. Notář sepíše dva notářské zápisy, přičemž zápis o rozhodnutí ustavující schůze družstva o schválení stanov, resp. o rozhodnutí ustavující valné hromady o schválení stanov je rozhodnutím podle § 80a–80f NotŘ a podle toho musí notář při sepsu zápisu postupovat. Přiměřeností pak budiž chápána pouze notářská kontrola zákonnosti rozhodnutí – tj. obsahu stanov.

Ke stejnému stanovisku se kloní, míním tím sepsování dvou notářských zápisů při ustavující schůzi družstva⁴,

resp. založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií⁵ i odborná literatura.

S ohledem na výše uvedené mám za to, že v úvodu citované výkladové stanovisko NK ČR je pro notáře velmi nebezpečné a pokusím se vyjádřit proč. Notáři se zbaví (patrně jen zdánlivě) odpovědnosti za správnost/zákonnost stanov družstva – ovšem při změně takto přijatých stanov mnohdy nebude na čem stavět. Sama přítomnost notáře na ustavující schůzi družstva byla, je a bude drtivou většinou družstevníků považována za záruku bezvadnosti stanov a tak by tomu mělo být i nadále. Následné zjištění, že stanovy jsou, eufemisticky řečeno, paskvilem, obrazu notářského stavu nijak neprospěje. Ti, kteří se družstvům intenzivně věnují jistě dobře vědí, že první verze stanov předkládaná družstevníky – zakladateli, bývá zhusta parodií na stanovy a jejich úpravě je třeba věnovat mnoho hodin trpělivé práce. Rovněž nelze vyloučit, že soudy v rozhodovací praxi dospějí ke stejnému závěru jako autor tohoto textu – rozhodně jeho význam nechci přeceňovat, ale zde uvedené vývody mi připadají logické. Notářova obrana, že postup podle § 77 NotŘ doporučila Komora výkladovým stanoviskem, mi z hlediska odpovědnosti za případnou škodu nepřipadá příliš přesvědčivá.

⁴ Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. III. díl. Praha: Polygon, 2002, s. 3114.

⁵ Štenglouá, I. in Štenglouá, Plíva, Tomsa a kol. op. cit. sub 2, s. 578, shodně i Dědič, J. op. cit. sub 4, s. 1695.

Několik úvah o věcných břemenech k nemovitostem

JUDr. František Pěcha*

I. Věcné břemeno

Pod pojmem věcné břemeno míníme právní institut, který je tvořen souborem právních norem upravujících ty společenské vztahy, který vznikají při částečném omezení realizace užité hodnoty určité věci ve prospěch individuálně určených subjektů.

Zřízením věcného břemene k nemovitosti dochází k určitému zásahu do plnosti vlastnických oprávnění, jak je zhruba charakterizuje známá tripartice: věc držet, užívat i požívat a nakládat s ní (ius possidendi, ius utendi et fruendi a ius disponendi). Vlastník nemovitosti zatížen věcným břemenem může do budoucna činit ohledně ní jen taková opatření, která nenaruší výkon věcného práva odpovídajícího zřízenému věcnému břemeni. Někteří autoři zastávají dokonce názor, že zřízením věcného břemene dochází k odštěpení určitého zlomku vlastnického práva u vlastníka zatížené nemovitosti, že tudíž dochází k jakési analogii děleného vlastnictví, což je (dle mého názoru) diskutabilní.¹

Mám za to, že po zřízení věcného břemene je dosaďní vlastník omezen především ve svých užívacích prá-

* Autor je bývalým státním notářem. Podstatný obsah tohoto příspěvku přednesl autor na mezinárodní vědecké konferenci „Monseho olomoucké právnické dny“ ve dnech 15. a 16. 6. 2006.

¹ Srovnej Grunsky, W. Rangfragen bei dinglichen Rechten. Tübingen, 1963.

vech, která musí sladit s obsahem věcného břemene tak, aby oprávněného z tohoto břemene neomezoval při výkonu jeho práva. Je však pravda, že někdy může v praxi dojít k omezení iuris disponendi, pokud vlastník hodlá zatíženou nemovitost zcizit, což však může putativního kupujícího od uzavření smlouvy odradit v případě, že na nemovitosti vázne věcné břemeno značného rozsahu. Z hlediska celospolečenského však zřizování věcných břemen znamená i určitý přínos, který směřuje k lepšímu využití nemovitosti, poněvadž to, co se jednomu vlastníku (povinnému z věcného břemene) ubere, to druhému (oprávněnému z tohoto břemene) přiroste.

II. Vývoj úpravy věcného břemene

Právní institut věcných břemen prošel v minulých desetiletích v našem právním řádu rozdílnými úpravami. Od kazuistické úpravy v obecném zákoníku občanském z roku 1811 (dále „OZO“), který rozlišoval služebnosti a reálná břemena (bez jejich hromadného označování jako věcná břemena), přes stručnější úpravu v tzv. středním občanském zákoníku č. 141/1950 Sb., který zavedl do našeho právního řádu širší pojem „věcné břemeno“ a rozlišování mezi služebnostmi a reálnými břemeny neupravoval, až po téměř nulovou úpravu v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb. v údobí od 1. 4. 1964 do 31. 3. 1983. Tento zákoník (v původním znění) neumožňoval ve shora uvedené době smluvní zřizování věcných břemen, a to ani na úseku bývalých pozemkových služebností ani ve sféře bývalých osobních služebností případně reálných břemen. Obsahoval pouze strohé ustanovení v § 495 odst. 1, podle něhož mohla věcná břemena vznikat jen ze zákona. Kuriózní ovšem bylo, že žádný zákon, který by tuto materii výslovně upravoval, nebyl v této době vydán.

Bylo tedy po celých 19 let možné upravovat práva odpovídající věcným břemenům pouze jako obligační závazky (s poukazem na ust. § 51 ObčZ), které však platily jen mezi stranami (inter partes) a nepřecházely na právní nástupce smluvních stran. Praxi ani právní teorii pochopitelně tento neutěšený stav nevyhovoval.² Proto došlo po zmíněných 19 letech k určité nápravě vydáním novely k občanskému zákoníku pod č. 131/1982 Sb.

Tato novela, která nabyla účinnosti dnem 1. dubna 1983, zavedla opět do našeho právního řádu institut věcných břemen. Charakteristika věcných břemen, jak byla obsažena v tehdejší ustanovení § 135b ObčZ, navazovala na obdobné ustanovení § 166 tzv. středního ObčZ (č. 141/1950 Sb.), dle něhož věcná břemena omezují vlastníka věci ve prospěch někoho jiného, a to tak, že vlastníka je povinen buď něco trpět, nebo se něčeho zdržet, anebo něco činit (pati, omittere, facere). Citovaná novela však rozšiřovala tento institut nejen na vlastníka nemovitosti, ale i na toho, komu náleželo právo osobního užívání pozemku (dle tehdejšího ust. § 205 a násl. ObčZ). Ustanovení § 135c ObčZ (v tehdejší znění) stanovilo, že věcná břemena vznikají ze zákona, rozhodnutím oprávněného orgánu, písemnou smlouvou a na základě závěti. Právo odpovídající věcnému břemeni bylo možno nabýt i jeho výkonem – tedy vydržením (dle § 135a). K účinnosti smlouvy, z níž se nabývala nebo podle níž zanikala práva odpovídající věcným břemenům, bylo zapotřebí její registrace tehdejší státním notářstvím (dle zákona č. 95/1963 Sb. – notářský řád).

Věcné břemeno rovněž zaniklo, nastaly-li takové trvalé změny, že věc již nemohla sloužit potřebám oprávněné osoby nebo prospěšnějšímu užívání její nemovitosti. Také soud mohl svým rozhodnutím omezit nebo dokonce zrušit věcné břemeno, vznikl-li změnou poměrů hrubý nepoměr mezi tímto břemenem a výhodou oprávněného. Přitom mohl v odůvodněných případech změnit věcné plnění na plnění peněžité. Jestliže právo odpovídající věcnému břemeni svědčilo určité osobě, zaniklo věcné břemeno její smrtí.

Dnem 1. ledna 1992 nabyla účinnosti tzv. velká novela k občanskému zákoníku, tj. zákon č. 509/1991 Sb. Úprava věcných břemen byla pojata do ust. § 151n–151r novelizovaného ObčZ. V podstatě navazuje na předchozí úpravu, jak byla obsažena v zákoně č. 131/1982 Sb. Samozřejmě bylo vypuštěno zřízení věcného břemene na pozemku v osobním užívání vzhledem k tomu, že tento právní institut byl zrušen (ust. § 872). K účinnosti smlouvy, ze které se nabývala nebo zanikala práva odpovídající věcným břemenům, bylo i nadále zapotřebí, a to až do konce roku 1992, její registrace státním notářstvím.

Dnem 1. ledna 1993 nabyl účinnosti zákon č. 264/1992 Sb., který zrušil státní notářství a dosavadní registraci tímto justičním orgánem nahradil povolením vkladu do katastru nemovitostí, který je nutný jak k nabytí práva odpovídajícího věcnému břemeni, tak i k jeho zániku. V souvislosti s tím došlo i k vypuštění dosavadního § 151r. Příslušné zápisy do katastru nemovitostí povolují a provádějí podle této úpravy katastrální úřady na základě příslušných ustanovení zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů (ve spojení s ustanoveními katastrálního zákona č. 344/1992 Sb. – rovněž ve znění pozdějších předpisů). Rozhodovací činnost na tomto úseku byla od 1. 1. 2001 rozšířena i na soudy a to zákonem č. 367/2000 Sb., který připojil k dosavadnímu § 151o ObčZ další odst. 3, podle něhož může soud zřídit věcné břemeno spočívající v právu cesty ve prospěch vlastníka stavby, který není současně vlastníkem přilehlého pozemku a přístup k jeho stavbě nelze zajistit jinak.³

I po tomto doplnění máme tedy úpravu věcných břemen pojatou do pouhých tří paragrafů (byť dosti obsáhlých). Je nesporné, že tato úprava je příliš kusá a abstraktní, což uznávají i předkladatelé nové úpravy tohoto institutu v budoucím občanském zákoníku. Předkladatelé přitom respektují klasické dělení věcných břemen na služebnosti a reálná břemena, přičemž vycházejí v podstatě z vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937, (který ovšem čerpal i z příslušných ustanovení OZO z roku 1811).

Navrhovaná úprava služebností je obsažena v ust. § 1048–1096 a úprava reálných břemen v ust. § 1097–1102. Základní ustanovení o služebnostech obsahuje § 1048, dle jehož odst. 1 může být věc zatížena služebností, která postihuje jejího vlastníka jako věcné právo tak, že musí ve prospěch jiného něco trpět nebo

² Srovnej mimo jiné i autorův článek K problematice pozemkových služebností a věcných břemen v českých zemích. Právník, 1980, č. 10, s. 935–944.

³ Podrobněji k tomu viz autorův článek K rozšíření oprávnění soudů na úseku zřizování věcných břemen. Právní praxe, 2001, č. 4, s. 223 a násl.

opomíjet (pati a omittere). Poněvadž v některých případech se u určitých služebností vyžaduje i vedlejší plnění ze strany vlastníka služebné věci (např. u služebnosti cesty nebo u osobních služebností, kdy je vlastník povinen udržovat služebnou věc v dobrém stavu), byl zde připojen i odst. 2, dle něhož služebnost zahrnuje vše, co je nutné k jejímu výkonu. V odst. 3 téhož paragrafu má být umožněno použití zvykového práva, a to v pochybnostech o rozsahu nebo obsahu zřízené služebnosti. Pokud v konkrétním případě žádná místní zvyklost neexistuje, má se za to, že rozsah služebnosti je spíše menší než větší. Jako novinku zavádí ust. § 1049 možnost vlastníka zatížit svůj pozemek služebností ve prospěch užívání jiného svého pozemku, což má význam při následném zcizení tohoto (panujícího) pozemku jinému subjektu. Na ochranu osob oprávněných ze služebností se (dle § 1050) použijí příslušná ustanovení o ochraně vlastnického práva (tedy § 901-904).

Pokud jde o nabytí služebností, bude je možno nabýt (dle § 1051) buď smlouvou, nebo závětí případně i vydržením. Připouští se i vznik služebnosti ze zákona nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci. Při zřízení služebnosti k věci nemovité zapsané v katastru (nebo jiném veřejném seznamu) právním jednáním bude zapotřebí k jejímu vzniku zápis do takového seznamu. Správně by tento zápis měl být (dle mého názoru) označen jako vklad, pokud bude na tomto úseku zachován i nadále dvoufázový systém, podobně jak u převodů vlastnického práva k nemovitostem. V případě, že dojde k uzákonění konsenzuálního principu, vystačí pouze evidenční zápis.

V pododdílu 4 paragrafovaného znění jsou demonstrativně uvedeny jako obvyklé tyto pozemkové služebnosti: opora cizí stavby, služebnost okna, služebnost okapu, právo na svod dešťové vody, právo na vodu, služebnost stezky, průhonu a cesty a právo pastvy. Pododdíl 5 pak obsahuje úpravu obvyklejších osobních služebností jako užívací právo, poživací právo a služebnost bytu. Podrobnější rozbor navrhovaného znění pozemkových i osobních služebností si vyžádá zpracování v samostatném článku.

Pokud jde o zánik služebností, poukazují navrhovatelé na obecná ustanovení o zániku závazků s několika doplňky. Jedná se především o trvalou změnu, pro kterou služebná věc již nemůže sloužit panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě. Pokud však trvalá změna sice neznamená výkon práva služebnosti, ale zakládá těžkou nespravedlnost, může se vlastník služebné věci domáhat omezení nebo zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu. Při spojení vlastnictví panující a služebné věci v jedné osobě má trvat služebnost i nadále, nezaniká tedy konsolidací (na rozdíl od úpravy v § 526 OZO). Osobní služebnosti zanikají (dle úpravy v § 1096) smrtí oprávněné osoby a při jejich rozšíření na dědice se bude mít za to, že přecházejí na zákonné dědice prvé skupiny. Osobní služebnost svědčící právnické osobě bude trvat po dobu její existence.

V pododdílu 7 je v šesti paragrafech obsažena budoucí úprava reálných břemen, která ukládají vlastníku určité nemovitosti zapsané v katastru nějaké plnění (facere), při čemž tímto břemenem bude možno zatížit i několik nemovitostí (§ 1097). Časově neomezené reálné břemeno může být zřízeno jen jako vykupitelné a podmínky výkupu musí být stanoveny již při jeho zřízení (§ 1098). Vznik reálného břemene zřízeného soukromým právním

jednáním bude vázán na vklad do katastru (za předpokladu, že i na tomto úseku bude zachováno dosavadní dvoufázové řízení). Vlastník zatížené nemovitosti bude povinen (dle § 1101 odst. 1) zdržet se všeho, čím by se nemovitost zhoršila k újmě oprávněné osoby. Dle odst. 2 téhož paragrafu bude dokonce povinen složit jistotu, pokud z jeho viny nebo pro nedostatek, který vyjde najevo teprve později, zatížená nemovitost nebude dostávat reálnému břemeni. Reálné břemeno zanikne (dle § 1102) výmazem z katastru a bylo-li omezeno časem vznikne po jeho uplynutí nárok na příslušný výmaz z katastru.

III. Závěrem

Závěrem můžeme konstatovat, že společnost se bez věcných břemen těžko odejde. Snahy o jejich likvidaci v šedesátých i sedmdesátých letech minulého století nedosáhly úspěchu, přestože je někteří právní teoretici považovali v této době (ve snaze přizpůsobit se sovětské právní vědě) pouze za obligacní závazky sui generis, které prý se liší od normálních obligací pouze tím, že oprávněné i povinné subjekty jsou určeny vlastnictvím k určité nemovitosti. Nakonec bylo nutno nedostatek úpravy této materie v původním znění občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. odstranit vydáním novely č. 131/1982 Sb. i dalšími novelami (hlavně zákonem č. 509/1991 Sb. a č. 264/1992 Sb.). Nově navrhované paragrafové znění má rozšířit dosavadní stručnou úpravu úpravou podrobnější, a to jak na úseku služebností, tak i ohledně reálných břemen.

Postrádám však v tomto návrhu úpravu *výměnku*, který dosud neztratil své opodstatnění, a to hlavně při převodech zemědělských usedlostí. Jedná se v podstatě o konglomerát služebností (např. užívání bytu neb zahrádky) a reálných břemen (ošetřování v nemoci, příprava stravy, úhrada elektřiny či plynu apod.). Bylo by proto vhodné i toto věcné břemeno speciálně upravit.^{4,5}

⁴ Z dřívější (poválečné) praxe u notářství si pamatují, že jednotlivá práva i povinnosti zabírala při zřizování výměnku v notářských smlouvách celou jednu nebo i dvě strany příslušné smlouvy, aby tak byl omezen na nejmenší míru případný vznik budoucích možných rozporů mezi smluvními stranami.

⁵ Pro orientaci čtenáře uvádím, že navrhovaná úprava věcných břemen je obsažena v části třetí, hlavě první, díl 4, oddíl 2 připravovaného občanského zákoníku.

Ze života krajských komor

Notářská komora v Praze opět informuje

JUDr. Ivan Houdek*

S ohledem na to, že od minulé informace o Notářské komoře v Praze neuplynulo ani jeden a půl roku, nebude tento článek příliš obsáhlý.

Komora stále sdružuje 58 notářů se sídly v obvodu Krajského soudu v Praze. Dne 6. 10. 2005 náhle zemřela

* Autor je prezidentem NK v Praze a notářem v Příbrami.

paní JUDr. Zdeňka Borská, notářka se sídlem v Praze. Po úspěšném absolvování konkurzu byla ke dni 8. 3. 2006 jmenována ministrem spravedlnosti ČR notářkou do uvolněného notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Praha-západ JUDr. Šárka Novotná, která zahájila činnost notáře dne 1. 5. 2006. Dne 7. 3. 2006 rozhodl ministr spravedlnosti ČR o zřízení nového notářského úřadu se sídlem v obvodu Okresního soudu Kladno. Konkurs na tento nově zřízený úřad se bude konat ve dnech 17. a 18. října 2006.

V seznamu notářských koncipientů vedeného Notářskou komorou v Praze je zapsáno 31 osob a v seznamu notářských kandidátů 22.

V roce 2005 byla zorganizována dvě školení notářů. Jarní ve dnech 20.-22. dubna v hotelu Bohemia-Regent v Třeboni se zaměřením na problematiku vedlejších ujednání a ujišťovacích prohlášení ve smlouvách, smluv o modifikaci společného jmění manželů a likvidaci dědictví. Podzimní pak ve spolupráci s Notářskou komorou v Českých Budějovicích ve dnech 19.-21. října v hotelu Dvořák Tábor se zaměřením na rozhodovací činnost Nejvyššího soudu České republiky v dědictví, rejstříková řízení po novelách obchodního zákoníku, občanského soudního řádu a notářského řádu a kodifikaci občanského práva hmotného. V letošním roce proběhlo školení notářů ve dnech 3.-5. května opět v hotelu Bohemia-Regent v Třeboni. Na programu byla problematika řízení před katastrálními úřady dle nového správního řádu, poznatky ze semináře organizovaného Justiční akademii v Kroměříži k dědictvímu řízení a novely notářského řádu. Na školeních nás JUDr. Martin Foukal, prezident Notářské komory ČR a JUDr. Miloslav Jindřich, viceprezident Notářské komory ČR informovali o aktuálních záležitostech notářského stavu a pro nás důležitých legislativních změnách.

Notářská komora v Praze pokračovala ve vzdělávání notářských koncipientů zaměřením na jejich přípravu k notářským zkouškám. V rámci čtyř seminářů zpracovali koncipienti v předstihu dle jednotného zadání tři notářské zápisy obsahující v prvním případě zúžení společného jmění manželů, v druhém kupní smlouvu, smlouvu o věcném břemenu a dohodu dle § 71a a násl. NotR a ve třetím osvědčení rozhodnutí valné hromady společnosti s ručením omezeným o zvýšení základního kapitálu peněžitém a nepeněžitém vkladem a konečně protokol a usnesení v řízení o dědictví.

Složení prezidia a revizní komise Notářské komory v Praze zůstalo od voleb provedených kolegiem NK v Praze dne 20. 1. 2005 beze změn. Stejně tak zastoupení v republikových orgánech notářské samosprávy z řad notářů NK v Praze s výjimkou JUDr. Vladimíra Maurera, po jehož rezignaci na funkci člena komise dohledu NK ČR byl prezidiem NK ČR jmenován JUDr. Josef Doležal, notář v Kutné Hoře. Nově byla prezidiem NK ČR jmenována členkou komise vzdělávání NK ČR JUDr. Eva Vágenerová, notářka v Mladé Boleslavi. JUDr. Miloslav Jindřich je stále členem Legislativní rady vlády ČR.

Na podzim roku 2005 a v červnu letošního roku postoupilo kvalifikační zkoušky celkem 10 pracovníků notářů, z nichž 1 prospěla výtečně, 7 prospělo a 2 nepospěly.

Nezanedbatelná úloha regionálních notářských komor spočívá v kontrolní činnosti notářů. V roce 2005 bylo vykonáno 9 komisemi 18 řádných kontrol. Zevšeobecnění

poznatků z těchto kontrol bylo provedeno na podzimním školení notářů.

V rámci činnosti dohledu byly hodnoceny pololetně výkazy činnosti notářů jako soudních komisařů a evidenční listy věcí starších 3 a 5 let a statistické údaje o počtu věcí v listinné činnosti a legalizacích.

Za rok 2005 bylo podáno 9 stížností na činnost notářů se sídlem v obvodu Krajského soudu v Praze. Jedna stížnost byla shledána jako důvodná, 8 stížností nedůvodných. V letošním roce nebyla dosud podána žádná stížnost adresovaná Notářské komoře v Praze.

Ze zahraničí

IT – Kongres 2006. Nová IT řešení pro soudy, výkon spravedlnosti a právní informační systémy

JUDr. Marcela Veberová*

Ve dnech 31. 5.-2. 6. 2006 proběhl ve Vídeňském Hofburgu kongres, který společně pořádali Rakouské federální ministerstvo spravedlnosti, rakouská vláda, Evropské společenství a Rada Evropy.

Pro notáře bylo pozvání na tento kongres zprostředkováno panem Kolajou z Ejustice. Z České republiky se zúčastnilo asi 60 osob, z toho 4 notáři, dále soudci, advokáti, státní zástupci, pracovníci policie zabývající se informačními systémy, firemní pracovníci IBM a Microsoftu. Celkový počet účastníků kongresu byl více než 400 osob, oproti původně předpokládaným 250. Přesto pořadatelé vše bravurně zvládli. Jednací jazyk byla angličtina, slovenští kolegové zajistili tlumočení do slovenštiny.

Konferenci zahájila a prvního dne jednání se zúčastnila paní Karin Gastinger, rakouská federální ministryně spravedlnosti. V rámci slavnostního zahájení byly předneseny pozdravy náměstka generálního tajemníka Rady Evropy a Evropské komise pro efektivitu justice.

Během prvního dne byl probrán rakouský justiční systém a jeho IT podpora, včetně krátké online ukázky a dále systémy pro řešení agendy platebních rozkazů, včetně Evropského platebního rozkazu. Večer byla recepce v Justičním centru pro další vzdělávání ve Schwechatu.

Tématem druhého dne byly prostředky pro automatizaci soudních agend, katastrální registr, obchodní rejstřík a prostředky pro publikování soudních rozsudků a rozhodnutí. Seznámili jsme se se stavem automatizace soudních agend na Slovensku a v Chorvatsku, s elektronickou podobou německého obchodního rejstříku a katastrálního registru. Byly nám představeny projekty EULIS a BRITE, směřující k vedení Evropského obchodního rejstříku. Poslední trendy soudní informatiky ve Spojených státech představil pan Avanesyan z Národního centra pro soudy států USA.

* Autorka je notářkou v Karvině.

„Rakouskou zkušenost“ přednesl pan Gunter Fuchs z Rakouské notářské komory. V Rakousku vedou centrální evidenci závětí již od roku 1972. Od roku 1995 pak je veden registr správců majetku. Zejména pro tento registr slouží NTB, notářská banka, která je zároveň elektronickou páteří pro celý software. Zaujalo mne, že od roku 2000 si notáři sami počítají a odvádí daně – plně elektronicky. Od roku 2004 některé notářské kanceláře vedou registr pro elektronický podpis. V roce 2000 ve spolupráci notářské komory a firmy Siemens začaly pokusy o vedení elektronického listinného archivu. Notářská komora od té doby nashromáždila cca 5000 elektronických dokumentů, které uložila do dokumentové centrály. Tyto notářské archivy využívá rovněž daňová správa. Všechny obchodní soudy v Rakousku vedou sbírku listin elektronicky, listiny jsou naskenované. Můžete si tedy najít z počítače celou historii firmy.

V odpoledních hodinách byla představena elektronická právní komunikace ve Finsku, soudní IT aplikace v Estonsku a v Itálii a nakonec pan Andrew Robinson, koordinátor projektu e-justice, nás seznámil s justiční reformou v EU na bázi e-justice.

V závěru dne jsme byli pozváni na Rakouské kancléřství, kde se uskutečnila recepcce.

Poslední den kongresu byl věnován novým trendům v právní informatice, elektronickému publikování legislativy v členských státech EU a byla podána informace o publikování pramenů práva a procesu tvorby práva ve Francii a v Německu. Kongres slavnostně ukončil pan Martin Schneider, ředitel oddělení justiční informatiky Rakouského federálního ministerstva spravedlnosti.

Celý kongres byl velmi zajímavý, perfektně připravený a zorganizovaný. Jednotlivé příspěvky, nepřesahující 20 minut, byly zároveň promítány na fólii a byl k nim k dispozici písemný materiál. Při poměrně značném zastoupení účastníků z České republiky mě udivilo, že naše Ministerstvo spravedlnosti ponechalo tuto významnou akci zcela bez povšimnutí.

102. kongres francouzských notářů 20.–23. 5. 2006, Štrasburk/Francie

JUDr. Martin Foukal*

Letošní kongres francouzských notářů na téma „Zranitelné osoby“ byl svolán do Štrasburku a jeho jednání se účastnil rekordní počet 3 400 notářů a také 37 zahraničních delegací z celého světa.

Slavnostní zahájení kongresu proběhlo dne 22. května 2006 dopoledne ve štrasburském kongresovém paláci za přítomnosti významných osobností, zástupců regionu i města. Na zahajovacím ceremoniálu vystoupil prezident kongresu, prezident Francouzské notářské komory, generální zpravodaj kongresu, prezident regionální notářské komory, starostka města Štrasburku a ministr spravedlnosti Francouzské republiky (*text: viz příloha*).

I. Téma kongresu: „Zranitelné osoby“

Téma každého francouzského kongresu je vybíráno již dva roky dopředu a jeho konečná volba přísluší prez-

dentovi kongresu, který tak může vyjádřit to, na čem mu nejvíce záleží a zhodnotit tak různé aspekty notářské činnosti.

Pro odborný obsah kongresu jsou jmenováni i odborní referenti pro jednotlivé odborné komise, kteří předem zpracovávají teze a pracovní materiály a návrhy rezolucí.

Většinou bývají zřízeny čtyři odborné komise, jejichž jednání na sebe navazují, tak aby jejich jednání mohli všichni účastníci kongresu přítomni.

Téma kongresu 2006 mělo zdůraznit – podle jeho prezidenta, Dr. Jacquese Combreta, notáře v Rodezu, a jeho odborného týmu – právě sociální funkci působení notáře, který ve své každodenní praxi poměrně často řeší případy, jež se přímo týkají „zranitelných osob“, tj. osob jak plnoletých, tak nezletilých, které vzhledem ke svému určitému handicapu, postižení nebo vysokému stáří potřebují určitou pomoc a ochranu. Jde přitom o nejružnější otázky související se soukromou sférou těchto osob, jako např. opatrovnictví, dědictví, bydlení, disponování s majetkem apod. Ve Francii se totiž připravuje významná a obsáhlá reforma legislativy (občanský zákoník) upravující tyto otázky, neboť dosud platná právní úprava je z konce 60. let minulého století a je považována za překonanou. Navíc počty občanů v rámci kategorie „zranitelných osob“ velmi roste, mj. také v důsledku stále početnější skupiny občanů vyššího věku. Např. v 60. letech bylo ve Francii jen několik tisíc osob s těžkým mentálním postižením, dnes však již na 600 000 osob, tj. 1 % francouzského obyvatelstva spadá pod režim právní ochrany. Podle demografických odhadů by se jejich počet měl v r. 2010 zvýšit na 800 000.

Jedna z novinek připravované návrhu legislativních změn spočívá v tom, že právní ochrana se nebude týkat již jen majetku, ale také samotné osoby, a to ve všech aspektech jejího života, jejího bydliště, respektování jejího soukromého života a jejich vztahu s rodinnými příslušníky a jejího zdraví. Podle současného návrhu bude umožněno udělení tzv. mandátu k budoucí ochraně, kdy každý bude mít možnost předem si určit svého opatrovníka pro dobu, kdy už nebude schopen sám hájit své zájmy. (Tento návrh se opírá o zkušenosti z Quebecu a z Německa.) Každý si bude moci také stanovit rámec této ochrany, která bude moci být jak majetková, tak osobní. Takový mandát registrovaný u soudu by pak nabyl účinnosti v momentu, kdy bude lékařsky konstatována nezpůsobilost příslušné osoby.

Další připravovaná novinkou je tzv. mandát pro budoucí ochranu blízké osoby (sepisovaný formou notářské listiny), který by měl umožnit rodičům handicapovaného dítěte, aby předem určili osobu, která bude zajišťovat ochranu jejich dítěte v době, kdy oni sami toho již nebudou schopni.

I v oblasti dědického práva má reforma přinést nová právní řešení (např. v případech, kdy rodiče si přejí ochránit nejslabšího člena rodiny – handicapovaného potomka a zajistit řádnou správu jeho majetku), která se budou přímo opírat o působení notáře, a to zvláště s ohledem na jeho poučovací povinnost před sepsáním příslušného mandátu.

Francouzský parlament má uvedenou reformu občanského zákoníku projednávat na podzim r. 2006.

* Autor je prezidentem NK ČR.

II. Vystoupení ministra spravedlnosti Francouzské republiky, p. Pascala Clémenta (doslovný přepis úvodní části vystoupení)

Vážený pane prezidente Francouzské notářské komory, pane prezidente kongresu, vážená paní starostko, dámy a pánové,

srdečně chci poděkovat za Vaše pozvání k účasti na tomto 102. notářském kongresu. Jsem velmi rád, že společně s vámi mohu nyní pobývat v tomto nádherném městě Štrasburku, který je jedním z hlavních měst Evropy. Mám radost, že se spolu s vámi všemi mohu účastnit této akce věnované tak základnímu tématu, jako jsou zranitelné osoby. Ale ještě než se zaměřím na toto téma a na otázky týkající se notářství, chci vám rovnou říci své hluboké dojmy. Byl jsem sice předem upozorňován a bylo mi často opakováno, že kongres francouzských notářů je nejkrásnější každoroční kongres, který se ve Francii pořádá. Upozorňovali mne, že vás bude opravdu hodně. Zdůrazňovali mi, že zde bude přítomno mnoho zahraničních delegací.

Ale musím vám zcela upřímně říci: je vás ještě více, než jsem si představoval. Takto shromáždění, vytváříte úžasnou image vaší profese. Tato image odpovídá také vašemu dynamismu, který jsem mohl ocenit po dobu zhruba jednoho roku, kdy mám tu čest zastávat funkci ministra spravedlnosti.

Vaše profese je dynamická, aktivní, moderní a orientovaná na budoucnost. Je tomu tak díky kvalitě jednotlivých mužů a žen, kteří tvoří velkou rodinu francouzského notářství: díky každému z vás, díky vašemu každodennímu kontaktu a službě našim spoluobčanům.

Jsem také přesvědčen o tom, že tato modernost se váže k modernosti *notářské listiny*. V naší společnosti znamená někdy až přílišnou úlohou soudnictví, sehráváte stále více – právě díky charakteru notářské listiny – tuto roli soudce zajišťujícího důkaz. Právě díky tomuto charakteru jste dobře vybaveni pro další postup směrem k budoucnosti.

Důvěra, kterou vyvolává vaše profese, také vyplývá z kvality vašich zástupců. Měl jsem příležitost navštívit sídlo vaší francouzské notářské komory při příležitosti zasedání vašeho sněmu. Zapůsobil na mne kompetentní a oddaný přístup vašich zástupců. A samozřejmě děkuji tomu hlavnímu z nich, Dr. Dejoie, vašemu prezidentovi, který je díky svému pedagogickému postoji a vytrvalosti vašim efektivním a talentovaným poslem.

Jak jste, pane prezidente, správně zdůraznil, museli jsme spolu velmi rychle pracovat ve věci *směrnice o službách*. Chci na tomto místě znovu důrazně a odhodlaně zopakovat svůj neměnný postoj: nemůžeme akceptovat myšlenku aplikace této směrnice na notářskou profesi.

Notáře je třeba hájit, a to nikoliv z nějakého protekcionismu nebo z tradice, nýbrž proto, že představují ve službě našim spoluobčanům základní pilíř naší organizace soudnictví. Zrušení předpisů, kterými se řídí vaše činnost, by oslabilo listiny, které jste pověřeni sepsávat, a časem by vedlo dokonce k zpochybnění bezpečnosti prováděných transakcí a vůbec celé spolehlivosti našeho systému práva, který je založen na písemném důkazu.

Právní jistota vztahující se k notářské listině, neutralita notáře, který nestranně radí stranám, poslání notáře

v rámci preventivní justice – to vše jsou podstatné přednosti. Jejich prospěšnost se projevuje v 19 z 25 členských států Evropské unie. Tyto přednosti je třeba ještě posilovat a přispívat tak k dobrému fungování vnitřního trhu v rámci právních služeb.

Při jednáních probíhajících v Bruselu Francie neustále zdůrazňuje, že právní úprava těchto profesí je nutná a oprávněná a že se nelze ztotožnit s čistě ekonomickou koncepcí práva. Nelze k právním službám přistupovat jako k prostým tržním službám.

Vaše profese slouží správě justice a státu práva. Spocívá na hodnotách, které principiálně nejsou ekonomického charakteru. Zavedená legislativa usiluje o to, aby se posilovala práva spotřebitelů a aby se všem rovným způsobem zaručily kvalitní služby, a nikoliv o to, aby se mezi členské státy zaváděly jakékoliv bariéry.

Některé další státy sdílejí naši analýzu situace. Jejich podpora doplněná o podporu ze strany některých členů Evropského parlamentu (EP) umožnila, že celá záležitost se v posledních měsících vyvíjela pozitivně.

V listopadu 2005 komise pro vnitřní trh EP odhlasovala dodatek, jehož obsahem bylo vyloučení *profesí a činností*, které se podílejí na výkonu veřejné moci. V r. 2006 pak EP potvrdil odsouhlasení tohoto dodatku na svém plenárním zasedání.

V březnu 2006 EP přijal rezoluci, kterou se snažil vysvětlit Komisi EU svou koncepcí podmínek pro otevření právních profesí konkurenci. Přitom zdůraznil, že „částečné delegování pravomoci státu představuje hlavní prvek spojený s výkonem notářské profese“. EP tedy znovu dospěl k závěru vyloučit celou vaši profesi ze směrnice o službách. Naše společné obavy byly tedy takto plně EP zohledněny.

I přesto však určité zdráhání přetrvává, a to především ze strany států s anglosaskou právní tradicí. Pod tímto vlivem Evropská komise (EK) nepřevzala dodatek EP ve svém revidovaném návrhu z 4. dubna 2006. EK se pouze omezuje na odkaz na článek 45 Smlouvy. Avšak tato garance není dostačující, neboť Evropský soudní dvůr by tento článek mohl interpretovat příliš restriktivně.

Jednání nyní pokračují na úrovni Rady EU. Společný postoj Rady se očekává v létě tohoto roku. Francie pokračuje ve svém diplomatickém úsilí, aby přesvědčila své partnery o tom, aby se drželi stanoviska EP. Nicméně i EP se bude muset ještě znovu k tomuto textu vyjádřit a bude se moci vrátit ke svému dodatku.

Buďte přesvědčeni o tom, že jsem v této věci zcela odhodlán. Francie a Evropa notáře potřebují. Společně o tom naše partnery přesvědčíme, a to ve prospěch našich spoluobčanů a dalších občanů EU.

Role notáře v Číně

Mgr. Magdalena Lokayová*

I. Historie

Profese notáře se objevila v čínském právním systému nedávno. Během celého císařského období, pravomoc klanu zajišťovala vedení občanského stavu, úkonů občanského života a úkonů spojených s majetkem.

* Autorka je pracovnící NK ČR pro mezinárodní vztahy.

Nová Čína, která vznikla po pádu císařství, poznala v roce 1911 pojem „veřejného ověření“, termín, který dnes slouží k označení notářské činnosti. První notářské kanceláře byly zakládány ve 30. letech 20. století.

Čínská lidová republika (ČLR) si po roce 1949 zachovala existenci notářských kanceláří pouze v prvních letech. Politická orientace v letech 1957–1978 však zablokovala ČLR před vytvořením právního systému.

S politikou reformy a otevřenosti zahájené v roce 1978, byl zveřejněn dne 13. dubna 1982 první text, který upravuje notářskou profesí, ustanovení textu jsou aplikována také na sedynty – cizince v Číně. V tomto období náleželo do působnosti notářů především potvrzování pravosti podpisů a zákonnosti právních úkonů a skutečností majících právní význam s cílem chránit veřejný majetek, práva občanů a jejich oprávněné zájmy.

II. Současnost

Dne 1. října 2000 se Ministerstvo spravedlnosti ČLR zasadilo o institucionální přeměnu dosavadní instituce státních notářů: notářské úřady již nejsou správními úřady, ale neziskovými institucemi veřejného sektoru, které vykonávají notářskou pravomoc z pověření státu.

V důsledku této reformy musejí adepti na notáře od roku 2002 uspět u sjednocené zkoušky právnických a soudních profesí (soudce, prokurátor, advokát, notář). Dne 28. srpna 2005 byl publikován první čínský zákon o notářství, který upravuje činnost 3 162 notářských kanceláří a více než 20 000 notářů rozdělených po celé zemi. Zákon vstoupil v platnost dne 1. března 2006.

Notářství v Číně je dnes velmi aktivní profesí, dobře vybavenou informačními prostředky a sítí, která ji spojuje s jejími partnerskými organizacemi pověřenými evidencí pozemků a nemovitostí.

1. Vytváření notářských úřadů

Notářské úřady jsou vytvářeny na úrovni obcí a spadají pod centrální správu obvodů (autonomních obvodů) a obcí. Mohou být také vytvářeny v městských obvodech, se schválením soudních orgánů provincií, autonomních regionů a obcí spadajících pod centrální správu.

2. Oblast činnosti notářů

Mezi notářské pravomoci patří zejména:

1. Sepisování právních listin občanského práva, jako jsou smlouvy, plné moci, závěti, příkazy (pověření), rozdělení majetku a adopce dětí.
2. Osvědčování právních událostí, jako jsou narození, úmrtí, svatby, a právně významných skutečností, jako např. rozvody, příbuzenské svazky, totožnost, školní docházka a životopis.
3. Osvědčování shody listin, jako jsou ověření pravosti podpisu a úředních pečeti na těchto listinách, a shody kopií, výpisů, překladů s originály.
4. Potvrzení o vykonatelnosti listin o pohledávce, příjmu peněz (kvitanci) a souhlasu s úhradou, splacení (peníze nebo majetek) a smluv o uznání dluhů.
5. Další činnosti, jako jsou úschovy závětí, důkazních předmětů (průkazních materiálů) a dalších listin, žádosti o sepsání notářského zápisu pro strany atd.

Kromě toho existují notářské zápisy jako potvrzení o uložení výnosu dražby majetku dlužníka a potvrzení o slosování loterie. U právních porad poskytovaných notáři, se odměna volně sjednává, v ostatních případech je notář při vyúčtování své odměny vázán notářským tarifem.

3. Tarify

Fixní tarify jsou vyjádřeny v procentech nebo paušální částkou: například u převodů nemovitostí, za převod v hodnotě do 500 000 RMB je tarif 3/1000 plus 350 RMB a pro hodnotu vyšší než 500 000 RMB je tarif 2,5/1000 plus 350 RMB.

4. Statut

Notář je v rámci své „listinné činnosti“ teritoriálně omezen. Notář může např. sepisovat příslušné listiny pouze o majetku, který se nalézá na území jeho obvodu. Je-li poskytnutý úkon spjat s právem určité osoby, může takovou listinu sepsat pouze ten notář, na jehož území má taková osoba svůj pobyt. Právní porady může však notář poskytovat neomezeně.

Na začátku vytvoření notářské profese v 80. letech byl notář státním úředníkem. Dnes někteří zůstali úředníky (a v „odlehklých“ zónách je zájem jím zůstat z důvodu slabých příjmů vytvářených z jeho činnosti) a ostatní se stali profesionály, kteří vykonávají svoji profesi v kancelářích a dosáhli nezávislosti v činnosti, zvláště ekonomicky. Kontrola administrativního dozoru (státního) se koná jednou za rok nebo, kromě této roční kontroly, na základě stížností. Nemůžeme ještě mluvit o svobodném povolání jak z důvodu politických voleb v Číně, tak z důvodu krátkosti historie této profese. V současné době existuje 3162 notářských kanceláří a více než 20 000 notářů v celé zemi.

III. Čínsko-francouzské centrum pro vzdělávání a notářské a právnícké výměny v Šanghaji

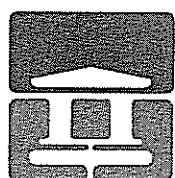
Čínsko-francouzské centrum pro vzdělávání a notářské a právnícké výměny v Šanghaji bylo založeno v roce 2000 ve spolupráci s Francouzskou notářskou komorou (Conseil supérieur du Notariat français), Asociací čínských notářů (ANC) a Notářskou komorou Šanghaje a s podporou Kasačního soudu a Univerzity Paris II.

Více než 1300 notářů a členů správy bylo vyškoleny v Číně; dva kurzy ročně ve Francii přijaly 150 notářů a soudců (magistrat).

IV. Čínské notářství ve světě

Asociace čínských notářů (ANC) byla přijata za řádného člena Mezinárodní notářské unie (UIN) dne 14. března 2003 na Shromáždění členských notářství v Quebecu.

Čínsko-francouzské centrum pro vzdělávání a notářské a právnícké výměny v Šanghaji umožnilo zorganizovat mezinárodní seminář UINL v lednu 2003 v Šanghaji. Mnoho notářů pocházejících z Evropy, Asie, Afriky a Ameriky tak odhalilo výsledky založení a rozvoje čínského notářství.

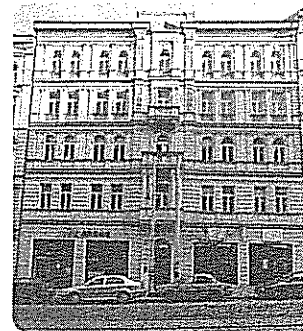
professionals®

Chcete začít podnikat či již podnikáte a hledáte atraktivní prostory za rozumnou cenu?

Nabízíme Vám poslední kancelářskou jednotku
v administrativní budově na Praze 2 v ulici Vinohradská 37.
Jednotka je situována ve 3. patře a má výměru 137 m².

Větší část nájemníků se zabývá právem. Výborná dostupnost.
K dispozici nabízíme i parkovací stání v podzemní garáži budovy.

Cena: info v kanceláři

Pro více informací či přímo prohlídku kontaktujte - PROFESSIONALS s.r.o., V Celnici 4/1031,
110 00 Praha 1, tel.: +420 224 934 680 nebo e mailem - info@professionals.cz

Soudní rozhodnutí

Svědek závěti a výklad pojmu „osoba nevidomá“

„Osobou nevidomou“ ve smyslu ustanovení § 476e ObčZ se rozumí fyzická osoba, již zrakově postižení (nekompenzovatelné technickými či jinými pomůckami) zcela znemožňuje, popřípadě podstatně snižuje možnost v celém rozsahu vnímat okolnosti pořízení závěti, o nichž má svědčit.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 30 Cdo 2567/2004

Z odůvodnění: Okresní soud rozsudkem ze dne 21. 10. 2003 určil, že „žalovaná není dědičkou ze závěti sepsané dne 30. 7. 2001 zůstavitelem J. K., zemřelým dne 10. 9. 2001, naposledy bytem P. S, N. 59“ (výrok I.); rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyním na náhradu nákladů řízení částku 16 330 Kč k rukám zástupkyně žalobkyň do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II.). Vycházel ze závěru, že „svědkyně E. V. nebyla jako svědkyně sporné závěti způsobilou osobou ve smyslu ustanovení § 476e věta druhá ObčZ,“ neboť „je nevidomá“ a že „přítomnost takového nezpůsobilého svědka způsobuje bez dalšího neplatnost allografní zá-

věti pro rozpor se zákonem ve smyslu ustanovení § 39 ObčZ“.

K odvolání žalované krajský soud rozsudkem ze dne 5. 5. 2004 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl, že žalobkyně jsou povinny nahradit žalované náklady řízení před soudy obou stupňů, a to společně a nerozdílně v částce 13 925 Kč k rukám jejího zástupce do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II.). V odůvodnění „zdůraznil“, že „vycházel ze skutkového stavu tak, jak k němu dospěl soud prvního stupně i ze stejného hodnocení těchto skutkových zjištění“; že „zjištěný skutkový stav věci však hodnotil po právní stránce částečně odlišným způsobem, zejména pokud jde o otázku výkladu ustanovení § 476e ObčZ o způsobilosti svědků k pořízení závěti ve vztahu k ustanovení § 476b ObčZ, jež vykládá způsob pořízení tzv. allografní závěti“; že „pokud jde o další závěry soudu prvního stupně, tedy o otázku naléhavosti právního zájmu dle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ, otázku svobodnosti projevu vůle zůstavitele projevované v závěti, otázku, zda byli svědci závěti současně přítomni jejímu pořízení, závěru soudu ohledně určitosti a srozumitelnosti závěti z hlediska ustanovení § 37 odst. 1 OSŘ se odvolací soud ztotožňuje s těmito skutkovými i právními závěry“; že „není správný závěr soudu prvního stupně, že svědkyně

V. byla osobou nezpůsobilou být svědkyní závěti, neboť nebyla schopna přečíst její text“; že „text závěti jako svědkyně vůbec číst nemusela, neboť takový požadavek s funkcí svědka ani zákon nespojuje“; že „svědkyně V. trpí oční vadou, má však zbytky zraku a není osobou nevidomou ve smyslu ustanovení § 476e ObčZ v tom rozsahu, která by vylučovala její způsobilost k právním úkonům“; že „rozhodně je, že byla schopna vnímat obsah projevu vůle zůstavitele a ten stvrdit svým podpisem na závěti“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podaly žalobkyně dovolání. Ve vztahu k napadenému rozsudku namítají, že „rozhodnutí spočívá na nesprávném posouzení věci“; že „rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování“. Současně namítají nesprávnost závěru, že „svědkyně E. V. není osobou nevidomou ve smyslu ustanovení § 476e ObčZ v tom rozsahu, který by vylučoval její způsobilost k právním úkonům s tím, že právně rozhodně je, že byla schopna vnímat obsah projevu vůle zůstavitele a tento stvrdit svým podpisem na závěti“; nesprávnost závěru, že „zůstavitel projevil před oběma svědkyněmi současně přítomnými, že závěť obsahuje jeho poslední vůli“. Navrhují, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání žalobkyň uvedla, že rozhodnutí odvolacího soudu pokládá za správné a navrhl dovolání odmítnout, „in eventum“ zamítnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a OSŘ) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnými osobami (účastnicemi řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 OSŘ a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) OSŘ dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 OSŘ bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první OSŘ) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné. Proto zrušil rozhodnutí soudu druhého stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

V posuzovaném případě bylo z hlediska skutkového stavu zjištěno, že J. K., zemřelý dne 10. 9. 2001, posledně bytem P. 8, N. 59 (dále též jen „zůstavitel“), pořídil dne 30. 7. 2001 závěť psanou nikoliv vlastní rukou, která je jako svědky úkonu podepsána JUDr. J. R. a E. V.

Dovolatelky v dovolání namítají, že odvolací soud vycházel z nesprávného závěru, že „svědkyně E. V. není osobou nevidomou ve smyslu ustanovení § 476e ObčZ v tom rozsahu, který by vylučoval její způsobilost k právním úkonům s tím, že právně rozhodně je, že byla schopna vnímat obsah projevu vůle zůstavitele a tento stvrdit svým podpisem na závěti“.

Podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ lze dovolání odůvodnit tím, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Právním posouzením je činnost soudu, při níž aplikuje konkrétní právní normu na zjištěný skutkový stav, tedy dovozuje ze skutkového zjištění (skutkové podstaty), jaká mají účastníci podle příslušného právního předpisu práva a povinnosti. Při aplikaci práva jde tedy o to, zda byl použit správný právní předpis a zda byl také správně vyložen.

Při posouzení platnosti závěti zůstavitele ze dne 10. 9. 2001 je třeba podle ustanovení § 873 ObčZ vycházet

z právních předpisů účinných v době, kdy byl tento právní úkon učiněn, tj. ze zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb. a č. 116/1990 Sb., č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 267/1994 Sb., č. 104/1995 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 89/1996 Sb., č. 227/1997 Sb., č. 91/1998 Sb., č. 165/1998 Sb., č. 363/1999 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 103/2000 Sb., č. 159/1999 Sb., č. 227/2000 Sb., č. 367/2000 Sb., č. 229/2001 Sb. a č. 501/2001 Sb.

Z obsahu dovolání vyplývá, že dovolatelky vytykají odvolacímu soudu, že nesprávně vyložil ustanovení § 476e ObčZ v souvislosti s ustanovením § 476b ObčZ. Tato námitka je opodstatněná.

Podle ustanovení § 476 odst. 1 ObčZ zůstavitel může závěť buď napsat vlastní rukou, nebo ji zřídit v jiné písemné formě za účasti svědků nebo ve formě notářského zápisu.

Podle § 476b ObčZ závěť, kterou nenapsal zůstavitel vlastní rukou, musí vlastní rukou podepsat a před dvěma svědky současně přítomnými výslovně prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Svědci se musí na závěť podepsat.

Podle ustanovení § 476e ObčZ svědky mohou být pouze osoby, které jsou způsobilé k právním úkonům. Svědky nemohou být osoby nevidomé, neslyšící, němé, ty, které neznají jazyk, ve kterém se projev vůle činí, a osoby, které mají podle závěti dědit.

Z ustanovení § 476b ObčZ vyplývá, že k tomu, aby allografní závěť byla platným právním úkonem, musí být splněny následující náležitosti: jednak zůstavitel musí závěť podepsat vlastní rukou, jednak zůstavitel musí před dvěma svědky současně přítomnými výslovně projevit, že listina obsahuje jeho poslední vůli, a konečně svědci se musí na závěť podepsat. Ze znění tohoto ustanovení nelze dovozovat, že by určovalo závazným způsobem také pořadí, v jakém musí být tyto náležitosti splněny. Podle ustanovení § 476b ObčZ postačuje, jestliže se splnily v něm uvedené náležitosti i v jiném pořadí, než se v tomto ustanovení uvádí, stalo-li se tak v bezprostřední časové souvislosti, takže se jednotlivé úkony jeví jako jednotný úkon. Důvodem neplatnosti allografní závěti tedy není okolnost, že zůstavitel nejprve před dvěma svědky současně přítomnými výslovně projevil, že listina obsahuje jeho poslední vůli, a bezprostředně poté závěť vlastní rukou podepsal, nebo že svědci nejprve závěť podepsali a bezprostředně poté zůstavitel před nimi (současně přítomnými) výslovně projevil, že listina obsahuje jeho poslední vůli apod. Ze znění ustanovení § 476b ObčZ nelze rovněž důvodně dovozovat, že by zůstavitel musel před dvěma svědky současně přítomnými projevit, že listina obsahuje jeho poslední vůli, jen použitím určitých slov (vyslovením formule). Zákon zde předepisuje pouze to, aby zůstavitel v tomto směru projevil vůli výslovně a nikoliv jen konkludentně (mlčky). Požadavku ustanovení § 476b ObčZ odpovídá použití jakýchkoliv slovních výrazů, popřípadě i obvyklých znamení, jimiž zůstavitel před dvěma svědky současně přítomnými projevil způsobem nevzbuzujícím pochybnosti to, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Na rozdíl od allografní závěti pořízené ve smyslu ustanovení § 476c ObčZ svědkové závěti nemusí znát obsah závěti (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2985/99, uveřejněný v ča-

sopise Soudní judikatura pod č. 93, ročník 2000, ze dne 4. 5. 2004, sp. zn. 30 Cdo 164/2004).

Ustanovení § 476e ObčZ vymezuje (vedle osob, které mají podle dané závěti dědit) okruh osob, které nemohou při pořizování závěti působit jako svědci, neboť jejich tělesný nebo duševní handicap u nich zcela znemožňuje, resp. podstatně snižuje možnost v celém rozsahu vnímat okolnosti pořizení závěti, o nichž mají svědčit, a o těchto okolnostech svědčit.

Pokud by některý ze svědků allografní závěti pořizené ve smyslu ustanovení § 476b ObčZ nesplňoval podmínky vymezené ustanoveními § 476e a § 476f ObčZ, byla by uvedená závěť neplatná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 988/96, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 59, ročník 1998).

Jestliže svědek (pisatel, předčítatel) allografní závěti pořizené ve smyslu ustanovení § 476b ObčZ nesplňuje podmínky vymezené ustanoveními § 476e a § 476f ObčZ pouze ve vztahu k některému z více dědiců povolaných k dědění touto závětí, pak je tato závěť neplatná pouze v části týkající se tohoto dědice (§ 41 ObčZ) srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1765/2004, uveřejněné ve Sbírce Soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 88, ročník 2005).

Okolnost, že svědkem závěti byla osoba nevidomá (§ 476e ObčZ), způsobuje, neplatnost závěti vždy v celém rozsahu (§ 39 ObčZ). „Osobou nevidomou“ ve smyslu ustanovení § 476e ObčZ se rozumí fyzická osoba, jíž zrakové postižení (nekompenzovatelné technickými či jinými pomůckami) zcela znemožňuje, resp. podstatně snižuje možnost v celém rozsahu vnímat okolnosti pořizení závěti, o nichž má svědčit.

V posuzovaném případě bylo zjištěno, že svědkyně sporné závěti E.V., v době pořizení dané závěti, trpěla zrakovým postižením způsobujícím její „neschopnost číst a psát“ a „schopnost rozlišovat pouze obrysy předmětů a osob na velmi krátkou vzdálenost“. Z uvedeného je zřejmé, že u E.V. zrakové postižení podstatným způsobem snižovalo její možnost v celém rozsahu vnímat okolnosti pořizení závěti, o nichž má svědčit. E.V. je proto na místě hodnotit jako „nevidomou“ ve smyslu ustanovení § 476e ObčZ, a tedy podle citovaného zákonného ustanovení vyloučenou z okruhu osob, jež mohou být svědkem allografní závěti.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem OSŘ) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta první OSŘ).

Stojí za pozornost

Právní rozhledy

2006, č. 6

Vrchní soud v Praze Směna obchodních podílů společnosti s ručením omezeným
 „§ 115, § 409–470 ObchZ
 Směna obchodních podílů je pouze jedním z typů jejich převodu.

Na smlouvu o směně obchodních podílů se kromě jiného použije rovněž § 115 ObchZ. Smlouva o směně obchodních podílů společností s ručením omezeným musí mít písemnou formu s úředně ověřenými podpisy, nabyvatel, který není společník, v ní musí prohlásit, že přistupuje ke společenské smlouvě, popř. stanovám, a především musí obsahovat vůli převodce obchodního podílu v jedné společnosti s ručením omezeným tento obchodní podíl převést a za něj nabytí obchodní podíl v jiné společnosti a vůli nabyvatele obchodní podíl v této společnosti nabytí a za něj převést obchodní podíl v jiné společnosti.
 Usnesení ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. 7 Cmo 519/2005“

2006, č. 10

Černý, P. Procesní účinky elektronického podání v občanském soudní řízení (*deskripce problému, nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 319/05*)
Nejvyšší soud České republiky Převod vlastnictví k budově neevidované v katastru nemovitostí před 30.6. 1996
 „§ 133 ObčZ

Pro převod vlastnictví k budově, která nebyla předmětem evidence v katastru nemovitostí, nebyl předepsán vklad práva do katastru nemovitostí ani před účinností novely občanského zákoníku provedené zákonem č. 89/1996 Sb. Rozsudek ze dne 6. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1827/2003“

Vrchní soud v Praze Odstoupení jednatele z funkce v jednoosobní společnosti s ručením omezeným
 „§ 66 odst. 1, § 132 odst. 1 ObchZ

Funkce jednatele jednoosobní společnosti s ručením omezeným v důsledku jeho odstoupení zaniká okamžikem, kdy se jediný společník o odstoupení dozvěděl, tedy okamžikem, kdy mu odstoupení bylo doručeno či se dostalo do jeho dispoziční sféry.

Usnesení ze dne 1. 2. 2006, sp. zn. 7 Cmo 438/2005“

Soudní rozhledy

2006, č. 6

Nejvyššího soudu České republiky Ustanovení zaměstnance soudu opatrovníkem účastníka
 „§ 29, 30 OSŘ

I když to zákon nevylučuje, není vhodné ustanovit zastupcem účastníka zaměstnance soudu (vyššího soudního úředníka, soudního tajemníka) nebo justičního čekatele.

Usnesení ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 30 Cdo 2765/2004“

Právní zpravodaj

2006, č. 5

Marek, K. Promlčení bezdůvodného obohacení v obchodněprávních vztazích

„Jednou z otázek, která si udržuje stálou aktuálnost, je otázka aplikace § 107 odst. 3 občanského zákoníku v obchodněprávních vztazích a promlčení bezdůvodného obohacení v těchto vztazích.“

Právní rádce

2006, č. 5

Poblouá, A. Vlastnictví pozemku a stavby

„Vlastnické právo k nemovitostem v podobě vlastnictví pozemku a stavby na něm umístěném prošlo na území našeho státu složitým historickým vývojem. V souvislosti s přípravou nového občanského zákoníku se tematika stává více než aktuální a je tedy více než potřebné se jí zabývat.“

Sedláček, L. Promlčení smluvní pokuty a úroků z prodlení

„Obecně vzato, institut promlčení rozhodně nepatří k teoretickým právním institutům, který by byly pro praxi využitelné pouze výjimečně či v omezené míře. Ba naopak, institut promlčení v praxi patří k nejčastěji diskutovaným tématům.“

Lochmanová, L. Firemní dodatky I

„Firemní kmen a firemní dodatek jsou rovnocennými elementy obchodní firmy a jen ve svém komplexu vytvářejí obchodní firmu jako jediný a nedělitelný právní institut.“

Soukup, M. Společné jmění manželů

„Jestliže jeden z manželů za trvání manželství nabude z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek ze zákona součástí společného jmění manželů. Důsledkem § 143 odst. 2 občanského zákoníku je toliko oddělení či odlišení právního postavení spolčníka – manžela, jenž se stal spolčníkem obchodní společnosti, od právního postavení druhého manžela, který se spolčníkem nestal.“

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004“

2006, č. 4

Bělohlávek, A. J. Evropský exekuční titul

Kuba, B. Katastrální evidence

Salačová, M., Fleischmanová, I. Problémy s místem podnikání

2006, č. 3

Brunclík, Z. Elektronická podání

Konkurs a vyrovnání

2006, č. 5

Eppinger, A. K některým otázkám exekuce majetku v SJM „K tématům, která jsou v praxi poměrně často diskutována patří i exekuční postih majetku spadajícího do společného jmění manželů. Předmětem tohoto příspěvku je stručné shrnutí některých souvisejících otázek, a to i s odkazem na relevantní judikaturu.“ (*zákonný rámeček, majetek spadající do SJM pro účely exekučního řízení, podmínky pro exekuční postih majetku v SJM, procesní obrana manžela povinného*)

Krajský soud v Hradci Králové Vypořádání podílového spoluvlastnictví

„§ 142, § 150 odst. 4 ObčZ“

Při vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem, jež vzniklo nevyvratitelnou domněnkou podle § 150 odst. 4 věty druhé ObčZ, nelze výrokem soudu měnit stejné podíly na majetkových právech a závazcích bývalých manželů není proto možné vyhovět návrhu, aby dosud nevypořádané závazky převzal jeden z nich.

Rozsudek ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. 19 Co 182/2005“

2006, č. 1

Mají se notáři chovat tržně? Rozhovor s JUDr. Martinem Foukalem, prezidentem NK ČR (*i v Evropě chybí znalost naší profese, jak z pozice prezidenta profesní organizace notářů hodnotí rok 2005, co z pohledu současné legislativy a také ve vazbě na naše členství v Evropské unii nejvíce tíží komoru, zamýšlení nad scestným názorem čtenáře: „Ať právní náležitosti zápis dělají notáři a Katastrální úřad pak celou záležitost vyřídí ne během měsíců, ale hodin?“; pohled do roku 2006*)

Společenská rubrika

Oblečení dokáže promluvit dříve než vy

V minulých dílech jsme se věnovali oblekům určených do společnosti, ale i pro příležitosti obchodních jednání. Mohlo by se zdát, že náš rejstřík je už vyčerpán, ale není tomu zdaleka tak.

Taky se vám někdy stalo, že jste přišli na schůzku ve vašem nejlepší obleku, a přesto jste se necítili při jednání nejlépe? Nebo se naopak oblékli uvolněně a cítili se celou schůzku pod tlakem? Nepochybně jste podcenili komunikační schopnost oblečení.

Pro společenské události máme v otázkách oblékání poměrně jasně určená pravidla diktovaná etiketou. Pravidla pro běžný den už tak striktní nejsou a více méně záleží spíše na našem postavení, standardu oblečení v našem okolí a na našem taktu i citu vnímat neverbální komunikaci oděvem a pracovat s ní. Znít to možná trochu složitě, ale trpělivý pozorovatel se velmi brzo rozkouká.

To nejzákladnější pravidlo zní: „být oblečen stejně, popřípadě o stupeň lépe než bude oblečen náš partner při jednání“. Pokud se oblečením přizpůsobujeme našemu spolčníkovi, dáváme mu tím najevo úctu a připravenost vést komunikaci na obdobné úrovni. V případě špatného odhadu mu naopak dáváme najevo naši nechuť k otevřenému dialogu a do značné míry mu tím naznačujeme, že jsme se na jednání příliš nepřipravili nebo nejsme k němu vůbec kompetentní. Naším oděvem, tedy jeho barevným sladěním, výběrem střihu, stylu, ale i třeba způsobem, jak je i zapnutý, vysíláme k našemu okolí informace o nás. Například výběrem tmavého, velmi konzervativního oblečení – jakým je pánský jednořadový či dvojřadový oblek s bílou košilí a kravatou nebo dámský klasický kostým nevýrazného střihu s blůzkou – si okolo sebe stavíme jakousi bariéru. Do světa tím vysíláme zprávu, že s námi nebudou žádné žerty a že si ne necháme nic líbit. Ale pozor, může to znamenat také, že máme jisté obavy, díky kterým se dnes nemůžeme plně otevřít. A že budeme postupovat ostražitě a po krůčcích.

Pro představu druhým extrémem může být zase velmi barevné a světlé oblečení typu květinové rozevláté košile kombinované se světlými bermudami, dámské šatičky ala Amazonka ve spojení s plážovými střevíčky. V tomto případě dáváme najevo náš velmi otevřený přístup, bezstarostnost, ale třeba i velmi laxní a přehlíživý pohled. Ani tento maximálně otevřený přístup nemusí být za určitých okolností přijatelný. Pokud tedy nemá zá-

měrně otupit pozornost protistrany u obchodního jednání.

Pokud bychom si teď měli charakterizovat aspoň základní žebříček, vypadal by přibližně takto:

1. *stupeň* – nejvíce striktní a konzervativní by byl výše zmíněný pánský jednořadový i dvojřadový tmavý oblek s bílou, popřípadě bledě modrou košilí a uvázanou kravatou. Ze strany dam pak dámský klasický sukňový kostým nevýrazného střihu s blůzkou. Model je vhodný pro důležité jednání nejvyššího stupně, kdy se neočekává přílišná čitelnost a otevřenost.

2. *stupeň* – o něco méně odtazité by byl pánský jednořadový oblek ve tmavých odstínech s pruhy a i světlejších tónů barevné business košile s kreativní kravatou. Zástupcem této skupiny u dam by byl elegantní kostým zajímavého střihu s blůzkou nebo tričínkem. Slovy neverbální komunikace dáváme najevo naše postavení a jistotu, ale jsme připraveni k otevřenému dialogu.

3. *stupeň* – ještě volnější skupinu tvoří pánské sako kombinované s kalhotami, zajímavá košile s kravatou po-

případě polokošile (tričko s límečkem) nebo rolák. U dámského oblečení pak sukňový nebo kalhotový kostýmek kreativního střihu. Do této skupiny patří také tradiční pánský blazer, modré sako se zlatými knoflíky, šedé kalhoty a košile s rozhalenkou. Toto oblečení naznačuje – komunikujeme jasně, otevřeně, nebojíme se říct svůj názor, ale nejprve si rádi vyslechneme názor našeho společníka.

Co se týká oblečení pro pracovní styk, v pracovním styku by dáma měla mít vždy schovaná ramena, oblečení by nemělo být příliš upnuté, a prozrazovat přítomnost spodního prádla ani nadměrně volné. Boty za každých okolností s plnou špičkou. U pánů vždy skvěle vyčištěné.

4. *stupněm* by byl bussines casual v krkolonném výkladu tzv. business oblečení pro nepracovní účely. Ale tomu bychom se věnovali příště.

Jitka Richtrová
www.obleknise.cz

Zprávy z notářské komory

Výsledky notářských zkoušek v 1. pololetí 2006

I. skupina 29. 5. a 5. 6. 2006

1. Mgr. Kateřina **Fričová**, not. koncipientka JUDr. Kulhánkové, notářky v Hradci Králové **prospěla**
2. Mgr. Ondřej **Machala**, not. koncipient JUDr. Trojanové, notářky v Jihlavě **neprospěl**
3. Mgr. Radim **Neubauer**, not. koncipient JUDr. Šídové, notářky v Praze **prospěl**
4. Mgr. Jitka **Skoblová**, not. koncipientka JUDr. Protivové, notářky v Plzni **prospěla výtečně**
5. Mgr. Michal **Šilhavý**, not. koncip. JUDr. Šilhavé, notářky v Plzni **prospěl**
6. Mgr. Julie **Šindelářová**, not. koncipientka JUDr. Röschové, notářky v Plzni **prospěla**
7. Mgr. Jana **Vavrečková**, not. koncipientka Mgr. Polívkové, notářky v Mostě **prospěla výtečně**

II. skupina 30. 5. a 6. 6. 2006

1. Mgr. Miloslav **Culek**, not. koncip. JUDr. Čírtkové, notářky v Hradci Králové **prospěl výtečně**
2. Mgr. Petr **Elšík**, not. koncip. JUDr. Elšíkové, notářky v Olomouci **prospěl**
3. Mgr. Lenka **Färberová**, not. koncip. JUDr. Aleny Procházkové, notářky v Praze **prospěla výtečně**
4. Mgr. Lucie **Jiroušková**, not. koncip. JUDr. Burdy, notáře v Plzni **prospěla**
5. Mgr. Petr **Otíпка**, not. koncip. JUDr. Dudka, notáře v Příboře **neprospěl**
6. Mgr. Tomáš **Strnad**, not. koncip. JUDr. Strnada, notáře v Třebíči **prospěl**
7. Mgr. Jan **Šimíček**, not. koncip. JUDr. Němcové, notářky v Brně **neprospěl**

III. skupina 31. 5. a 7. 6. 2006

1. Mgr. Ondřej **Demut**, not. koncip. JUDr. Demutové, notářky v Žatci **prospěl**
2. Mgr. Martin **Grande**, not. koncip. JUDr. Sáblikové, notářky v Praze **prospěl výtečně**
3. Mgr. Martina **Níková**, not. koncip. JUDr. Jelínka, notáře v Ostravě **prospěla**
4. Mgr. Petr **Ondrůšek**, not. koncip. JUDr. Gavandy, notáře v Uherském Hradišti **neprospěl**
5. JUDr. Ing. Michael **Sáblik**, not. koncip. JUDr. Sáblikové, notářky v Praze **prospěl výtečně**
6. JUDr. Jan **Stránský**, not. koncip. JUDr. Stránské, notářky v Plzni **prospěl**

IV. skupina 1. 6. a 8. 6. 2006

1. Mgr. Jitka **Konečná**, not. koncip. JUDr. Duchoňové, notářky v Jihlavě **prospěla výtečně**
2. Mgr. Daniela **Málková**, not. koncip. JUDr. Bittera, notáře v Ústí nad Labem **prospěla**
3. Mgr. Kateřina **Šašková**, not. koncip. JUDr. Kuželkové, notářky v Plzni **prospěla**
4. Mgr. Jan **Zdobinský**, not. koncip. JUDr. Fundové, notářky v Praze **prospěl**

Z přihlášených 27 uchazečů se 3 odhlásili, zúčastnilo se celkem 24 uchazečů. Všem úspěšným uchazečům blahopřejeme.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále jen „notářský řád“), v platném znění, a § 2 odst. 1 předpisu o postupu při vyhlášení a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZY

na obsazení uvolněných notářských úřadů

pro obvod Okresního soudu v Jablonci nad Nisou se sídlem v **Jablonci nad Nisou** a pro obvod Okresního soudu v Uherském Hradišti se sídlem v **Uherském Hradišti** na úterý 7. listopadu 2006 a středu 8. listopadu 2006. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Ječná 11, nejpozději do 7. října 2006.

Konkurzy se konají ve shora uvedených termínech od 10,00 hod. v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Ječná 11.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 10 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory ČR u HVB Bank CR, a. s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Ječná 11.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- a) Osvědčení o státním občanství České republiky.
- b) Prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům.
- c) Výpis z rejstříku trestů ne starší tří měsíců.
- d) Doklad o získání vysokoškolského vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice, úplného vysokoškolského vzdělání na právnické fakultě vysoké školy podle dřívějších právních předpisů nebo vzdělání v oblasti práva na vysoké škole v zahraničí, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, anebo je toto vzdělání uznáno podle zvláštních právních předpisů.
- e) Doklad o alespoň pětileté délce notářské praxe (definice notářské praxe v § 7 odst. 2 věta první notářského řádu) nebo jiné praxe (výčet této praxe v § 7 odstavec 2 věta druhá notářského řádu).
- f) Doklad o složení notářské zkoušky (definice notářské zkoušky v § 7 odst. 3 věta první notářského řádu) nebo jiné zkoušky (výčet těchto zkoušek v § 7 odstavec 3 věta druhá notářského řádu).
- g) Osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, v platném znění, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971.
- h) Doklad o zaplacení poplatku za podání přihlášky do konkurzu (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod písm. h).

Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod písm. e), g), h) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářská komora České republiky zašle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátého dne před dnem konání konkurzu písemnou pozvánku k jednání před konkurzní komisí.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Evropa, notáři a fotbal

V období konání Mistrovství světa ve fotbalu jakoby téměř zanikla jedna tradiční akce. Čtrnáct dnů před zahájením světového šampionátu se po osmi letech opět v Praze sešlo osm notářských fotbalových týmů z Belgie, Francie, Itálie, Německa, Nizozemí, Rakouska, Španělska a České republiky, aby změřily své síly v turnaji hraném systémem každý s každým. A tak bylo možno ve dnech 26. a 27. 5. 2006 po slavnostním ceremoniálu a zahájení turnaje prezidentem Notářské komory ČR JUDr. Martinem Foukalem shlédnout zápolení na třech z osmi nových travnatých hřišť tréninkového centra AC Sparty Praha na velkém Strahovském stadionu (ano, konečně se našlo smysluplné využití spartakiádního areálu) jeden zápas za druhým. I když se utkání hrají se zkrácenou dobou 2 x 20 minut, dají každému týmu „zabrat“.

Nezapomenulo se ani na společenskou část. A nebyli by to notáři, aby se nediskutovalo i o problémech notářství.

V loňském roce se ve španělském středisku Marbella podařilo omlazenému českému týmu, doplněnému o koncipienty a kandidáty vybojovat druhé místo. Letos omladily všechny týmy, a tak se obhajoba zcela nevydařila. I tak je celkové páté místo českého týmu úspěchem a jedním z nejlepších umístění vůbec. A jak vlastně celý turnaj skončil? I když zde platí „není důležité vyhrát, ale zúčastnit se“, tak s velkým bodovým odstupem zvítězil tým Rakouska, následován Nizozemím a Itálií. Patří se provolat slávu vítězům a čest poraženým.

Dlužno ještě podotknout, že zahraničním účastníkům se v Praze líbilo a připravený program pro hráče i jejich doprovody byl hodnocen kladně. A tak se nezbývá těšit na příští rok, kdy se turnaj uskuteční v belgickém Gentu.